

Šumarski List.

Br. 10. i 11. U ZAGREBU, 1. studenoga 1894. God. XVIII.

Redovita glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga družtva po broju XVIII., obdržavana u gradu Zagrebu 24. rujna 1894.

Po programu, koji je bio ustanovljen za ljetosnju redovitu glavnu skupštinu hrv.-slav. šumarskoga družtva, obdržavala se je rečena skupština 24. rujna t. g. u gradu Zagrebu i to u velikoj saborskoj dvorani.

Već 23. rujna u predvečerje glavne skupštine sakupilo se je oko 45 skupštinara u restauraciji Schneiderovo na prijateljski sastanak, pa se je već onda naslutiti moglo, da će biti skupština mnogobrojno posjećena.

Dne 24. rujna oko 10 sati prije podne bila je velika saborska dvorana puna pridošlih skupštinara, a bilo ih je 58, koje čemo na drugom mjestu nabrojiti. U skupštini bijahu prisutni i zastupnici pobratimskoga ugar. šumarskoga družtva i to: p. n. gg.: kr. šumarnici E. Rossipal i J. Kuzma, a osim toga kao gosti gg. Taušanović, predsjednik gospodarskoga družtva u Biogradu, te kralj. ugar. šumarnik Ivan Földy iz Budapešte.

Glavnoj skupštini predsjedao je predsjednik družtva velemož. kr. odsječni savjetnik zem. vlade Ferdo Zikmundovsky, otvoriv skupštinu sledecim govorom:

Slavna skupštino, štovana gospodo!

Osobita mi je čast, da mogu pozdraviti štovane članove na ovoj glavnoj skupštini hrv.-slav. šum. družtva, koja je, kako s veseljem konstatujem, tako mnogobrojno posjećena.

Od prisutnika častim se napose pozdraviti onu gospodu, koja su od susjednog ugar. šum. družtva delegovani, da prisustvuju ovoj našoj skupštini.

Naslrujujem, da mnogobrojni posjet ove naše glavne skupštine stoji donekle u savezu s tim, što je šumarstvo u našoj zemlji u zadnje doba u svih svojih granah znatno napredovalo i što je tim udaren čvrsti temelj za daljni uspješni razvitak našega šumarstva. Isto tako opaža se takodjer i napredak hrv.-slav. šumarskoga družtva, a to je naravna posljedica prije spomenutoga napredka šumarstva u zemlji.

Umoljavajući nadošle članove, da svojim današnjim râdom pripomognu riešiti predmete, stojeće na dnevnom redu, otvaram današnju glavnu skupštinu hrv.-slav. šumarskoga družtva.

Ovaj govor predsjednika družtva bje po skupštinarih oduševljeno popraćen sa „živio predsjednik!“

Po predlogu predsjednika bje jednoglasno izabran g. Andr. Borošić perovdjom skupštine.

Zatim je tajnik družtva Vatr. Rački na poziv predsjednika izvestio glavnu skupštinu o djelovanju u p r a v l j a j u ē g o d b o r a hrv.-slav. šumar. družtva tečajem ove godine, a to izvješće glasi doslovce ovako:

Slavna skupštino!

U današnjem našem sastanku častim se na ime upravljačnog odbora hrv.-slav. šumarskoga družtva izvestiti vas o djelovanju i poslovanju istog odbora za ovu godinu pod upravom novoizabrano predsjedničtva našega družtva.

Upravljujući odbor obdržavao je ove godine u svemu četiri sjednice, i to na 21. siječnja, 6. svibnja, 1. i 23. rujna.

Neupuštajući se u nabranje svekolikog poslovnog râda upravljujućeg odbora, pošto bi to suvišno bilo, jer se razprave i zaključci tog odbora i onako u „Šumar. listu“ prioběju, spomenemuti će samo najvažnije predmete, koji su se u spomenutih sjednicah razpravljalji.

Nu prije nego što će o tom da progovorim, spomenuti će, da je visoka kr. zemaljska vlada posredovanjem našega predsjednika i ove godine podielila našemu družtvu novčanu podporu od 400 for., a onda drugu podporu od 200 for. i to ovu potonju u svrhu, da se prema zaključku upravljućeg odbora od 21. siječnja t. g. točka 7 slovo c. izdavati može „Lugarski viestnik“ kao prilog „Šumar. listu“, a izdavanjem tog priloga namjerava se to postići, da naši lugari kao članovi II. razr. dobiju u ruke lako 'svatljivo štivo o svemu, što jim treba znati u njihovoј službi.

Ove podpore očito svjedoče, da visoka kr. zemalj. vlada brižno prati razvitak našega družtva i da uvažava njegov râd na polju domaćega šumarstva, te da je voljna njegovo djelovanje na uhar sâme struke, na razvitak stručnog knjižtva i na korist ciele zemlje unapredjivati, pa s toga budi joj izražena naša najsmjernija zahvalnost, a podjedno uzkliknimo u smjernoj odanosti, da nam Bog poživi našega dičnoga pokrovitelja preuzv. gosp. bana!

Glede razpoložbe imovine našega družtva učinjene su neke bitne promjene uslijed zaključaka upravljućeg odbora i to, što se družtvene glavnice, koje su bile uložene u I. brv. štedioni u Zagrebu, obzirom na sadanji mali kamatnjak koristonosno ulažu nabavom vriednostnih papira i što se svaka unišla gotovina uplatom članarine i t. d. ma bila i najmanja svota odmah nakon prijetka ulaže na otvoreni check-conto kod mjenačnice hrv. komercijalne banke, te uslijed ovakove manipulacije nose i najmanje svote svoje kamate.

Prema zaključku lanjske glavne skupštine, odnosno po zaključku upravljućeg odbora od 21. siječnja t. g. točka 4 predloženi su visokoj kr. zemalj. vladu, odjelu za unutarnje poslove, posebnimi predstavkami upravljućeg odbora predlozi p. n. gosp. kr. nadšumara Zezulke glede ograničenja držanja

kozā i p. n. gosp. vlastel. nadšumara Nanicina glede porabe naslova „šumara“ u službi sukromnih šumske posjednika; nu do sad nije o tom nikakova odluka s višeg mesta uzsliedila po svoj prilici obzirom na provedbu organizacije u šumarstvu.

Buduć je dug od prošlih godina pod bivšom upravom od neuplaćenih članarina članova I. razr. narasao na svotu od 1113 for., a onaj od neuplaćenih članarina članova II. razr. na svotu od 474 for., dakle ukupno na 1587 for. zaključio je upravlјajući odbor u sjednici od 6. svibnja t. g. pod toč. 15., da se taj dug od članova ubere, te konstatujem, da je od toga duga po prilici polovica do sad uplaćena.

U uredničtvu „Šumar. lista“ učinjena je ta promjena, što se taj družtveni časopis sad izdava na ime upravlјajućeg odbora, dočim je samo uredjivanje toga časopisa povjerenog gosp. odborniku Vil. Dojkoviću kao odgovornom uredniku.

„Šumar. list“ tiska se u 900 otisaka, od kojih se bezplatno daje 54 u izmjenu novinâ i časopisa različitim domaćim i stranim družtvam i uredničtvam. Osim toga daje se po jedan otisak „Šumar lista“ bezplatno ravnateljstvu kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta u Križevcima za zavodsku knjižnicu, a tako i ravnateljstvu kr. rudarsko-šumarske akademije u Ščavnici takodjer za djačku knjižnicu, te njekoliko otisaka siromašnim slušateljem križevačkog zavoda stranom bezplatno, stranom uz uplatu po 2 for. na godinu.

Ovd godine, odnosno od vremena zadnje glavne skupštine našega družtva izgubili smo neumolnom smrću njekoliko vriednih članova i to: začastne članove Miroslava Judeicha, ravnatelja šumarske akademije u Tharandu i Antuna Tomića, c. kr. umirovlj. šumarnika i prvoga predsjednika hrv.-slav. šumar. družtva, koji pokojnici su poznati bili kao stručni pisci i uvaženi umnici; nadalje višegodišnje članove Dušana Ilijća, šum. procjenitelja kod otočke imovne obćine; Ciganovića Gjoku, šumara kod križevačke imov. obćine; Riemera Lajislava, šumara kod brodske imovne obćine, Sabljaka Josipa, šumara kod petrovaradinske imov. obćine i Jak. Furlana, umirov. žup. nadšumara. Slava im!

Koncem god. 1893. i početkom ove godine izstupilo je iz našega družtva f. 268
40 članova I. razreda i 108 članova II. razr. t. j. malom iznimkom skoro svi
šumarski činovnici i lugari državne šumske uprave, dočim je u isto vrieme pri-
stupilo u naše družtvo 33 nova člana I. razr. i 149 članova II. razreda.
(1893.)

U svemu ima naše družtvo sada 4 začastna člana, 49 utemeljiteljnih, 26 podupirajućih, 167 članova I. razr. i 497 članova II. razr., te 4 predbrojnika, jer su i kr. šumarije prestale biti predbrojnicima. Prema tomu u m a n j i o se je broj lanjskih članova I. razr. za 7, a p o v ē ē a o se je broj članova II. razreda za 41.

Primjećujem, da je broj kako članova podupirajućih, tako i članova I. i II. razr., izkazanih u prošlogodišnjem izkazu bivšeg tajnika netočan s toga, što se je kod revizije upisnika članova prošlih godina izpostavilo, da su bili u

broj članova I. i II. razr. uvršteni i oni članovi, koji su već odavna umrli ili koji su već odavna izstupili, ali brisani bili nijesu.

Ovom prigodom spomenuti ēu, da je ove godine u ime članarine I. razr. do sad uplaćeno samo 409 for. 50 novč., a u ime članarine II. razreda samo 450 for. 50 novč., te obzirom na to, što je gore spomenutim izstupom članova donjekle oslabljen i prihod našega družtva na članarini, stavljam na sreće gg. članovom, da svojoj dužnosti uplatom članarine za god. 1894. što prije udovolje, pošto je ova godina skoro na izmaku, i jer i uprava našega družtva mora družvenog ugleda radi takodjer svojoj dužnosti i obvezam napram drugim udovoljiti.

I ove godine podieljena je iz družvenih dohodaka novčana podpora dvim udovicam pokojnih članova pripomoćne zaklade i to jednoj sa 20 for., a drugoj sa 30 for.

U ovoj godini nabavljena su družvenim troškom za knjižnicu sljedeća obsežna i poučna diela: Dombrovski „Enciclopedie der gesammten Jagd- u Forstwissenschaft“ VIII. svez. 9—19 svežića; nadalje Hempl u. Wilh. „Bäume u. Sträucher“ 9. svez.; Gaucher's „Praktischer Obstbau“ i Beissner „Handbuch der Nadelholzkunde“, ovo poslednje djelo s prekrasnim slikama po naravi.

I liepimi darovi obogatila se je družvena knjižnica ove godine, a u to ime darovaše p. n. gosp. kr. odsječni savjetnik i naš predsjednik Fer. Zikmundovsky sljedeće knjige: Zschokke's „Der Gebirgsförster“ od god. 1822. u 2 svezka i „Catalog der Ausstellung des k. k. Ackerbauministeriums des k. k. Staats-Salinen“ od god. 1873. 1. svez.; p. n. gosp. Unger, turopoljski šumar: Ganghofer „Das forstliche Versuchswesen“ od god. 1880., 5. svez. i Seckendorff „Mittheilungen aus dem forstl. Versuchswesen Österr. 2 svez.; p. n. g. gradski šumar F. Cerviček: Dr. Kletke „Gesetz den Diebstahl an Holz betreffend“ od god. 1874.; Grossbauer „Das Winckler'sche Taschen-Dendrometer od god. 1864.; Knorr „Studien über die Buchen-Wirthschaft“ od god. 1863.; Albert „Lehrbuch der Waldwerthberechnung“ od god. 1862. i od istoga pisca „Lehrbuch der gerichtlichen Forstwissenschaft“ od god. 1394.; Abel „Die Baumpflanzungen in der Stadt u. auf dem Lande“ od god. 1882.; Weselly „Österr. Monatschrift für Forstwesen“ od god. 1882. u 7. svez.; Schmidl „Vereinsschrift für Forst-, Jagd- u. Naturkunde“ od god. 1877. i 1878. u 8 svez.; Tržeschtik „Vademecum des angehend. Garten-Ingenieurs“ od god. 1873. i Hempel „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ od god. 1882. u 5 svez., a od god. 1893. podpunih 12 svez., te napokon p. n. gosp. žup. tajnik M. Vezić po njemu uredjen „Zakon o lovnu“ od god. 1893.

Osim toga darovao je g. podpredsjednik Mijo Vrbanić kao i prošlih godina, tako i ove godine svoj „Hrvatski šumarski koledar“ od g. 1894.

Za ove darove neka bude izražena najtoplja zahvalnost plemenitim darovateljem na ime našega družtva, pa naslijedovali taj liepi primjer i ostali naši čestiti članovi!

Za naše društvo nabavljeni su i ove godine oni isti stračni časopisi i dnevnički kao i prošle godine, a osim toga dobili smo u zamjenu još jedan nov časopis pod nadpisom: „Mittheilungen der Forstvereine für Niederösterreich“ i t. d. pod uredničtvom Lud. Hempela u Gutensteingu.

Naše je društvo i ove godine u istom savezu s istimi literarnimi družtvima i u lanske godine.

Dično je u taj čas spomenuti još i to, da je ove godine od urb. obćina prva i jedina pristupila u naše društvo urb. obćina Odra kao u temeljiteljni član sa prinosom od 100 for. za svagda, pa tim povodom vruća je naša želja, da se za svojom drugaricom povedu u tom zaista pohvalnom pregnuću i ostale naše imućnije urb. obćine.

Prelazim sada na drugo polje poslovnog rāda.

Po zaključnom računu za god. 1893. koji nam je gospodo skupštinarji, ovdje na uvid predložen, iznašao je ukupni prihod te godine 2874 for. 26 nč., a razvod 2748 for. 53 nč., u kojem je prihodu uračunana i svota sa 212 fr. 71 nč. prihoda pri pomoćne zaklade, te se prema tomu izpostavio manjak od 86 for. 98 novč., koja je svota podmirena od dohodka god. 1894., budući je gornja svota od 212 for. 71 novč. uložena kamatonosno u korist pri pomoćne zaklade.

Prelazeći sada na društvenu imovinu, konstatujem, da je u temeljiteljna glavnica našega društva koncem god. 1893. iznašala svotu od 10623 for. 89 nč., a osim toga ima 10 — 3% zadužnica austr. zemljovjeresijskog zavoda u nominalnoj vrednosti od 1000 for.

Glavnica društvene pri pomoćne zaklade iznašala je koncem iste godine u gotovini 820 for. 23 novč. i 3000 for. u vrednostnih papirih (4% hrv.-slav. zemljorazteretnice).

Broj članova ove zaklade nije se te godine povećao.

Literarna zaklada za nagradjivanje pisaca prigodom izdavanja stručnih djela iznašala je koncem god. 1893. ukupno 304 for. 17 novč., a zaklada za gradnju hrv. šumarskog doma u gotovom 302 for. 48 novč.

Sbrojiv sve gore navedene novčane svote, imalo je naše društvo koncem god. 1893. u gotovom 12050 for. 77 novč. i u vrednostnih papirih u nominalnoj vrednosti od 4000 for.

Sve gornje svote bile su uložene u I hrv. štedioni u Zagrebu, ali su 10. veljače t. g. podignute uslijed zaključka upravljaljućeg odbora od 21. siječnja t. g. točka 7. slovo b) obzirom na sadanji mali kamatnjak, kako sam to već na drugom mjestu spomenuo, te su opet kamatonosno uložene sa medjutim pri raslimi kamati u vrednostne papire, koji se nalaze u pologu kod mjenjačnice hrv. komercijalne banke u Zagrebu, o čem će se buduća glavna skupština pobliže obavijestiti onda, kada se bude razpravljao zaključni račun za god. 1894.

Pokućstvo, te ini nared i knjižnica sačinjava posebnu imovinu našega društva u vrednosti oko 1750 for.

Završujem ovo izviešće o poslovanju upravljaćeg odbora za god. 1894., te molim slavnu skupštinu, da izvoli ovo izviešće blagohotno na znanje primiti.

Tajnikovo izviešće primljeno je po škupštini na znanje.

Nakon toga porazdieljen je medju skupštinare tiskani proračun za g. 1895., te zaključni račun za god. 1893., koje na drugom mjestu donašamo.

Zatim je tajnik pročitao izviešće odbora ad hoc za pregledavanje zaključnog računa za god. 1893., po kojemu je taj račun u redu pronadjen, na što predsjednik predloži, da se bivšemu tajniku družtva g. Ivanu Kolaru i bivšem predniku g. E. Durstu podieli absolutorij, što je i učinjeno.

Predsjednik pozva tajnika, da pročita proračun za god. 1895., koji bje nakon toga bez promjene usvojen s tim jednoglasnim zaključkom skupštine, da se po predlogu skupštinara M. Radoševića zamoli vis. kr. zemaljska vlada, da izvoli novčanu podporu, koju hrv. slav. šumarskomu družtvu daje iz zemaljskih sredstava, povisi bar na svotu od 1000 for., pošto se djelokrug družtva sve to više razširuje i pošto isto namjerava izdavati posebni prilog „Šumarskom listu“, koji će biti namjenjen lugarom i pomoćnom tehničkom osoblju za veću naobrazbu u stručnom zvanju; odnosno pošto će družtvu, ako mu se podieli veća novčana podpora, koju zaista i zaslužuje, uspješno moći djelovati na razvitak stručnog knjižtva, koje žaliboze još i sad na ugaru leži i koje će samo onda napredovati, ako ne bude hrv. slav. šum. družtvu oskudjevalo na materijalnih sredstvih, da može i na tom polju svoju djelatnost uspješno razviti.

Izmedju svih predmeta dnevnoga reda, koji su po skupštini razpravljeni, svakako je bio najvažniji izbor dvaju začastnih članova.

Na predlog predsjednika družtva izabrani su jednoglasno najvećim oduševljenjem skupštinara za častnimi članovi hrv. slav. šumarskoga družtva dva odličnjaka i to: kr. državni tajnik u ugar. ministarstvu za poljodjelstvo, p. n. gosp. Albert pl. Béđo, ugarski zemaljski nadšumarnik, koji si jе na polju šumarstva u državi sv. Stjepana najveće zasluge stekao, koje zasluge i hrv. slav. šumarsko družtro ceni i uvažava, te p. n. gosp. Emil Durst, kr. šumarski ravnatelj u Zagrebu, kao naše gore list, koji si je stekao na polju domaćega šumarstva zavidne zasluge, te mu je ovim izborom skupština posvjedočila, da uvažava njegov usješan rād na polju domaćega šumarstva u velike.

Nakon toga odgodio je predsjednik dalje vjećanje skupštine na kratko vrieme, pošto se je imao obaviti doknadni izbor II. podpredsjednika, jednog člana u upravljači odbor i dvaju zamjenika.

Skupštinari predavši svoje glasovnice, obavio se je skrutinij, a zatim se je nastavilo vjećanje, te je proglašen kr. šumarnik Ed. Rosipal izabranim II. podpredsjednikom hrv. slav. šumarskog družtva, a kr. zemaljski nadzornik g. Andrija Borošić članom upravljačeg odbora, te zamjenicima p. n. gg. Josip Kozarac, kr. nadšumarski i Jul. Vraničar, kr. žup. šumarski nadzornik, koji su po skupštinarim pozdravljeni sa srdačnim „živili.“

Poslije toga skinula je skupština za sada na dnevnom redu stojeći predmet o promjeni družtvenih pravila.

Glede ustanovljenja mesta i predmeta stručne razprave za XIX. glavnu skupštinu hrv.-slav. šumar. družtva zaključeno je, da se opredieLENje mesta za obdržavanje buduće glavne skupštine prepusti upravljaljućem odboru.

Zatim je pročitao tajnik stigavše brzjavke odsutnih članova hrv.-slav. šum. družtva gg. Gaše Vaca, Lasmana i Bauera, Bogoevića, Königa i Gjurekovića, u kojih pozdravljaju skupštinu, želeći joj uspješan rād na boljak struke i domovine. Ove pozdrave odsutnih članova primila je skupština burnim uzklikom: živili!

Na poziv g. predsjednika pročitao je perovodja g. Andr. Borošić zapisnik skupštine, kojega na drugom mjestu priobćujemo.

Pošto je dnevni red ove glavne skupštine izcrpljen bio, zahvalio se je g. predsjednik usrdno prisutnim skupštinarom na ozbilnjom rādu i na životom pregnuuću oko nastojanja, da se hrv.-slav. šumarsko družtvo kao jedino takovo družtvo u našoj domovini u svakom pogledu sve više ojača, da može uspješno riešiti težku zadaću — naime, da šumarstvo u našoj zemlji bude jedno od prvih izdašnih vrela blagostanja i narodne privrede, a to će biti onda, ako budu svi članovi družtva kao stručnjaci zadahnuti bratskom sloganom i ako svoj uzvišeni zadatak potrebitim marom i ozbiljno shvaćali budu.

Skupština je zaključena srdačnimi uzkicima: „živio predsjednik!“

U skupštini bili su prisutni sliedeći članovi hrv.-slav. šumar. družtva: Althaler Er., Anderka Jul., Abramović Nikola, Agjić Prokop, Arčanin Marko, Brosig Slav., Benak Vinko, Bunata Ante, Beck Ivan, Belamarić Simo, Bayer Gjuro, Bauer Vjek., Borošić Andr., Demetrović Ivan, Fischbach Rob., Frkić Step., Fušić Fran, Herzel Ad., Hajek Bog. stariji, Hajek Bog. mlađi, Guteša Mar., Jančiković An., Jambrušić Mil., Koprić Andr., Kern An., Krišković M., Kosović Bog., Kadžavek Leo, Kiseljak Ivan, Kovačina M., Knobloch Pavao, Kranjc Bož., Kuzma Jul., Lončarević And., Laksar Drag., Lajer pl. Šand., Matizović Drag., Mark An., Metlaš, Mirković M., Nemčić Slav., Perc Alek., Prokić Makso, Partaž Iv., Rački Vatros., Renner Antun, Rukavina pl. Gj., Radošević M., Rosipal Edo, Slapničar Ed., Sutlić Slav., Šipek Leo, Urbanić Mijo, Ugnenović Alek., Trötzer Dragutin, Zikmundovsky Fer., Zobundjija Mijo i Završćan Ivan — ukupno 58.

Poslije glavne skupštine priobćio je predsjednik hrv. slav. šumar. družtva brzjavno p. n. gosp. kr. ugar. držv. tajniku A. Bedő-u o njegovom izboru začastnim članom istoga družtva, na što je isti dan poslije podne od rečenog začastnog člana iz Budapešte našemu predsjedniku stigla sliedeća brzjavka: „Za velecijenjeno odlikovanje mog izbora začastnim članom hrv. slav. šumarskoga družtva molim priobćiti moju najdublju zahvalnost poštovanom predsjedničtvu družtva, članovom upravljaljućeg odbora i svim članovom glavne skupštine, sa vrućom željom: hrv.-slav. šumar. družtvo uviek vivat, floreat et crescat!“

Po programu ustanovljen bje drugi dan t. j. 25. rujna t. g. za izlet u Samobor, Breganu, Novu staklanu i Mokrice.

Toga dana sakupilo se je liepo družvo od 34 učestnika na južnom kolodvoru, odkud odjuriše jutarnjim vlakom put Podsuseda. Tamo dočeka družvo poslovodja šumar samoborski p. n. g. A. Resz, koji je u pripremi imao kočije, na kojih su se učestnici tog izleta odvezli u Samobor.

Doček učestnika u Samoboru bio je srdačan. Nakon kratkog odmora zaputilo se je cielo družvo učestnika pod vodstvom poslovodje dalje u Breganu, da razgleda tvornicu palica (batinaru) i tvornicu stakla (staklanu) u Grdanjcih.

Učestnici bili su svagdje ljubezno dočekani, te si ponajprije razgledaše batinaru u Bregani.

I. Batinara u Bregani je vlastništvo Osvalda baruna Allnocha, vlastelina i načelnika u Samoboru, koja obстоји 10 godina, a leži na granici Kranjske.

Ista batinara radi u zimsko doba sa 200 radnika, a u ljetu sa 100 radnika. Radnici su većinom domaći ljudi iz bližnje okolice Hrvatske i Kranjske. Stranih radnika ima samo do 10.

Upotrebljavaju se radnici obojeg spole kao odrasli, tako i neodrasli.

Batinara razdieljena je u 6 poslovnica i to:

1. Gdje se batine savijaju (držak) i izpravljaju po duljini. Takovi se radnici zovu previjači (Ausbieger).

2. Gdje se u pilani suviše debeli držci prikraćuju i formiraju, te batinam potrebita duljina daje. Takovi se radnici zovu krojilci (Zuschneider).

3. Gdje se batine poslije izrezivanja na grubo turpišu. Takovi se radnici zovu turpijaši (Raspler).

4. Gdje se batine blanjaju sa cievi sličnim hoblići, koji se vrte. Takovi radnici zovu se tokari (Hobleri).

5. Poslaonica tokara.

6. Radionica laštenja (poliranja), a radnici zovu se laštilci (poliri).

Radnici, koji batine savijaju, odrasli su mužkarci i rade od duceta. Oni dobivaju od duceta 5—10 nč. za savijanje držka, a za izpruživanje u duljinu 2 novč. Držak se savija prije, nego što se drvo u vodi kuha, dočim se batina po duljini izpravi, ako se prije u peći na suho ugrije.

Radnici, koji batine u pilani režu, rade od komada, te zasluge na dan do 1 for. Ove batine izrežuju samo odrasli mužkarci.

Radnici, koji poslije pilenja batine rašpaju, jesu sami odrasli mužkarci, te rade na komad, a zasluge na dan do 1 tor.

Dieca, koja batine s rukom rašpaju, zasluge na dan 20—30 nč.

Radnici, koji batine blanjaju, rade od duceta, te dobivaju za ducet 2—5 novč. prema tomu, da li su batine tanje ili deblje. Taj posao obavljaju samo odrasli mužki radnici, a zasluge na dan po 1 for. do 1 for. 50 novč. Izblanjane batine rabe se ponajviše za suncobrane i kišobrane.

Tokari rade od komada, te zasluge na dan 1 do 2 for.

Radnici, koji poliraju, rade od duceta, te dobiju za ducet 10—60 novč. Kod poliranja upotrebljavaju se radnici obojeg spola, te si djevojke zasluže na dan 30—60 novč., a mužkareci do 1 for.

Batine dobiva batinara najviše iz vlastitih šumâ, a takodjer i iz privatnih seoskih šumâ, koje seljani u batinaru dopreme i tamo za iste $\frac{1}{2}$ do 6 nč. dobivaju. Za jednostavne ravne palice bez držka plaća se $\frac{1}{2}$ novč., a sa držkom po 2 novč. Za štipane batine plaća se 3—6 novč. Najviše se izradjuju batine iz ljeskovine, kostanjevine, jasenovine, drenovine, glogovine, javorovine i divljih voćaka, te takove batine onda po vrsti drveća i ime dobivaju, dočim se štipane batine, koje batinara mnogo proizvadja, zovu congo.

Na mjesec izradjuje batinara do 2000 duceta batina i to $\frac{1}{4}$ finih, a $\frac{3}{4}$ srednjih i prostijih.

Palice se bojadišu u salamuri (paci). Pacaju se batine na hladno i toplo napram tome, kakovu boju ima batina zadobiti. Sive i žute batine moće se u hladnoj, a ostale u toploj i vreloj salamuri.

Salamure se palice ponajviše u kromovoju lužini, salitrovini, soličnoj i sumpornoj kiselini, solajki, željeznoj galici i t. d.

Palice odprema tvornica u Njemačku, Englezku, Tursku, Rumunjsku, Italiju, Belgiju, Holandesku, Švedsku, Grčku, Madjarsku, Tirolsku, Štajersku, Dalmaciju, Galiciju, Kranjsku, Istru, gor. i dolj. Austriju, Česku, osobito u Englezku.

II. Staklana u Grdanjcih (Karolinenhütte) je vlastništvo dioničkog društva u Zagrebu. Radi u jednoj peći, koja sadržaje $3\frac{1}{2}$ mtc. stakla, te imade 10 radna otvora (Werkstellen). Kod svakog takvog otvora rade po 3 težaka. Ima ukupno 40 težaka.

Ovdje se pravi šuplje staklo, razne boce od najmanjih medicinskih do najvećih, a tali i tuljce (cilindre).

Svaki mjesec izradjuje 3000 šešaka robe (šešak sadržaje 40—100 kom. flaša, a to zavizi od veličine istih), a ta roba odprema se ponajviše u Bugarsku, Štajersku, Trst, Zagreb i t. d. Piesak dobivaju iz Brežca u Štajerskoj, iz Saske i Istrijе i to zelenog iz Brezci, a bielog iz Saske i Istrijе. U tvornicu stavljeni zeleni piesak iz Brezci stoji 1 metc. 40 nč., a bieli iz Saske i Istrijе 1 mtc. 1 for. 50 novč. Zeleni piesak mora se prije porabe prati i žgati, dočim se bieli odmah uporabljuje. Sa pieskom mješa se prije porabe vapno, solajka, pepeljika i druga kemikalija, koja potonja čiste i bojadišu staklo. Razmjer smjese je 75% pieska a 25% ostalih primjesa. Arsen čisti staklo i podaje mu sjaj. Nikalj čini staklo bielim; kobalt modri staklo; lužiko-solik (Chlor-Calij) bojađiše staklo tamno-zeleno, bakar crveno i zlato svjetlo zeleno i t. d.

Na dan treba tvornica za kurenje 5 hvati drva, koja se dopremaju temeljem ugovora, koji glasi na 15 godina, iz državnih šumâ, pošto je sa šum. upravom tvornica sklopila ugovor na 15 godina.

Da se može peć, koja sadržaje $3\frac{1}{2}$ mtc. stakla, napuniti, mora se na tri puta ložiti, te čekati, dok se poslije svake naslage talenjem staklo slegne.

Peć mora uвiek raztaljenim stakлом puna biti. To se postigne trećim punjenjem peći onda, kad se obično puni sa odpadci i zdrobljenim stakлом.

Talenje stakla u peći traje 14—16 sati. Poslije toga vremena započme se sa izradjivanjem stakla, koje opet traje 12 sati. Tad se cielo u peći nalazeće staklo rabiti može. Odtud se vidi, da radnja ne započima u istom vremenu, nego ta radnja zavisi od toga, da li je staklo izstaljeno i da li je puna peć.

Jedan radnik zasluži mjesečno do 100 for. i više, ako je marljiv, pošto se isti plaća od šoka. Za jedan šok dobije radnik 20—25 novč., njegova zaslужba zavisi od veličine boca.

Toliko o tih tvornica.

I tako su učestnici izleta u ubavi kraj samoborski spojili ugodno sa ko-ristnim, te si svoje znanje na taj način obogatili novim izkustvom, što no ga vidiše u objuh tvornica, o kojima smo na brzu ruku govorili.

Oko 2 sata po podne vratise se učestnici u liepi naš Samobor, gdje posjedaše u gostioni „Grada Trsta“ za pune stolove. Cielim ručkom zaredale su liepe i duhovite zdravice, medju koje spada liepa zdravica predsjedniku hrv.-slav. šum. društva, domovini, liepoj zelenoj struci i t. d.

Poslije objeda razgledaše si učestnici šetališta i bližnju okolicu grada Samobora, s kojim se vežu krasne povjestničke uspomene našega naroda.

U večer vratise se izletnici u naš bieli Zagreb.

Uvjeren sam, da će ovaj izlet ostati učestnikom ljetošnje glavne skupštine hrv.-slav. šumar. društva u ugodnoj uspomeni, pa želim od srdca, da izkustvo, koje si stekao i ovom prigodom, urodi na ponos i diku šumarstva, a na sreću i blagoslov našega naroda.

U to ime pomoz bog!

V. R.

Njekolike o našem višem šumarskom državnom izpitu.

Razmatranje jednog izpitnog povjerenika.

Kako već samo ime ovog izpita kaže, on je veoma važan za svakoga, koji se je šumarsko upravnoj službi posvetio. Neće dakle biti zgorega, ako se u ovom stručnom glasilu o tim izpitima koja probori, da bude u prilog onim kandidatom koji se izpitu za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva podvrći želete. Dobiti osposobljenje za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva znači u životu šumarskoga stručnjaka mnogo, jer samostalno upravljati šumskim gospodarstvom nije lako kod velike odgovornosti šumara naprama kasnom potomstvu, pošto se pogriješke u šumskom gospodarenju učinjene, često niti kroz više decenija popraviti ne mogu. Nije dakle šumarskom stručaru dovoljno samo teoretično znanje, kakovo se u šumarskih učilištih stiče, već mu je od prije nužde i ono praktično znanje i okretnost, koja se samo u raznovrstnom vanjskom službovanju kraj marljivoga opažanja i kritičnog posmatranja raznih praktičkih slučajeva steci može. Koliko valjana praksa kandidatu koristi, najbolje je moći iz odgovora raznih kandidata prigodom koli pismenog, toli ustmenog izpita pro-

suditi. Stavlja se dakle svakomu mlađomu šumaru na srce, da u praksi nastoji, da bude što više upotriebljen kod izvanjskoga službovanja, ne pako, kako je često običaj, da obavlja za vrieme t. z. prakse kakove lih jednostrane, više mehaničke poslove u kojem šumskom uredu, a sam gaje srez malo kada i video. Da je tomu često tako, nije mnogo puta kriv šum. kandidat, već su krivi njegovi predpostavljeni, koji se dovoljno ne skrbe, da im bude vježbenik u svih granah šumarske uprave valjano upućen, mnogo puta i oni su sami na toliko okupljeni službenimi poslovi, da se pravo ni nemogu ovakovim vježbenikom baviti. Bilo bi medjutim od prieke nužde, da se izradi neki naputak za službovanje vježbenika, koji bi opredielio, kako se imadu vježbenici upotrijebljavati, koliko vremena moraju provesti u ovoj ili onoj praktičnoj uporabi, na pr. mjeracini, taksaciji i t. d. U tom slučaju nebi bilo takove lih jednostrane prakse, da bi se moglo iz odgovora kandidatova primjerice čuti, da može na godinu po rali prirast u nekoj šumi iznositi po 20—30 m³. Svatko će priznati, da kandidat, koji takav odgovor dati može, možda uz svu teoriju neima absolutno nikakove prakse, a po tom ni sposobnosti za „samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva“. Pošto većina našeg šumarskoga pomladka služi kod imov. obćina bilo bi dakle nuždno, da upravitelj gospodarskoga ureda barem svake četvrt godine dobije izvješča, kakova li je bila praksa njemu podčinjenih vježbenika, koji još viši šumarski izpit položili nisu. Prema tomu morali bi se tada takovi vježbenici i mnogo premješćivati od jedne šumarije drugoj, jer će kod jedne možda imati veliku praksu u šumogojstvu, u drugoj u uporabi šumâ i t. d. Samo ovim načinom moći će oni ono, što su u školab teoretski naučili i praktički upotriebili i steci si bistri pojам o službovanju i zadaći šumarskoga upravitelja, a taj je nuždan kod izpita, koji ovlašćuje „na samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva“.

Svoju šumarsku praksu opisuje kandidat u svojoj posebnoj domaćoj radnji, koju ima izpitnomu povjerenstvu predložiti. Žaliboze mnoge od ovih radnja jasno pokazuju loše strane, te često samo imenom nazvane šumarske prakse. Nuz to mnoge od ovih radnja sastavljene su bez dovoljne upute od strane stručnjih poglavara, pak i vrlo malo vriede, dočim se neke nasuprot upravo izvrstnimi ocjeniti mogu. Na temelju dosele spomenutoga od prieke je dakle nužde posvetiti što veću pažnju ovim dvim godinam šumarske prakse, koje su za kandidate propisane, koli od strane samih kandidata, toli od strane njimi predpostavljenih stručnih glavara. Uspjesi državnih izpita biti će tada sjegurno puno povoljniji, nego je to bilo posljednjih godina. Još mi je jedno gledom na domaće radnje kandidata iztaknuti, a to je sam način pisanja. Mnogi kandidat previše si uobražava pa misli, sve što je našao nevalja, sve bi htio odma zamjeniti boljim, da kako na temelju svoga više subjektivnoga mnjenja. Akoprem nisam neprijatelj kritike, dapače trizezne kritike veliki prijatelj, jer u njoj nalazim pravo poticalo na napredak, ipak bi se mnogomu kandidatu preporučiti moglo nešto više skromnosti, nego li se to kadkada u tih radnjah opaža.

Obzirom na samo teoretsko znanje, koje se na ovom izpitu zahtjeva, prem mu je smjer više praktičan, spomenuti je, da mnogi kandidati dolaze pred povjerenstvo slabo spremni, dapače da su neke predmete prije u školah bolje znali, nego ih sada znaju. Uzroci su tome razni. Većinom se to opaža kod onih kandidata, koji su prekomjerno dugo u praksi. Kao kod svake znanosti, tako i šumarske mnogo se toga uči, što se kasnije malo ili skoro nigda netreba, nu ipak se znati mora, jer to već položaj šumara kao strukovnjaka zahtjeva. Nepreostaje dakle drugo, nego, da kandidat i ovakove stvari čita. Nasuprot mora on biti podpunoma vješt onomu, što mu je od prieke nužde, tako rekuć, svagdajući hljeb. Tu se nemože ništa kroz prste progledati. Ovamo spada primjerice uporaba raznih skrižaljka, kakove su sadržane gotovo u svakom šumskom koledaru, pak osobito točno poznavanje ustanova šumskoga zakona, osobito priloga D. k šumskomu zakonu i proračunavanje odšteta na temelju istoga, točno poznavanje raznih naredaba i naputaka tičućih se službovanja, gospodarenja, procjene i uredjenja šuma i t. d. Često dakle takovih stvari, koje se u školah neuče, ali se u praksi bezuvjetno znati moraju. Ipak se je opazilo, da neki od kandidata, kojih je inače teoretsko znanje dovoljno bilo, nisu nikako poznavali takovih naputaka, prem n. pr. kod imovnih obćina službodovac zahtjeva.

Kardinalne zasade šumarske nauke mora svaki kandidat dobro znati i razumjeti, to je kod ovih izpita glavno. Potrebite detalje neka poznaje, ali neće mu biti dovoljno, da baš samo ono opetuje, što je u školi čuo i naučio, već mora da polag mogućnosti prati literaturu i to osobitu dnevnu, ponajprije koliko se same domovine tiče. U tom pogledu opažaju se nedostatci. Ima takovih, koji dvojako grieše. Jedni opetuju samo ono, što su u školi naučili, a to nije dosta. Preporuča se osobito čitanje njemačkih strukovnih knjiga, jer se može reći, da je šumarska literatura gotovo sva njemačka, ostali narodi toj su nauci dosta malo privredili. Neka dakle oni, koji dovoljno njemačkome jeziku vješti nisu, izučanju istoga što veću pomnu posvete. Laganim čitanjem takovih knjiga proniknuti će i u same tančine jezika, kojega bi svaki vrstni i napredni naš šumar bar u toliko poznavati morao, da može gladko njemačke knjige čitati. Drugi opet grieše tako, da i previše knjiga čitaju, nu površno, a da pročitanog pravo ni ne shvaćaju, pak im uslijed toga pojmovi nisu bistri, već se samo smute u mnogom. Na ovakovog kandidata mogla bi se tada upotrijebiti ona njemačka: „sieht den Wald vor lanter Büumen nicht.“ Samo onaj, koji je jedini knjigu valjano proučio i shvatio, neka tada i druge knjige čita, inače slaba mu korist odatle.

Izpit ovaj interesantan je i za samo povjerenstvo zbog toga, što isto ima da osim kandidata iz domaćeg križevačkog učilišta, izpituje još i one iz drugih zavoda, navlastito akademičare. Opazilo se je, da posliednji kan da nekoj putu omalovažaju ovaj izpit, pak dolaze sasma nepripravni, posljedice toga naravno da tada svakoga osupnuju. Neka dakle svи nastoje doći što pripravniji, da ne-

bude povjerenstvo moralo, kako se je lani dogodilo, preko polovice kandidata reprobovati, jer to baca loše svjetlo ne samo na kandidate, već i na struku samu. Kandidati kao zreli ljudi morali bi se pako sami u prvom redu pobrnuti, da se valjano priprave, jer ako često i nije osobita nesreća na kojem izpitu pasti, pošto to gdje kad i od momentane indispozicije ovisi, ipak se dičnim nazvati ne može, a osim toga svaki je takav izpit sa troškovi, a često i drugimi neprilikama skopčan.

Konačno molim, da oni, koji bi koje od ovih redaka na sebe protegnuti htjeli, oproste, jer što je ovdje spomenuto, učinjeno je lih u interesu napredka naše struke, kojoj ipak počinju svitati dani bolje sreće, nego li dosada, pak je stoga i od pojedinih članova isto pravo tražiti: što bolju teoretsku i praktičnu podlogu za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva, jer se i šumsko gospodarstvo sve više dojakošnjeg tutorstva riešava.*

* Iako se s gospodinom piscem podpunoma u razvitim načelih slažemo, to mislimo, da u pogledu razjasnjenja stvari moramo slijedeće dodati: Mesta šum. vježbenika kod imovnih občina nisu kreirana s potrebe, da si im občina u vlastitoj periferiji uzgoji što bolje organe, već su ta mjesta nastala po nuždi tako, da su mesta, koja su dosada zapremali nadlugari i dnevničari popunjivana s abutirienti šumarskih zavoda, koji iza svršenih nauka eksistencije naći mogli nisu. U tih slučajevih bio je samo ovaj potonji donjekle zadovoljniji, pošto je baš privremeno našao utočište u stručnom uredu, te stupio u prigodu, da bar jedan dio manipulacije nauči; ter da za svoj rad dobije adjutum. Šnjim samim, ili sa više takovih gdjekad 3—5, nije se mogao puno baviti njegov predpostavljeni, ne od nemara ili s neljubavi, već zato, što bi onaj posao, kojeg je „vježbenik“ obavljao, zaostajao, kad bi se istoga k drugom zanimanju pritezalo. Pokraj svega toga dade se u većem gosp. uredu steći prilična manipulativna praksa, jer se vježbenik može raznoliko upotrijebiti kod kanceliste u manipulaciji, kod računovodje u knjigovostvu, kod taksatora u uredajnih radnjah.

A kad je tako jedna godina probavljena, tad bi valjalo vježbeniku iz ureda k šumariji. Ali i tuj je potežkoća, jer raznoliki interesi kao i razpoložba vježbenika nedopuštaju svagda takovog dodijelenja. Zato je sasma naravno, da se za vježbeniku praksi neimadu brinuti toliko njegovi predpostavljeni, koliko on sam, pa mora biti pridržano i ostavljeno njegovoj ambiciji i materialnom položaju, da mienjanjem službavnih mesta i pragmatike svoju erudiciju umnožava. U Njemačkoj propisuju dapače, da kandidat za državno namještenje studira odnosaže struke i izvan svoje užje domovine. S toga mnijemo, da se pitanje o praksi u vježbenikah neće moći tako urediti izdanjem koje naredbe, kako bi se uredilo, da se za naše više držane izpите propiše jošte i treći, do sad u manjkajući, to jest praktični dio izpita. Čim će kandidat znati, kakvi ga sve zahtjevi očekuju, tim će se sam i pobrinuti, da jim dorastao bude. A tom prigodom biti će individualno znanje i upotrebljivost i našeg križevčana i akademičara pravim mjerilom omjerivano. Zato nam valja o tome raditi, da se državni izpit svakako upotpuni.

Glede čitanja njemačkih knjiga sasma smo sporazumni, samo tuj savjetujemo, da se ponajprije uče specialia, a nakon toga istom, kratko prije izpita, neka se čitaju enciklopedije.

Uredn.

Šume i šumarstvo u Srbiji.

Piše Milan Obradović-Ličanin, šumarski upravitelj.

(Nastavak)

O razvoju šumarstva od prvoga početka pa do danas.

Kad je Srbinu dogorelo bilo, te ne moguće više da trpi nasilje i pakost svog ugnjetača, kad više ne imadjaše čim da zajazi njegovu ne zasitljivu građežljivost, kad mu bi pograđena svetinja i crkve i doma, onda on skloni sebe i svoju sirotinju u neprohodljive šume.

U tim se šumama začeše prve misli o oslobođenju, o te šume se razbiše nebrojene čete sinova Muhamedovih, i iz tih šumâ granu nam sunce današnje slobode!

Pa da ni u šta ne brojimo sve ostale koristi od šumâ, ova bi jedina svakom pučaninu morala uliti čuvstvo najveće zahvalnosti, što su stari šume sačuvali i time ga u stanje postavili, da se spasi od propasti, koja se činjaše prije pol veka ne izbjeglivom. Ali ova uspomena trebala je da podsjeti mладje naraštaje, te da očuvaju šume bar u onakovu stanju, u kakovu ih naslediše.

Zašto toga ne učiniše njihovi mладji naraštaji? zašto ne sačuvaše svoje šume, bar u nekoliko, već ih onako nemilice sekoše i satiraše?

Za to, što nebje u prvom početku ustrojena potrebna šumska uprava.

Od onoga dana, kako je knjaz Miloš preuzeo vladavinu, njegovom bistrom i pronicavom umu nije se mogla izmaći ni velika narodno-ekonomska vrednost naših šumâ. Tako je on cieneći veliku vrednost šumâ po narod i njegovu privredu, najprije savjetom uticao na pojedine ljudе i obćine, da šume što više štede, i njima se pametno koriste.

Docnije videći, da savjeti malo pomažu, izdavao je razne naredbe u pogledu čuvanja i podizanja šuma, pa je najposlje postavljao naročite ljudе ekonomе, koji su bili plaćani iz državne kase. Ali najbolje namjere svakog čovjeka moraju se najposlje osujetiti, ako se radu jednoga stavi usuprot rad njih stotine! Tako je bilo i sa Milošem. Ono što je on u interesu zemlje radio, protivnici njegovi upotrebljavali su kao agitaciju protiv njega, da ga kod naroda omalovaže i obore.

Po odlazku Miloševom ondašnja namjestnička vlada nije ništa prečeg imala da radi, no da šume oglasi kao narodno dobro, i da ih dieli. Ali i druge pojedine planine počnu se razdavati pojedinim obćinama i selima, a to sve da bi svoje privrženike što većma zadovoljila i time svoj obstanak obezbiedila. Razumije se po sebi, da ovom diobom opet nisu se koristili oni, koji su potrebu u šumi imali, već oni bogatiji i koji su neku političku ulogu igrali.

Vlada knjaza Mijaila starala se, da se šume povrate što prije u ono stanje, koje je pod vladom Miloševom bilo. U toj celji izda ona i velike uredbe; ali sve to trajalo je samo dotle, dok ona ne pade.

Još za Miloševe vlade počeli su šume naglo upropošćivati; jer naredbe, koje su od njega izdavate u pogledu šuma, nisu bile točno vršene; no ovo se nije moglo lako primjetiti, pošto je onda naselenje još slabo bilo, a i povećih prostora, naročito planinskih bilo je još pod dobrom šumom.

Za vrieme prve vladavine po odlazku knjaza Mijaila, upropošćivanje šuma uzelo je takve razmjere, da je ondašnje savjestnije vladine krugove obuzela velika briga, kako da se ovomu zlu na put stane.

Za to se počnu izdavati naročite naredbe u pogledu čuvanja šumâ, i u obće počne im se veća pažnja da obraća. Ali sve uzalud. Nesrećna popularnost, koja se kod naroda tražila, nije dala, da se ma i najmanji dio izdatih naredaba i ostvari. I tako i oni, koji nisu ni ukoliko politikom zauzeti, no su gledali samo interes zemlje umuknu, i šume se počnu još većma dieliti i zavatati, a vlada je ondašnja morala gledati sve to skrštenih ruku.

Kolike je razmjere bilo zauzelo upropošćivanje šuma u ono vrieme, može se vidjeti od tuda, što su i privatna i zvanična lica i ustmeno i pismeno do stavljala vlasti pojedine slučaje o zauzimanju i dielenju pojedinih šuma sa predstavkom, da se ovom varvarstvu što prije stane na put. Pa ne samo to, i pojedini stranci, koji su u ono vrieme putovali po Srbiji, videći šta se radi sa šumama, kao najvećim blagom svake zemlje, iz sažalenja nisu mogli ostati ravnodušni prema ovoj pojavi, no su kao prijatelji ondašnjih vlastnika savjetovali im, da nastoje da i šume što prije zakonskim mjerama zaštite. Tako ode jedan konzul francuzki, putujući po Srbiji i vidiv što se čini sa borovimi šumama, ondašnjem predstavniku, i predloži mu, da se netko od domaćih ljudi pošalje u Francuzku, gdje će naučiti kako se ljepše, lakše i koristnije katran i t. d. iz borovine vadi, a da se šuma tako ne šteti, kao što je bio vidio da se radi u Srbiji. I dotični predstavnik, da li odista po svojoj uvidjavnosti ili samo iz gole učitosti prema konzulu, u sporazumu sa popećiteljem financija naredi, da ondašnji pitomac u Parizu izuči pravljenje katrana, smole i t. d. iz borovine i opise cielu manipulaciju, pa opis da pošalje popećiteljstvu financija. Taj pitomac bio sad pokojni Dr. Milosavljević. On je sve to vrlo savjestno i izvršio. Njegov se rad može još i danas naći u starom arhivu ministarstva financija, gdje pokriven debelim slojem prašine viečni sanak sniva. Ovome radu prave viečno družtvo i svi drugi radovi ondašnjih državnika, koji su se ticali poboljšanja i uređenja ovdašnjih šuma.

Ovo zauzimanje i stranaca, da se stane na put devastaciji šuma, pa i mnoge druge mjere u tom pravcu nije ništa pomoglo očuvanju šuma. Naprotiv satiranje je sve to više otimalo maha!

Najposlje vlada uvidi, da joj valja energične korake preuzeti u pogledu zaštićenja šuma, te izdade god. 1857. zakon šumski sa takvom tendencijom, da je imao za cilj ne šume da očuva, već da se digne buna u zemlji. Daleko bi nas odvelo, kad bi se dublje upuštali i navodili što iz ovoga zakona. Dosta će biti, ako samo spomenemo, da ovaj zakon nije u život ni uveden, već je poslije njakoliko mjeseci opozvan.

Dakle i ovom prilikom morale su ovostrane šume da posluže za ostvarivanje političkih zamišljaja vlastničkih, pa da još po novo i sa većom snagom navali sjekira ioganj na njih. I doista, sad tek nastane grabež. Zahvatači viđeći, da se pomenutim zakonom pokušalo, da im se ono oduzme, što oni pravo ili krivo od toliko godina uživaju, pa bojeći se, da se to u toku vremena ne ostvari, navale, te ono što su zauzeli, od česti prodadu, te se tako osiguraju od moguće propasti. Ali time je veliki udarac izведен na ovdašnje šume, jer narod upropastiv ono, što je već zauzeo, sada navali da se novih zahvata dokopa.

Poslje ovog drakonskog zakona izda se god. 1861. „Šumska uredba“, koja je u ono vrieme dobro došla, ali je tako ne podpuna i sakata bila, da je sve u sebi sadržavala, samo ne ono, što je najnužnije t. j. kako će se šume od grabeža sačuvati moći. Ljudi, koji su bili na vlasti od 1861. do 1868. god. pokušavali su, da se ova „Šumska uredba“ zamjeni šumskim zakonom, koji bi barem glavnije principe zakonodarstva obuhvatio, u toj namjeri pravljeni su projekti, ali se nijedan nije mogao ostvariti. Neki su od onih projekata dolazili čak i pred narodnu skupštinu, pa su bili opet natrag povlačeni i tako ostane sve pri starom: šume su bile neprestano krčene i zahvatavane.

Kad se već nije moglo doći do modernog zakona šumskog, onda se naumi, da se posili postojeće šumske uredbe postave državni šumari, što se i učini god. 1871.* Ovim postavljenjem t. zv. državnih šumara išlo se i na to, da se šume državne — obće narodne — počnu ograničavati i stalnim graničnim znacima obilježavati, te da se tim barem šumsko zemljište od grabeža sačuva i spasi. A da bi se u tom što sigurnije uspjeh postigao, postavi se dovoljan broj t. zv. državnih šumara samo u biogradskom okrugu, i izdadu se nuždne upute. Sa postavljanjem šumara samo u biogradskom okrugu išlo se i na to, da se u istom sve ono, što je za osiguranje šuma nuždno, najstrožije izvrši, i da ovaj rad bude kao neka škola za šumare. Ali od svega ovoga nebi ništa. Na prvoj skupštini nadje se ljudi, koji se dignu proti ovom uređenju i naravno ondašnjim vlastnicima više je bilo stalo do toga, da svoje partizane zadovolje, no da se šume ločuvaju, pa je jednom depešom iz Kragujevca ministar finančija naredio, da se svi šumari iz biogradskog okruga rasporede po cijeloj zemlji kao sreski šumari, što je naravno odma i izvršeno. Dognji pokušaji, da se ma kakvi takvi zakon šumski stvoriti, ostali su svi bez uspjeha, i ako je više projekata sastavljeno bilo.

Za nastupa naprednjačke vlade god. 1883. mislilo se je, da će stvari na bolje krenuti, jer se je s pravom od novih i inteligentnih ljudi očekivalo, da će pojmiti veliku narodno ekonomnu važnost i da će energično o tome nastojati, da se nadje načina i puta, kako da se šume, koje su već u velike propale,

* Može se misliti, kakvi su ti tadašnji šumari bili, kad još danas neima ni 5. izučenih šumara u Srbiji.

ponova podignu. I doista svi oni ljudi, koji su došli na vladu i na prvom mjestu tadanji ministar financija Čeda Mijatović nastojali su o tome, da im "pitanje šumsko bude prva briga." Šta više, on je, (pošto je bio u inostranstvu kad je postao ministar), u jednom pismu i izričnu naredbu izdao, da mu se obširan referat spremi o stanju šuma u zemlji, i napiše projekt zakona šumskog, a razumije se samo po sebi, da je ova naredba bila sa najvećom gotovošću izvršena.

Ali na žalost sva ova obećavanja ostala su samo prazna rieč. — Prošlo je tri, šest, deset mjeseci, da od rada kakvog ne bijaše ni traga. Najposlje nasilno navaljivanje od strane nadležnih, ministar financija prosto izjavi „ja u duši osjećam veliku i neodoljivu potrebu, da se pitanje šumsko sto prije rieši, ali je ovo pitanje jedno vrlo dešperatno pitanje; pa za to, i pri svoj dobroj volji nije mi moguće za sada i s njime zanimati se. I tako, pri svem tom, što je više projekata bilo, nije se moglo ni toliko uspjeti, da se ovi u ministarsku sjednicu iznesu, a još manje pred skupštinu.

Sa dolazkom na vladu liberalo-radikala god. 1887. pitanje šumsko okrene se znatno na bolje, šta više, bilo je izgleda, da će sa svim i riešeno biti. Ondašnji ministar narodne privrede, čovjek istina nestručan, ali pun energije i uvidljavnosti naredi, da se iz svih do tada postojećih projekata sastavi nov projekat zakona o šumama, koji pošto je bio izradjen, preda naročitoj stručnoj komisiji na ocenu, pa za tim energično zatraži, da se ovaj projekat ne samo u ministarskoj sjednici primi, no i narodnoj skupštini na odobrenje podnese, koja ga u načelu primi i u odbor uputi, koji ga takodjer sa malim izmjenama usvoji.

Ali i ovaj put morala je nesrećna politika da bude uzrok, te da se šumskim pitanjem ostane na istom mjestu, gdje smo bili i prije njekoliko decenija.

Kad je poslje te fuzije došla čisto radikalna vlada god. 1889. na upravu, razumije se po sebi, da joj je bila prva briga da započeto pitanje šumsko odma uzme u rad. I doista narodna skupština uze u pretres podnešen joj od strane ministra narodne privrede projekt zakona o šumama, i samo je trebala jedna sjednica od njekoliko sati, pa da se ovo po narodno blagostanje odveć važno pitanje svrši. Ali i opet, kao što je poznato po nesreći bi sudjeno: da ovdašnje šume ostanu i dalje predmet pljačke pojedinih i nesavjestnih ljudi.

Iz svega ovoga, što smo do sada kazali, vidi se posve jasno, da na unapredjenju naših šuma ne samo što nije ništa radjeno, no naprotiv tako je njima postupano, da čovjek i nehotice mora pomisliti, da se sistematički išlo na to, da se šume sa svim upropaste. Istina i mnogi drugi narodi u početku svoga kulturnog razvića prvo su na šume kidisali, da se njima koriste. Tako su Francuzi u vrieme revolucije velik dio svojih šuma prodali, ali u isto vrieme novac upotrebili na podignuće svoje industrije, pa im je lako sada milijune trošiti, da

šume opet podignu, jer imaju odkuda. A šta smo mi radili? Mi smo naše šume spalili i na vrljike izciepali, koje su već potrunule, i sad kad je već došlo vrieme, da ih obnavljamo, a mi nemamo od kuda.

U proljeću 1891. godine, posle dvogodišnje radikalne vladavine, jedva dočekasmo, da se narodnoj skupštini podnese projekat novog „zakona o šumama“. Ovaj prvi saziv prve periode narodne skupštine primi objeručke ovaj novi projekat „zakona o šumama“ sa nekim dosta zamašnim, pogriešnim izmjenama, jer u srbskoj narodnoj skupštini ne sjedi ni jedan stručan šumar, da bi na pretresu ovog važnog zakona sudjelovati mogao, već ga pretresaše i praviše primjetbe i izmjene većina onih, kojima bi bolje ličio plug i ašov, nego na onako važnom i častnom mjestu sjediti i na osnovu svoga seljačkog izkustva zakone stvarati!

Taj projekat „zakona o šumama“ bio je vrlo liepo za naše prilike sastavio naš zasluzni šumar, bivši šef šumarskog odjela ministarstva narodne prirede gosp. Jevrem Novaković, da nisu u skupštini nepozvati narodni tribuni pojedine odsjeke toga zakona na svoju vodenicu navijali i tako taj liepi projekat nakazili.

Najbolji nam je tome dokaz sam „zakon o šumama“, koj bje 30. ožujka god. 1891. sankcioniran. Ovaj je zakon i pored mnogih izmjena opet tako neprilagodan srbskim šumskim prilikama, da s njime može biti zadovoljan možebiti lajik, a stručnjak šumar nikako. Nadati se je, da će doći skoro vrieme, kad će ga ona ista stručna i energična ruka moći i popraviti, koja ga je sastavila i napisala, pa da šumarstvo podje već jednom i u Srbiji pravim svojim tokom.

Kad počnem pisati o historiji srbskoga šumarstva i redati uzroke ovakom žalostnom stanju ovdašnjih šuma i šumarstva, onda ću iznjeti sve uzroke, koji i što koće radvoj ovostranog šumarstva. Za sad samo kažem: domaća politika i nesretnopartizanstvo!

Neupuštajući se u samu kritiku novog „zakona o šumama“, jer ću to posle u zasebnom članku učiniti, a moram ga za sad i sam donekle respektovati, spomenuti ću samo nekoliko važnih mesta iz toga zakona, koja će, uvjeren sam, poštovane čitaoce zanimati.

Šume (planine, gore, zabrane) u Srbiji jesu:

- a) državne,
- b) občinske,
- c) seoske,
- d) manastirske,
- e) crkvene, i
- f) privatne.

Državne šume dvojake su:

1. Čisto državne šume, koje su isključivo svojina državna bez ičijeg i izkakvog prava uživanja u njima;

2. One, kojima je država do sad kao sa občenarodnim rukovala i u korist svoje kase eksploatisala, a na koje niko nije zakonim putem pribavio pravo sobstvenosti.

Obćinske šume jesu one, koje su pojedine obćine same stavile pod zabranu i podigle od 26. listopada 1833. godine, i tako ih osvojile ili su do svojine istih došle drugim kojim zakonim putem.

Seoske su šume one, koje su pojedina sela stavila u zabranu i podigla od 26. listopada 1822. godine, i tako ih usvojila ili su ih drugim zakonim putem dobila u svojinu, pa ih uživaju sama sela kao seoska dobra, u čijim se atarima nahode, dotične vlasti obćinske njima samo rukuju.

U novooslobodjenim krajevima za obćinske šume smatrat će se one, koje ministar narodne privreda, a u sporazumu sa „privrednim savjetom“* na predlog komisije za ograničavanje šuma pojedinim obćinama odredio bude.

Manastirske i crkvene šume su one, koje su svojina pojedinih manastira ili crkava.

Privatne šume (zabrane) one su, koje kakvu privatnom licu pripadaju po pravu svojine.

Država upravlja i razpolaže državnim šumama, a nad obćinskim, seoskim, manastirskim i crkvenim vodi nadzor po odredbama ovog zakona.

Šumska uprava i ustanova.

Ministar narodne privrede, prema zakonu o ustrojstvu ministarstva narodne privrede, najviša je upravna vlast u poslovima, koji se tiču šuma.

Pored šumarskog odeljenja*, koje postoji pri ministarstvu narodne privrede, ustanovljavaju se:

- a) Okružne šumske uprave i
- b) Šumski fond.

A) Okružne šumske uprave.

Svaki šumski okrug ima zasebnu okružnu šumsku upravu, koju sastavljaju: okružni šumar državni sa potrebitim brojem podšumara i šumskih čuvara.

Okružni državni šumar je nadzornik i neposredni starešina u okružnoj šumskoj upravi. Njegova je dužnost da se stara o tačnom vršenju odredaba ovoga zakona, pravila i naredba ministra narodne privrede; da neposredno nadgleda i rukovodi podizanje, gajenje, seču i upotrebu šume i drugih šumskih

* „Privredni savjet“ jest jedna nova ustanova pri ministarstvu narodne privrede, a sastavljen je od samih starijih izkusnih privrednika i šefova odeljenja ministarstva nar. privr. kojima stoji na čelu sam ministar. Privredni savjet proučava i pretrasa najvažnija pitanja, koja se tiču naše privrede u obće (kud s, ada i šumarstvo), te podnaju ista na odobrenje „državnom savjetu“ i narodnoj skupštini. Ličanin.

* Šumarsko odeljenje ministarstva narodne privrede sastoji se iz jednog načelnika, kao šefa, i iz potrebitog broja šumarskih činovnika.

proizvoda u područnom mu šumskom okrugu i da čini predloge najvišoj šumskoj upravi o boljem i razumnijem gazdovanju u područnim mu šumama.

Prema potrebi će ministar narodne privrede staviti okružnom državnom šumaru u dužnost, da vodi nadzor i rukovodi gazdovanje u obližnjim šumama obćinskim, seoskim, crkvenim ili manastirskim.

Okružni šumari i podšumari postavljaju se iz reda onih lica, koja su svršila sa dobrim uspjehom srednju ili višu zemljodjelsko-šumarsku školu kod nas ili na strani, srbski su gradjani, (a pokraj toga polože državni ižpit* za šumare po pravilima, koja zakonom propisana budu); a okružni šumari još i da su proveli bar tri godine u državnoj šumarskoj službi kod nas.

Zvanje okružnih državnih šumara dieli se na četiri razreda: I. razred 2.600 dinara; II. razred 2.300 dinara; III. razred 2.000 dinara i IV. razred 1.800 dinara godišnje plaće.

Podšumari diele se u dva razreda: I. razred 1.300 dinara; II. razred 1.000 dinara godišnje plaće.

Državni okružni šumari i podšumari pored sistematicne plaće imaju još po 240 dinara godišnjeg dodatka za držanje konja; a pored toga bezplatan stan i drva za ogrev.

Ove gornje plaće će se na svaki način morati povisiti, dok se — kao što se misli u najkraćem vremenu — ograniče šume i provede organizacija šumarske struke u zemlji, te osnuje po ovom novom zakonu o šumama „okružne šumske uprave“. Od nove godine 1894. počamši početi će se u život uvadjeti te okružne šumske uprave, i postavljati okružne šumare u onim okruzima u zemlji, u kojima je provedena i izvršena podiela i ograničavanje državnih, obćinskih, seoskih, crkvenih i manastirskih šuma.

O podielu i ograničavanju šuma kod nas, koju izvršuju za to odredjene komisije već tri godine, govoriti ću obširno na drugom mjestu.

Okružni šumari postavljaju se kraljevim ukazom na predlog ministra narodne privrede. Do danas postavili smo samo jednog okružnog šumara privremenog, a to je Čeh, koji je svršio u Weiswasseru u Českoj i bio tamo državni šumar. Za sad ima Srbija samo tri pitomca za šumarstvo na strani i to: jedan u Beću na velikoj školi za poljoprivredu i šumarstvo, a dva na šumarskoj akademiji u Tharandu.

U najkraćem vremenu trebati će Srbija veliki broj okružnih šumara i podšumara, a po članu 157. novog „Zakona o šumama“ za vrieme, dok u zemlji ne bude dovoljno spremljenog stručnog osoblja za okružne šumare i podšumare, ministar narodne privrede ovlašćuje se, da može potrebiti broj osoblja uzeti i sa strane.

* U izmjenama i dopunama ovi su izpiti izostavljeni za one, koji su svršili stručnu školu za šumarstvo i na istoj položili s dobrim uspjehom propisane izpite.

U prvom redu imati će prvenstvo Srbi, srbski i nesrbski podanici, pa onda stranci. Za čuvare državnih šuma uzimaju se samo domorodci, koji su izsluženi vojnici.

Državni okružni šumari imaju sva prava činovnička po zakonu o činovnicima gradjanskog reda.

Čuvare državnih šuma postavlja okružni šumar iz reda pismenih ljudi, koji uvjerenjem občinske vlasti dokažu, da su dobrog vladanja, sa plaćom do 800 dinara godišnje. (Dinar = 45 novčića.)

Šumari, podšumari, i čuvari šuma (lugari), kad su na službenom poslu, dužni su nositi odielo od domaćih proizvoda i oružje, koje im propiše ministar narodne privrede. Sa novom organizacijom šumarske struke uvesti će se i propisati na svaki način i uniforma za šumare i lugare.

B) Š um s k i f o n d .

Za podmirenje izdataka, predviđenih ovim zakonom na državne šumske ustanove i šume i plaće činovnika i zvaničnika šumskih, ustanovljava se š u m s k i f o n d . Ovaj fond sastavlja se:

1. Iz prihoda dobivenih od prodaje drva i ostalih šumskih proizvoda iz državnih šuma;
2. Iz prihoda dobivenih od novčanih kazna, za diela izložena u zakonu o šumama, kuda spadaju i disciplinarne novčane kazne činovnika i zvaničnika šumarskih;
3. Iz prihoda dobivenih od naknada za šumske štete i
4. Iz kazna dobivenih za podizanje stružnica, žeženje potaše i podizanje fabrika za preradu šumskih proizvoda iz državnih šuma.

Ove prihode prikupljaju policijske vlasti od šuma, koje se u njenom području nalaze i svršetkom svakog mjeseca šalju upravi fondova.

O prikupljanju ovih prihoda stara se ministar narodne privrede. Činovnika, koji po svršetku mjeseca za 10 dana ne pošalje prikupljeni prihod upravi fondova, kazniti će ministar narodne privrede od 50 do 100 dinara u korist šumskoga fonda.

Šumskim fondom rukuje uprava fondova i stavlja ministru narodne privrede na razpoloženje potrebne šume novaca odobrene budžetom.

Prihodi šumskog fonda ne mogu se ni na što drugo upotrebiti, no samo na celji podpomaganja i razvitka šumarstva.

O postupanju sa državnim, občinskim, seoskim, crkvenim i manastirskim, i privatnim šumama.

Sa državnim šumama postupati će se po odredbama privrednih planova, koje će za pojedine šume prema njihovim prirodnim osobinama, a što celishodnjem podmirenju potreba i održanju šuma propisati ministar narodne privrede u sporazumu sa privrednim savjetom.

Sva gola, jako proredjena i nepodpuno obrasla mjestra u obće, a naročito po vrletnim i kamenitim stranama i obroncima državnih šuma staviti će se odmah u zabranu i što prije pošumiti.

Sječa u državnim šumama žirorodnim počinje od 1. studenoga i traje do 1. travnja, a u četinastim šumama od 1. listopada do 1. svibnja. Izuzimaju se:

a) Izdanačke šume, podignute za proizvodnju kore namjenjene za šavljenje koža, gdje se sječa vrši i preko ljeta;

b) Kad kome izgori ili mu voda odnese kućn i druge staje za stanovanje može potreban broj drveta usjeći u svako doba godine;

c) Olujom i snegovima oborenna drveta odmah će se izsjeći i iznjeti; i

g) Viša planinska mjestra, u kojima se za vreme strožijih zima može gorosječa produžiti.

U državnim šumama vršiti će se gorosječa po odredbama privrednih planova, negdje čistom sječom (golosječom), negdje postupnom sječom na sjemenjake po odieljenjima šumskim, a negdje opet probirnom sječom (u visokim planinama, po kršovima, kamenjarima, strmenima, liticama i na letećim živim pieskovima).

Obćinske i seoske šume podleže državnom nadzoru, i taj nadzor vode okružni šumari onih šumskih okruga, u čijem se ataru nalaze obćinske ili seoske šume.

Postupanje sa obćinskim i seoskim šumama i šumskim zemljištem ima se kretati u granicama trajnog gazdovanja. U toj celji dužne su obćine i sela sredstvom stručnih lica izvršiti obći i posebni opis šuma i šumskog zemljišta, napraviti petogodišnje privredne planove, i iste podnjeti ministru narodne privrede na uvidjaj i odobrenje.

Upute, po kojima će se ovo vršiti, propisati će ministar narodne privrede. Isto će se tako postupati sa crkvenim i manastirskim šumama.

Postupanje sa privatnim šumama (zabranima).

Sa privatnim šumama sobstvenici imaju neograničeno pravo razpolaganja. Ali i privatne šume i šumska zemljišta podleže državnom nadzoru, ako se nalaze:

a) po planinskim stranama i visovima od kuda dolaze jaki vjetrovi i olujine;

b) po kamenitim brdinama, stranama i obroncima, na kojima šuma ima da spriječava naglo oticanje vode, spiranje i odnašanje zemlje, obrazovanje vododerina i poplava, i

c) po svim nestalnim i močvarnim zemljištima, naročito po letećem piesku.

Za vrieme dok se komisijskim putem ne izvrši podjela i ograničavanje šuma i ne obrazuju okružne šumske uprave, ministar narodne privrede voditi će staranje o vršenju ovog zakona preko dotičnih policijskih i obćinskih vlasti i državnih šumara i čuvara šuma, smatrajući za državne šume one, kojima je država do sada izključivo razpolagala, kao i one, u kojima su kao občenarodnim državne vlasti odobravale sječu u korist državne blagajne, a za obćinske one, u kojima je po dosadanjem zakonu vršena sječa u korist obćinske blagajne.

Za vrieme, dok se šume ne ograniče i privredni planovi ne utvrde, obustavlja se svaka eksploatacija šuma za izvoz iz zemlje.

No u ovom vremenu ne smije se šuma sjeći ni za spekulaciju u zemlji u onim državnim sadanjim občenarodnim i občinskim šumama, koje leže pokraj željezničkih linija na 20 kilometara razmaka.

Ministar narodne privrede dužan je svake godine narodnoj skupštini podnosići obširan i točan izvještaj o celiokupnom stanju šuma u zemlji.

Ovoliko sam našao za shodno, da napomenem o novom „zakonu o šumama“, u koliko bi moglo štovane čitaoce zanimati.

Još mi preostaje da rečem o šumskom gazdovanju kod nas: o podieli i ograničavanju šuma; o šumarskoj literaturi i o životu našega naroda u svezi sa šumama.

Šumsko gospodarenje i uredjenje šumske uprave.

Posle onoga, što smo već napred kazali, lako je svakome stvoriti si sliku o bezrazložnom i žalostnom gospodarenju s našim šumama. I bili se moglo ovo i nazvati šumsko gospodarenje, kad nebi znali, kakav je život proživila ova jedna zemlja od kad postoji, i kad nebi pojmili, kakvi su uzroci sprečavali razvoj našeg šumarstva od kad se za nj' znade. Tko iole poznaje geografske prilike Srbije, razvoj njenog političkog života i njena napredka na polju ekonomnom, kao i borbu za obstanak narodnji samo za posljednjih nekoliko decenija, taj će podpuno pojmiti, sa kakvim se težkoćama i neprilikama imao da bori šef srpskog šumarstva.

Političko rastrojstvo u zemlji s jedne i finansijska nemoć države s druge strane ponajglavniji su uzroci, zašto se šumarstvo ovdje nije već odavna počelo da razvija i napreduje onako, kako bi to iziskivale i potrebe narodnje i koracanje na polju kulturnog razvitka Srbije, za onda nauka i duh vremena. U najtežim fazama života narodnjeg bile su šume pučanstvu najveća, u pojedinim slučajevima jedina utjeha i sigurno zaklonište u bedama i nevoljama spolja, kao i u najtežim trenutcima političke borbe iz nutra. Pa netreba onda da se čudimo, što smo zaostali tako, da se danas nalazimo na onom mjestu u šumarstvu, gdje smo trebali da budemo prije stotinu i više godina.

Prije još nekoliko decenija naše su šume bile prirodna ljepota, one su čitave i zdrave, neoštećene ponosito stojale, kao što na velikim planinama, tako i na omanjim brežuljcima i doljama; pa nije u ono vrijeme ni narod nemilice zatirao šume, kao što to radi sada u posljednje vrijeme. A zašto baš u posljednje vrijeme? Za to, što je od desetak i više godina ovamo vezana politika za šume i šume za politiku. Pa što se radi? Da bi pojedine političke stranke došle što lakše i brže do cilja i moći, to su pošiljana s najmjerodavnijih i najnadležnijih strana, koja su upravo zvana da uredjenjem šumskog gospodarstva upravljaju i da se o konservativno gospodarenje brinu, naredjenja u narod: „neka seljak seče šume koliko mu drago, ima je i dosta, samo onda neka pripada ovoj ili onoj partaji.“ Ovdje je sve ka-

zato, upravo dozvoljeno. Načelnici okružni, srezki, kmetovi obćinski, narodni poslanici i svaki drugi vidjeniji član ove ili one partaje bio je gospodar nad šumom i šumarom; pa kad se šumar nije htio pokoriti ostao svjestan svoga poziva i stao se zlorabom protiviti, dovoljna je bila prijava jednog kmeta, pa da bude šumar baš odanle, odkle bi ga štititi valjalo, odpušten, dok je šumske čuvare sam kapetan odpuštao.

Vrhovni predstojnik šumarske uprave morao je za volj svoje existencije i obitelji si i proti svojoj savjeti i protiv stručnog uvjerenja vršiti točno sve naredbe, ma bile one i na štetu i zator šuma i šumarstva. Jer da se je tomu i opirao, samoj stvari bi slabo koristio, pošto bi se njegovo mjesto brzo izpuniло zamjenikom, na posluh spremnim. — Žalostni su to odnošaji, pa smo uvjereni, da za cievo neima nigdje na svetu ovakog uredjenja, ovakog šumskog gospodarenja

Ove redke izpisujemo bolnom dušom i sa bojazni, da se nebi taj ubitacan posao i dalje produžavao, te da se nebi opustovajuća zaraza i dalje širila!

Gorka je ovo istina, ali je istina cela.

Narod je naš nekad šume voleo, jer je imao i zašto, jer je u šumi našao najprirodnije i najbliže utočište, u njoj je našao svoju narodnu slobodu i poeziju, što najbolje karakteriše naš pjesnik :

„Što bi gorštak bez planinâ?
Što l' planina bez junakâ?
Kudj bi vile stanovale,
Ili munje bez oblaka?“

„Srodstvo gore i gorštaka
Zavrgle su žrtve naše.
Ljubav, pjesma i sloboda
Duh gorštaka uzdiže.“

A što sad rade ti gorštaci sa svojim šumama?

Oni su ih pretvorili na pola u pustoši: preobratili su onu divnu i tajinstvenu tišinu šumsku u pravo razbojište; onu bogu umilnu i slavopojnu pjesmu šumskih ptica i dirljivi žubor malog potočića — u odjeku zatorne sjekire; i tako je mjesto ljubavi i slobode — nikla u šumama mržnja i oko njih se zacarile stranačke zadjevice.

Kako koja politička stanka, a s njome i nova vladavina dolaze redom na upravu zemlje, to su šume prvo sredstvo (misle najbliže, najpraktičnije i najjeftinije!) za agitaciju i predobijanje pristalica vladinih u narodu.

Politika je dakle najglavniji uzrok, s bog čega naše šume propadaju.

Osim ovoga glavnoga uzroka ima još množina drugih manjih, koji su stvoreni sticajem okolnosti, a bogme i s neumjeća, neznanja i nemarnosti. Ovdje ćemo da prestanemo nabranjem ovih uzroka — naših nedacâ, jer bi morali u produženju jadanja dotaknuti se inih osjetljivih činjenica i odnošaja, a pošto nam nije cilj i namjera kritično razmatranje, već samo nabranje obćih istinskih fakata o današnjem stanju našega šumarstva, to ćemo tu delikatnu stranu ove razpravice ostaviti za bolja vremena.

A sad da vidimo, dali se je u Srbiji gospodarilo sa šumama po ma kakvu planu, da i negovorimo o racionalnom gospodarenju? Nije. U Srbiji se gospo-

darilo zatorno, vandalski — ne ljudski, onako, kako samo može i znade seljak, kad mu tudje do ruku dodje. Da li se tu bar ma kakvim redom sjeklo, da bi se šuma sama od sebe na prirodan način podmladjavati i podizati mogla? Nije. Sjeklo se je bez ikakva reda i načina, bez ikakva računa . . . pa su tako šume radikalno čistili, dok su ih i očistili, bar na svima pristupačnjim mjestima.

Poslje ovoga svega naše šume još nijesu ni ograničene, ni izdijeljene od obćinskih, seoskih, crkvenih, manastirskih i privatnih šuma tako, da se još ni nezna, k o j e s u i k o l i k o j e š u m a d r ž a v n i h , pa onda se i nemože da govori o kakvu gospodarenju i uređenju šuma.

Šumarsko odjelenje u ministarstvu narodne privrede postoji tek od 1883. godine, kad je isto ministarstvo i ustrojeno. Prije toga postojalo je samo obće ekonomno odjelenje u popečiteljstvu financija, u kome su bile zastupljene ove privredne grane: zemljodjelstvo i stočarstvo, trgovina i radinost i šumarstvo. Načelnik i sekpcioni šef toga odjela bio je obično stručan ekonom, u koliko je u ono vrieme takvih bilo. Za sve vrieme, od kad je postojalo to odjelenje u ministarstvu financija, bio je jedan jedini od tih šefova stručan šumar, današnji penzionar Aleksa Stojković, koji je napisao ono jedino do danas šumarsko djelce „Podizanje i čuvanje šuma“.

Može se misliti, kako se u ono vrijeme gospodarilo sa šumama, kad još nije bilo stručnih ljudi, i kad su šume kao obće dobro, obće narodne šume bile ostavljene na milost i nemilost naroda bez ikakva nadzora. U ono vrijeme bilo je odista nekakvih šumara, ali ti su šumari bili trgovci sa drvima, a nikako čuvari povjerenih im šuma. Ovome su opet najbolji dokaz ogoljena brda po Srbiji. Ti šumari zvali su se (h)atarni šumari, opštinski šumari i tek od najnovijega vremena počelo se postavljati državne šumare. Ovi su šumari uzimati s početka iz reda pismenih ljudi, poslje svršeni djaci koje ratarnice ili najviše koje srednje šumarske škole Nekolicina su sa križevačke šumarske škole, a nekolicina iz Weiswassera u Českoj, većina pak sa postojeće zemljodjelsko-šumarske škole u Požarevcu.

Od svih tih naših šumara nema ni jednoga, koji bi bio u stanju da vodi uredno bar šum.-administrativne poslove, a nekmo li da ima pojma o kakvu uređenju šuma, o taksaciji, sastavu gospodarstvenih osnova, plana za sjeću i kulturnog plana, ili o ma kome drugom uredajnom sistemu*. Sa takovim šumarima niti se je kad moglo što raditi, niti se može u buduće, dok se ne postave stručni i izkusni šumari i dok se ne obrazuju šumske uprave.

Danas još gospodare šumama i šumarima srezki načelnici (kotarski predstojnici), i pošto su to svagda zastupnici stranačke politike, to onda može svaki — prema gore navedenome — da lahko pojmi, kakva je sbrka u upravi šumskoj i kakvo je stanje šuma kod takvih nestručnih i nepozvanih poglavica, kojima je nasvetija dužnost: politika, najdraža svojina: sebičluk i najglavnija celj: džep.

* Nepoznavajući osobe, o kojima g. pisac govori, ne možemo niti da ih od abdicacije svake strukovne sposobnosti branimo. Uredn.

Tek od godine 1883. postoji šumarsko odjelenje u ministarstvu narodne privrede, u kome je sa malom iznimkom predstojnik ili načelnik toga odjelenja ujedno i vrhovni šef šumarstva u cijeloj zemlji.

Danas je načelnik i šef šumarstva p. n. g. Jefrem Novaković, naš poznati stručnjak, koji je bio već 1883. godine u samom osnivanju toga odjelenja šef šumarstva. Novaković je tvorac današnjeg prvog modernog zakona o šumama, koji je ali na mnogo mjestu na skupštini izmjenjen i otuda oni nedostaci i nepotpunosti, koje danas opažamo u našemu zakonu o šumama.

Pored načelnika šumarskog odjelenja u ministarstvu ima u tom odjelu još samo jedan šumarski inženjer, jedan pravni referent i dva niža činovnika. To je za sad cijelokupno osoblje te najviše i ujedno jedine šumske uprave u Srbiji, sa kojom pojedini šumari, i šta više, čuvare šuma (lugari) direktno korespondenciju vode. U tome odjelenju rješavaju se i najmanje sitnice, pa stoga u nedostaku vremena a i stručnog osoblja za uredjenje šuma sa stručne strane nemoguće je, a sam šef šumarstva izgubi se dakako u sitnicama.

Dok se po novom zakonu o šumama obrazuje više šumskih nadležtvâ (šumarskih ureda), odnosno dok se naprave okružne šumske uprave, onda će sve one sitnice a i mnogi drugi važniji poslovi odpasti i preći u dužnost šumskim upravama; sâm šef šumarstva pak sa svojim osobljem moći će bolje i energičnije prionuti oko šumske organizacije, uredjenja šuma i njihove eksploatacije, i moći će pomoći dodijeljenih mu činovnika voditi nužni nadzor nad šumar. upravom i šumarskim osobljem.

Ministar narodne privrede prema zakonu o ustrojstvu tog ministarstva najviša je upravna vlast u poslovima, koji se tiču šume.

Pored šumarskog odjelenja, koje postoji pri istom ministarstvu, ustanovljuju se po ovom „zakonu o šumama“: a) okružne šumske uprave, b) šumski fond.

A) Okružne šumske uprave.

Svaki šumski okrug imati će zasebnu okružnu šumsku upravu, koju sastavljaju državni okružni šumar sa potrebitim brojem šumara i šumskih čuvara. (Cl. 18. zak. o šumama.)

Ove šumske okružne uprave nijesu još obrazovane iz uzroka, što još šume državne nijesu ograničene ni izdijeljene, a iz istog uzroka nisu ni postavljeni okružni šumari. Po našem nemjerodavnom mišljenju trebalo bi postaviti najpre okružne šumare po političkoj podjeli zemlje, i to šumare, koji će imati najvišu teoretičnu i praktičnu stručnu spremu, jer samo takovi šumari u stanju su, da odpočnu novi rad i da kao savjestni šumari mogu odgovoriti težkom zadatku i povjerenoj im dužnosti. Pomoći tih i takvih šumara moći će se lakše provesti i podjela i ograničavanje šuma u zemlji, a novi zakon o šumama moći će se postepeno u život uvadzati.

Ovakom praksom, kao što je do sada postupano, ne samo da će šumske komisije mnogo koštati, ne samo da će mnogo vremena trebati, dok radnje oko ograničavanja svrše, već će te komisije — kao što iz izkustva znamo — po

gdje kad oštetiti i državne interese, promašujući stvarni cilj svoga djelovanja. Za tako dugo vrieme nepostavljati okružne šumare značilo bi ostaviti šume bez ikakva stručna nadzora, pustiti ih na milost i nemilost u rukama sebičnjaka, koji će šume upropastiti, a državu znatno oštetiti.

Okružni državni šumar je nadzornik i neposredni starešina u okružnoj šumskoj upravi. Njegova je dužnost, da se stara o točnom vršenju odredaba ovoga zakona i naredaba ministarstva narodne privrede; da neposredno nadgleda i rukovodi podizanje, gojenje, sječu i uporabu šume i drugih šumskih proizvoda u područnom mu šumskom okrugu i da čini predloge najvišoj šumskoj upravi o boljem i razumnijem gospodarenju u područnim mu šumama.

Prema potrebi može ministar narodne privrede staviti okružnom državnom šumaru u dužnost, da vodi nadzor i rukovodi gospodarenje u obližnjim šumama obćinskim, seoskim, crkvenim ili manastirskim.

Okružni šumari i podšumari postavljaju se iz reda onih ljudi, koji su svršili s dobrim uspjehom srednju ili višu zemljodjelsko-šumarsku školu kod nas ili u strani, srpski su gradjani, a pokraj toga polože državni izpit za šumare po pravilima, koja za šumare propisana budu (čl. 20.). Kao nadopuna ovoga člana jest čl. 157., koji glasi:

Za vrijeme, dok u zemlji ne bude dovoljno spremnog stručnog osoblja za okružne šumare i podšumare, ovlašćuje se ministarstvo narodne privrede, da može potrebiti broj osoblja uzeti i sa strane.

Sa ovim odpada ono, da moraju biti srpski gradjani i da moraju polagati izpit, jer još ni pravila nisu propisata za polaganje istoga.

Ovaj članak zakona nije podpun zato, što nije regulisano, kakovu stručnu naobrazbu treba da ima okružni šumar, kakvu podšumar, kao i koje vrijeme prakse.

Okružni šumari kao samostalni upravitelji cijelih okruga moraju biti snađejeni najvišom i teoretičkom i praktičnom spremom t. j. akademičkim obrazovanjem i 5-godišnjom šumarskom praksom. Za srezke šumare, podšumare i t. d., koji će se po svoj prilici novom šumarskom organizacijom uvesti, treba da se propiše srednja šumarska škola i najmanje dvogodišnja praksa.

Ova dopuna važna je tim više, što to iziskuje sam početak, uvdjavanje i razvoj nove jedne a tako važne privredne grane, koja osim stručna znanja potrebuje i vještine.

Zvanje okružnih državnih šumara dieli se na četiri razreda:

I. razred uživa plaće 2600 dinara (1300 for.); II. razr. 2300 dinara; III. razr. 2000 dinara; IV. razr. 1800 dinara godišnje plaće*.

* U novim izmjenama i dopunama novog „zakona o šumama“ neobhodno je nuždno ne samo, da se ove plate povise, nego treba šumarima — kao što je običaj i praksa po cijelome svetu — dati i stan, ogrjev, baštu, paušal za konja i dnevnice za putovanja. Ovo se nadamo, da će izraditi naš novi zauzimljivi šef šumarstva na idućoj narodnoj skupštini.
Pisac.

Podšumari diele se u dva razreda: I. razred 1300 dinara; II. raz. 1000 dinara godišnje plaće.

Okružni šumari postavljaju se kraljevim ukazom na predlog ministra narodne privrede, a podšumari postavljaju se po ministru narodne privrede.

Državni okružni šumari imaju sva prava činovnička po zakonu o činovnicima gradjanskog reda.

One šumare, koji se sad nalaze u službi kao državni šumari, koji su više godina svojim radom i ponašanjem u službi i van ove odlikovani, a imali bi veću plaću, nego što je ovim zakonom odredjena za podšumare, može ministar narodne privrede postaviti za podšumare sa onom plaćom, koju imadnu kad ovaj zakon stupi u život.

Čuvare državnih šuma (lugare) postavlja okružni šumar iz reda pismenih ljudi, koji uvjerenjem občinske oblasti dokažu, da su dobrog vladanja, sa plaćom do 800 dinara godišnje.

Čuvari državnih šuma polažu pri stupanju u državnu službu zakletvu, propisanu za administrativne činovnike gradjanskoga reda i njihovi izkazi za šumske krivice podpuni su dokaz, ako se, po nahodjenju sudskom, sa ostalim okolnostima slagali budu.

Državni okružni šumar i ostalo šumarsko osoblje, vršeći službenu dužnost u svom šumskom okrugu, nemaju prava ni na kakvu dnevnicu (čl. 26).

Ovaj čl. 26. novog zakona o šumama napravili su u skupštini oni, koji u šumaru vide žandarma i najvećeg protivnika narodnjeg, čovjeka, koji se dosta koristi prodajom šume i gulenjem siromašnog puka. Šumar se u Srbiji još i dan danas smatra kao najniži državni služitelj i nema ni toliko ugleda, koliko jedan dobar i energičan pandur; a to je za to, što u zemlji nema zakon nikakve ni sile ni važnosti, što stranački upliv rješavaju sve parnice u svima granama, pa tako i šumarstvu kroje sreću.

Isto tako novi „zakon o šumama“ stoji samo na papiru, ali se u praksi ni u najmanjoj mjeri ne primjenjuje.

Samo energična ruka — koju se nadamo da smo dobili u novopostavljenom šefu šumarstva — može da stvori auktoritet šumarima, i da podigne šumarsku struku na onaj stepen ugleda, koga ona zaslужuje i po koristnosti i po važnosti.

Šumari, podšumari i čuvari šumski, kad su u službenom poslu, dužni su nositi odjelo od domaćih proizvoda i oružje, koje im propiše ministar narodne privrede (čl. 27.).

Ova uniforma još do danas nije propisata.

B) Š um s k i f o n d .

Za podmirenje izdataka, predviđenih zakonom o državnih šumskih ustanovab, šumah te plaćah činovnika i zvaničnika šumskih, ustanovljava se š um s k i f o n d . Ovaj fond sastavlja se:

1. iz prihoda, dobivenih od prodaje drva i ostalih šumskih proizvoda iz državnih šuma;
2. iz prihoda, dobivenih od novčanih kazni za djela, izložena u zakonu o šumama, kuda spadaju i disciplinarne novčane kazne činovnika i zvaničnika šumarskih;
3. iz prihoda, dobivenih od naknada za šumske štete, i
4. iz taksa, dobivenih za podizanje stružnica, žezenje pepeljike i podizanje fabrike za preradu šumskih proizvoda iz državnih šuma.

Ove prihode prikupljaju policijske vlasti od šuma, koje se u njihovom području nalaze, a svršetkom svakoga mjeseca šalju „upravi fondova“.

O prikupljanju ovih prihoda stara se ministar narodne privrede.

Činovnika, koji po svršetku mjeseca za deset dana ne pošalje prikupljeni novac upravi fondova, kazni ministar narodne privrede globom od 50 do 100 dinara za korist „šumskog fonda“.

Šumskim fondom rukuje „uprava fondova“ i stavlja ministru nar. privrede na razpoloženje potrebite sume novaca, odobrene proračunom.

Sve, što pretekne preko sume, odredjene proračunom, vraća se u šumski fond kao prihod, a što nedostane, popunjava se iz toga fonda po predhodno pribavljenom najvišem riešenju.

Propisi zakona, koji se odnose na upotrebu odobrenih kredita, a tako isto i svi zakonski propisi i pravila o vodjenju i podnašanju računa, važe i za račune ovoga fonda.

Prihodi šumskog fonda nemogu se ni na što drugo upotrebiti, no samo na celji podpomaganja i razvića šumarstva.

Drugih ustanova šumskih u Srbiji neima.

Srpska narodna skupština, odnosno njeni članovi, a narodni poslanici iz raznih krajeva zemlje ili nijesu mogli ili nijesu htjeli da uvide, kakvu važnost imaju šume i šumarstvo po narodno blagostanje. Kad ovo budu uvidjeli, a tome je skrajnje vrijeme, i kad se uvjere, da su šume u jednoj državi neizcrpivo narodno blago, onda neće u proračun stavljati godišnje za stran šumarstva onu neznatnu svotu od 70.000 dinara.

S ovom svotom od 70.000 dinara nije moguće pokriti ni najnužnije izdatke oko nadzora tolikih šuma u čitavoj zemlji, a kamo li imati razpoloživa sredstva za eksploraciju šuma, uredjenje, podizanje i gajenje njihovo, pravljenje komunikacija i t. d.

Da bi se sve ove radnje bar odpočeti mogle, nužna je najmanje tri puta toliko godišnja svota.

Kraljevina Virtemberžka, mala njemačka pokrajina sa svojimi uzornimi i racionalno uredjenimi šumami i šumarstvom, ima godišnjeg čistog prihoda od svojih 194.000 ha šume i od lova 6,219.051 maraka; a Srbija sa svojim pro-

stranim i zrelim šumama u površini od 640.000 ha nemože ni da pokrije izdatke oko šumarstva prihodom od svojih šuma.

Na naše šume može se vrlo prilagodno upotrebiti ona nepobitna istina, da: „čim veći uložiš kapital u radnju, tim ćeš imati i veći prihod“.

(Svršit će se.)

Nešto o onih vrstih američkoga drveća, kojih gojitba bi i u nas koristna bila.

I.

Najviše i najvažnije drvo sjeverne Amerike jest tako zvana „Sequoia“. Sequoia raste u primorju velikoga ili tihoga oceana. Tuj ima više vrsti toga drveta, a medju timi odlikuju se osobito „vazda zelena Sequoia“, onda „Sequoia gigantea“.

Vazda zelena Sequoia naraste do 94 metra visine, gigantea Sequoia pako dosegne visinu čak od 102 metra. Jedan oboren eksemplar ove vrsti imao je 60 metara dugo, bezgrano deblo. Dva metra iznad zemlje mjerio je u promjeru 7 metara, a u visini od 34 metra jošte 3'7 metra. Jedno takovo stablo sadržaje toliko drvene gromade, koliko kod nas iznosi normalni etat jedne 95godишnje omorikove šume. To su dakle pravi gorostasi, i to tako ogromni gorostasi, o kojih mi ovdje u Evropi ni pojma ne imamo, i kojih veličinu mi — pravo rekuć — ni shvatiti ne možemo. Oni su za nas prava čudesa. Svako pojedino stablo tih gorostasa reprezentira bajnu vriednost, tim veću, što jim se drvo u trgovini veoma ceni i traži, jer je od izvrstne kakvoće!

Sequoia ima osobito svojstvo, da svoje grane, kako kod gornjega eksemplara vidimo, istom u znatnoj visini razvija. To joj podaje osobiti oblik. Kora joj je duboko razrucana, debela, mekana i crvenasta. Vazda zelena Sequoia odlikuje se još i tim, kad se posieče, da potjera mnogobrojne izdanke iz korenja. Oko starih panjeva znade porasti petnajest do dvadeset stabala, koja različitu dobu pokazuju; pokraj mlađih stabala nalazi se tuj i takovih, koja imaju već obseg od više metara. Preogromna je dakle množina drva, što ju takovo stablo daje.

Ta vanredna, nedosiviza korist i unosnost obiju spomenutih vrsti preporučuje osobito njihovu gojitbu, pa bi valjalo, da svojski o tom nastojimo, da ih i u nas uzgojimo i udomimo onako, kako to učinismo s inim eksotičkim drvećem, n. pr. s platani, s vajmudovim borom, pajasenom, akacijom i t. d.

Primorska Sequoia obskrbљuje Kaliforniju gotovo sa svim gradjevnim drvom. Osim toga izradjuje se ona na daske, na stupove za brzozave, na željezničke podsjeke i t. d. Mlazasti djelovi njenih drva osobito su dragocjeni i

skupo se plaćaju. Izradjena od nje roba odprema se čak u Texas, u obće u unutrašnje države, koje ne imaju drvlja; velika množina te robe dovaža se na brodovih takodjer u Japan.

Amerikansko primorje tihoga Oceana je u obće domovina gorostasnih stabala. Uzrok tomu gorostasnemu rastu drveća je ondješnje podnebje. U onom vazda vlažnom naime uzduhu, koji se, dolazeći od mora, preko ondješnjih šumâ razprostire, razvija se sve drvlje daleko bujnije i snažnije, nego li drugdje. To je posve naravno. Vлага i voda naime služi rastlinam dvojako, ona ih poji i dovodi jim hranu, to jest one hranive tvari, od kojih im se tielo sastoji, a koje tvari one samo u raztvorenem stanju skupa s vlagom u se primati mogu. S tih razloga dosiže ondje „Douglas-jela“ visinu od 80 i više metara; za njom ne zaostaju daleko u rastu „Jefrey-omorike“ i sladorni bori. — Potonje prozvaše tako zato, što iz njih, kad im se bjelika ozledi, curi sok, koji osušivši se, daje žuto-bjelkasto brašno. Ovo brašno raztvara se u ustih, ima sladak tek i služi kao sredstvo proti kašlju. Mjeseca kolovoza pune su šume Kalifornije i Oregonia ljudi, koji taj slador sabiru.

Putujući iz Kalifornije prama klisurastim goram, udara ti u oči, kako rast drveća sve to manji biva, čim bliže se goram primičeš. Douglas-jela, koja kod tihoga mora, kako jur rekosmo, kakovih 80 metara visoko raste, dosegne u Montani jedva još 30 metara.

Medju raznim vrstmi drveća, rastućega u južnih državah, vriedna je osobito spomena australska omorika. Da bude uporabiva, treba ona 150 do 200 godina, a tad postigne visinu od kakova 33 metra. Australska omorika je prično razprostranjena, a daje izvrstnu smolu i terpentin. Drvo joj je vrlo smolasto, ter s toga veoma uporabivo za razne grane industrije; pod imenom smolaste omorike dovaža se često i u Evropu. — U prostranih vlažnih nizinah i cretih raste močvarni čepris, koji se odlikuje dugotrajnošću svoga drva, pa i tim, da odoljeva jakom mrazu i smrzlavici. Čepris taj raste do 60 met. visoko.

U viših stupnjevih širine raste medju ostalimi vrstmi tako zvano „Hickory-drvo“, koje se radi svoje vanredne žilavitosti, razpruživosti i tvrdoće izradjuje na držala i raznovrstno orudje. Amerikanski kolari daju mu prednost pred svim drugim drvljem; gotovo sva amerikanska kola, koja su sa svoje lakoće i elegancije na glasu, gradjena su od toga drveta.

Jedna od najdragocjenijih i najkoristnijih vrsti drveća amerikanskoga istoka je sladorni javor. Finomlazasti die洛vi toga javora imaju osobitu svilastu laštinu. S toga stoji mu drvo u velikoj cieni i u velike se traži za stolarske radnje. Povrh toga je sladorni javor jedan od najljepših uresa perivojâ; odoljeva tako mrazu i smrzlavici, kao i prahu i uglevnjoj pari, pa ga zato i rado sade oko velikih tvornica. A k svemu tomu dolazi jošte i to, da daje množinu soka, koji se za slador destilira. U jednoj od posljednjih godina proizvela je Amerika 38 milijuna javorovoga sladora i 83.000 hektolitara javorova sirupa. Javorov slador i sirup odlikuje se osobitim mirodijnim tekom.

Od ostalih vrsti drveća amerikanskog istoka spomenuti nam je jošte bieli i crni jasen, koji postizavaju visinu od 40 metara. U Bavarskoj po-kušaše gojitbu tih jasena, te nadjoše, da jim ne mogu nahuditi ni povodnje ni oštре zime. — Jedna vrst breze je vrlo koristna; od njene biele kore prave se košare, raznovrstne pletenine, pače i same ladjice.

U Njemačkoj počeše s dobrim uspjehom praviti pokuse s gojnjicom Sequoie i Douglas-jele; pokuse te izvedoše na dva načina, naime sjetvom i sadnjom. Nu sva je prilika, da u ondješnjem suhom podnebju uzgojena stabla ne budu ni iz daleka onako visoko i bujno rasla, kao u svojoj pravoj domovini.

Nadalje uzgojiše ondje u ovećoj kolikoći Hickory-drvu, koje će, kako se čini, dobro uspievati. Mnogi pokusi učinjeni su takodjer s močvarnim čeprišom, kojemu bi radi vrlih mu svojstva i u nas pažnju obratiti valjalo. Pokuse, izvedene u Bavarskoj s bielim i crnim jasenom, spomenusmo već prije.

Niemci su, kako vidjesmo, praktični ljudi. Upoznavši vrline i vanredne koristi nekojih vrstih američkoga drveća, počeše ih odmah i kod sebe saditi i gojiti. Ugledajmo se dakle u Niemce, pak naslijedujmo njihov hvale vriedni primjer! Naši klimatički odnosaši su puno povoljniji od njemačkih, pa možemo biti sigurni, da će američko drveće u našem blagom i vlažnjem podnebju još bolje uspievati, nego li u Njemačkoj.

Iztaknuvši u predidućem one važnije vrsti američkoga drveća, kojih gojnjba se i u nas preporučuje, zatim pokuse uzgoja, učinjene u Njemačkoj s nekojimi tih vrsti, — preostaje nam još koju reći o američanskih šumah u obće, napose pako o pošumljenju ondješnjih pustoših i golietih.

Šumska cvjetana predjela iztočnoga pokazuje dva velika pojasa borikā. Jedan tih pojasa leži u blizini od pet velikih jezera; drugi pako, kojega širina do 250 kilometara iznosi, nalazi se sjeverno od poluotoka Floride. Tlo ogromnih tih pojasa je djelomice pjeskovito i mršavo; mesta, gdje je listača zamjenila borike, imaju bolje tlo, te su prikladnija za oranice.

Šume južnih država pokazuju osobiti oblik i značaj. Tuj se naime razvrieži na drveću neka lišajiva nametnica, koja je često više metara duga, te poput brade dolje visi.

U viših stupnjevih širine razlikuju se američanske šume od naših šumâ svojimi mnogobrojnim vrstima. U nas su glavne šume hrastove i bukove, američanske šume pako sastoje od najmanje dvadeset različitih vrsti drveća; ni hrast ni bukva nesačinja u Americi posebnih šumâ. Hrast je zastupan ondje sa kakovih dvadeset raznih odroda i suvrsti; nekoje tih suvrsti imadu vanredno liepo, sitno nareckano lišće, pa su toga radi i kod nas udomaćeni i rese nam perivoje. Crni orah raste u Americi preko 45 metara visoko. Briest postizava visinu od 35 metara i promjer od jednoga metra. Pitomi kesten pokazuje u Americi puno veću tvrdoču, nego li u nas; on raste ondje visoko kao i hrast. Platanii postizavaju visinu od 40 metara. A lierovac (Tulpenbaum), koj se je i u naših perivojih već udomio, dosegne visinu baš i od 60 metara. Drvo lieroveca se veoma cieni za zdenčane cieve; u sjedinjenih državah prave gotovo

sve cievi za cmrkove od toga drva. Amerika je domovinom i našega običnoga neroda; ima ga najviše u gori „Alleghany“.

U sjevernoj Americi naliče šume, ležeće pod istim stupnjem širine, pod kojim i naša domovina leži, našim domaćim šumam. Kanadske su šume u kasnoj jeseni najzanimivije, one najviše privlače i očaraju čovjeka. U doba, kad je evieča već odavno nestalo, nakićene su one i uresene divnom krasotom svojih jasnih prelievajućih se boja. Lišće blišti, sjaji se i svjetli u svih mogućih bojama: rumenkaste, crnkaste, tamno-crvene, crvene, četrnaste, ljubičaste, zelene, sive i bjelkaste masti prelievaju se tu medjusobno i to tako živo, kako si mi ovdje u Evropi ni predstaviti ne možemo. Čim dalje prama jugu ideš, tim slabije ti se prikazuju te jesenske boje; uzrok toga čudnovatoga pojava ne mogoće sve do danas jošte protumačiti. — Stupimo li u jelov i omorikov pojasa američkoga sjevera, pričini nam se, da se nalazimo u sličnih šumah evropskih alpa, ili na našem Velebitu. Jednolikost u razvitu, tamno-zelena boja krošnja, obrast tla s nizkim rastlinama i mašinom, uzdušni, smolasti miris — sve to sjeća nas na hladovite omorikove i jelove šume naših visokih gora i evropskoga sjevera.

Na sjeveru Amerike spajaju se ona dva, glede šumske cvetane posve različita pojasa šumska, pa stopiv se sa svojimi osobitimi značaji jedan u drugi, postaju jednolikom šumom, sličnom posve našim evropskim šumam, ležećim u visokih planinah i na sjeveru.

Sredina sjeveroameričkoga kopna je velikim dielom pusta i bez drvila. Ona će onđe, gdje joj tlo sadržaje premnoga alkaličke soli, morati ostati uviek onako gola i pusta; ali u pretežnjem dielu te pustoši nalazi se znatna naslaga izvrstnoga crničnoga tla, za rast drveća osobito prikladna. Gotovo nijedan farmer, koji se onđe naseli, ne propusti, a da oko svoje naselbine, navlastito pako oko svoga dvorca, ne zasadi drveća. Oni to čine već i radi vlastite zaštite proti jakim vjetrom. — Da se gojenje drveća što većma promakne i pospješi, uvede država „Nebraska“ velelepnu i koristnu instituciju. Uslied te institucije određuje onđe vlada svakoga proljeća jedan dan, kojega se drveće po cijeloj državi saditi ima. Dan taj smatra se kao svetkovina; on se savjestno i sviestno obdržaje; sve učione, sva društva, korporacije i gradjanstvo — sve to hrli toga dana na polja i sadi drveće. Oni, koji se tu osobito odlikuju, dobiju nagrade. Za malo decenija promjeni se uslied toga znatno lice ciele zemlje, a ujedno poskoči i visina godišnjih oborina.

Nebi li dobro bilo, da se takova šta zavede i u našem Primorju? Pošumljenje onđešnjih golieti pospješilo bi se tim bez dvojbe u velike.

II.

Nešto o brzo rastućih rastlinah.

Medju brzo rastuće rastline spada naravno sve jednoljetno bilje, dakle i cerealije, medju kojimi se svojim brzim rastom odlikuje naročito ječam, zob, kukuruz-činkvantin i t. d. Grmaste rastline rastu više manje sve dosta brzo

Medju stablastim drvećem raste od listače najbrže *pajase n*, zatim *topola*, *nerod*, *vrba*, *lipa* i t. d.; od četinjače odlikuje se brzim rastom *ariž* i *vaimudov bor*; bieli i crni bor, te *omorika* raste takodjer prilično brzo.

No brzina rasta navedenih rastlina nije ništa vanrednoga, ona nezadivljuje nikoga. Drugo je pako glede *trstine* (*Bambusrohr*). Brzina njena rasta je uprav bajna. Veoma malo naći ćemo rašča, koje onako brzo raste. God. 1884. konstatovano je u botaničkom vrtu u Kalkuti, da je „*Bambus gigantea*“ (*Riesenbambus*) za 30 dana preko 8 metara visoko narasla. U Chatswortu pako narasla je u staklenoj postavi jedna trstina za 42 dana 13'3 metra, dakle po-prieko 1·3 centimetra svakoga sata.

To je bez dvojbe najbrži rast, što se je dosele na rastlinah opazio; ali on je i tako vanredan, tako čudnovat, da mu se čovjek ne može dosta nadiviti.

O ljudih, koji nam nevjerljivne stvari i tajne pripovedaju, velimo porugljivo, da čuju, kako trava raste. Nu ljudi u Kalkuti i Chatswortu mogu u istinu reći, da su svojima očima vidjeli, kako se trstina u vis diže, kako ona svjetu na očigled raste.

Franjo Čordašić.

O kultiviranju kraša u Bosni i Hercegovini.

U posjednutih posestrimskih pokrajina prekosavskih latila se je uprava zemaljsko-erarskih šumâ vrlo važna posla. Užasno napredovanje pretvaranja težatnoga tla u neplodan kraš primoralo je istu upravu, da bez dalnjega oklevanja pristupi na riešenje pitanja, kako bi zapriječila daljni napredak ovom pretvaranju, koje u stanovitim predjelih osujeće ne samo šumsku kulturu, nego i kulturu tla u obće. Ogomorna važnost toga pitanja po čitavo bosansko-hercegovačko narodno gospodarstvo dade se razabratи već od tud, što površina kraša u Bosni i Hercegovini iznaša na stotine hiljada hektara, te je veća, nego što je ukupna površina kraša u Hrvatskoj i Dalmaciji.

Već poznati pridjevak Hercegovine kao „kršne“ označuje ovu srodnu nam zemlju junaka kao pokrajinu pretežno krašovitu, a ako putuješ kroz južne i zapadne predjele Bosne, onda ćeš svagdje naći ili gol bieli kraš, ili nevarajuće tragove, da i ovdje neprestaju uplivati isti zlovjetni faktori, koji pretvaraju zelenе pašnjake i šume u bieli, neplodni kršni vapnenac. Zato nije preostalo spomenutoj upravi drugo, nego osbiljno se baviti pitanjem, kako bi se štetonosnu djelovanju ovih upliva na put stalo.

Ali premje odluka bos.-herceg. šumske uprave glede pitanja o kultiviranju kraša na ovaj način „pod moraš“ prihvaćena, ona će ipak uzbuditi udijenje u čitavom strukovnom svetu. Jer uzpored ogromnoj veličini spomenute zadaće ne smije se nikako zaboraviti na stanje, u kojem se ista uprava nalazi,

te na sijaset drugih šumsko-gospodarstvenih zadaća i pitanja, koje su orijaške poput navedenoga, te koje u isto vrieme riešiti želi.

U pogledu stanja šumske uprave u Bosni i Hercegovini mora se u obzir uzeti — bez zamjere i uvriede —, da ona nije još dovoljno organizovana, niti joj je dosadašnja organizacija prokušana, pače pokazala je već više puta, da nije u svakom pravcu dorasla svojoj zadaći. Sjetimo se samo njezinoga postupka glede unovčivanja bosanskih hrastovih šumâ. Kome od hrvatskih šumara i drvo-tržaca nije poznata ona famozna prodaja hrastovih šumâ tvrdki Morpurgo & Parente, ili bolje Rotšildu, i koja je sada opet produljena za tri dalnje godine tako, da će sada još šest godina potrajati? Ova je prodaja sklopljena bez ikakvog obzira na odnosne trgovačke odnošaje, bez obzira na najbližju budućnost. Posljedica je ogromni gubitak nebrojenih milijuna u Bosni-Hercegovini i u Hrvatskoj, propast velikoga broja manjih drvotržaca u Hrvatskoj, te sniženje zasluge kod mnogo hiljada šumskih radnika hrvatskih i kranjskih. Pa još i u najnovije vrieme pokazala je ista uprava u velike, da joj bosansko-hercegovački odnošaji poznati nijesu, jer je za Bosnu i Hercegovinu izdala zakon o lovnu, prem svako diete znade, da se taj zakon ondje provesti neda. A tako je i bilo. Koncem kolovoza 1893. bio je spomenuti zakon proglašen, te je stupio odmah istim danom u kriještu, ali već poslije mjesec dana bijaše bos. herc. zemaljska vlada prinukana, da stavi izvan kriješta 'nekoje glavne ustanove toga zakona do konca godine 1893., te je opet kasnije, prije nego je izminula god. 1893., opet izdala naredbu, kojom se spomenuta obustava produžuje do konca godine 1894. O tom drugi put.

Sjetimo se nadalje, da uprava zemaljsko-erarskih šumâ u Bosni i Hercegovini ima da rieši još pitanje o unovčivanju ogromnih zaliha drva; jelovine, smrkovine, bukovine i t. d.; da je od 2,708.595 hektara zemaljsko-državnih šumâ tekar 407.000 hektara (koncem godine 1892.) sustavno omedžašeno, a da nije više, nego do 130.000 hektara (koncem god. 1893.) priredjeno za redovito šumsko gospodarstvo; da kod rebrojenih šum. čestica nije još niti riešeno pitanje o vlastništvu istih; da ne ima dovoljnog broja činovničkoga osoblja, pa se odtud zaključiti može, kolikih ima potežkoća sa poduzećem, kao što je jur zasnovano kultiviranje bosansko-hercegovačkoga kraša. Nu ovo su samo njeke potežkoće, koje su izvan zadaća, koje vlada još kani riešiti.

Još teže prikazuje se riešenje pitanja o kultiviranju kraša, jer se u Bosni i Hercegovini boriti mora osim s ogromnimi šumarsko-tehničkim potežkoćama još i sa odnosajima političke naravi, te donekle i sa pomanjkanjem potrebitih sredstava. Politički odnošaji zahtjevaju osobito nježno postupanje prema starodrevnim gospodarstvenim i drugim običajima naroda, ma da i nijesu ovi običaji u svakom slučaju u skladu sa zahtjevi racionalnoga gospodarstva u obće i racionalnoga šumarstva napose. Pomanjkanje potrebitih sredstava, makar i djelomično, steže opet djelatnost u preuzke granice.

Razumije se samo po sebi, da je bos. herceg. šumska uprava prije, nego je pristupila na ovo važno djelo, kroz čitav niz godina dala proučavati odnošaje

tla, podnebja i vegetacije kraša u svojem području, odnošaje, običaje i potrebe tamošnjega žiteljstva, te sabrala bogat materijal podataka, koji sada sačinjavaju temelj za sve dalje korake u tom pogledu.

Ova u toliko častna, koliko i tegotna zadaća proučavanja bosan. herceg. kraša, te sabiranje podataka zapala je jednoga od najvrlijih bos. hercegovačkih stručnjaka, nadšumara Andriju Geschwinda, rodom Čeha, koji je podjedno bio i šumarski izvjestitelj za okružje travničko. On je prije godinu dana u najboljoj dobi umro na raztrovanju krvi, jer ga je na službenom putu ubola njekakova muha.

Okružje travničko obuhvaća najveći dio bosanskoga kraša. Ondje se pokazuje pretvaranje krša najbolje, a tamo je i potreba najpreča, da se ovom pretvaranju na put stane. Posve bilo bi opravdano, da je vlada ovakav važan posao povjerila tamošnjemu izvjestitelju za šumarstvo. Ali izbor nadšumara Geschwinda bio je osobito sretan radi njegovih osobitih vrlina, jer je u njega bilo duboko i temeljito strukovno znanje, spojeno sa neumornom radinošću, tvrdom voljom, te neograničenom ljubavlju za šumarstvo. Opredeljeni mu posao smatrao je kao glavnu zadaću svoga života. Geschwind doživio je još na svoje najveće zadovoljstvo, da je vlada njegovu glede kultiviranja kraša u god. 1892. podnesešnu predstavku — koju je izradio na temelju tečajem 8 godina sakupljenoga materijala — primila za temelj dalnjih radnja, te je namjeravala povjeriti mu provedbu istih. Na istom temelju provedene su i godine 1892/93. potrebite dalje predradnje, te su izradjene osnove, koje su predložene godine 1893. sa vrlo obsežnim obrazloženjem ministru pl. Kállay-u. Ministar odobrio je iste, pa su radnje ove godine već započele.

Sada ćemo kušati prije, nego što kanimo predočiti čitateljem „Šum. lista“ bitnost i načela djelatnosti oko pošumljivanja bos. herceg. kraša, da nacrtamo šumske odnošaje u Bosni i Hercegovini polag službenog opisa s osobitom pažnjom na odnošaje krašovitih predjela zemlje.

Prisvojene pokrajine predstavljaju gorovitu zemlju, koja se diže u pravcu od sjevero-zapada na jugo-iztok. Gorske kose protežu se paralelno medju sobom i sa dalmatinskim morskim krajem u istom pravcu, te bivaju na jugoiztoku sve to visokije i tim davaju Hercegovini obilježje visokog gorja. U Magliću sa 2390 metara visine dosižu pako svoju najvišu točku. Jugozapadno od pojasa najvišeg gorja, t. j. u Hercegovini, teku rieke u jadransko more, te su sve osim Neretve prave ponornice.

Usuprot tomu imaju rieke svoj tok na sjevero-zapadu od spomenutoga pojasa, dakle u Bosni, sjeverni pravac k Savi. Ove rieke imaju dakle samo neznatnu važnost kao prometna sredstva za drva, jer promet sa bosanskim dryrom negravitira k Savi, nego k moru. Razvitak transversalnih željeznica izmedju jadranskoga mora i Bosne je po tome jedan od glavnih uvjeta za unosan izvoz drva.

Gorske kose u ovih zemljah sastoje se ponajviše iz vapnenca. Vapnenci na jugozapadnoj medji Bosne i u pretežnom djelu Hercegovine spadaju medju

razne slojeve vapnenaste tvorbe, u kojoj se ovdje ondje protežu dugački streljovi eocenskog sjemenjaka. Osim toga nalazi se jedan kretacejski denutačni zaostatak u vapnencovom ravanku južno od Banjaluke, te konačno sastoji se i gorstvo Grmeč planine, Crlevice i Klekovače planine iz vapneca.

Vapnenci, koji se nalaze u preostalom djelu Hercegovine, i oni, koji tvore tlo u predjelih na zapadu, jugu i jugo-izтоку Bosne, gdje se priključuju spomenutim krednim vapnencem, spadaju u starije vapnence iz formacije Jura i Trias.

Izmedju vapneca i triasperiode izviru na površje verfnerovi slojevi poput ostrva i to amo tamo već izmedju prednjih, ali ponajviše izmedju nutarnjih gorskih kosa, a izpod ovih slojeva dolaze okamine i to najviše kristalinički škriljevci. Ovakve ostrve vidimo izmedju Novog, Priedora i Omarske sve do Staroga Majdana, te Sanskoga Mosta, dalje u predjelu, koji je ograničen mjestima: Ključ, Varcar Vakuf, Jezero, Jajce, Travnik, Busovača, Kiseljak, Kresivo, Prozor, Gornji Vakuf, Bugojno i Doljni Vakuf; onda oko Foče i Gorazde, te konačno izmedju Jadrom i Drinom. Osim toga nalazimo okamine na glavicah Prozora i Motajice planine.

Na sjevernoiztočne bokove palaeozojskih kosa priključuje se kao treći tektonički prvak onaj kompleks flyša, koji siže sve do Save i Drine.

Ovaj kompleks sastoji se iz pjeskovaca, koji su posve srođni onim, koje poznajemo pod imenom „Bečki pješčenjak“ i živac-kamen (Macigus). Ove vrsti su ondje ali ipak ne samo spojeni sa vapnencima, nego se medju njima nalaze i mnogobrojne, te velike naslage serpentina, te gabbro-kamina.

Ako još spomenemo, da u Bosni, i to na Savi izmedju Kobaša i Svinjara izvire na površje granit, da je u okolini Srebrenice ogromni sklop gora od trachitičkoga kamenja prorazio paleozojske škriljevce i da se u nutrašnjem djelu zemlje nalaze mnogobrojni veći i manji kotlovi, koji su izpunjeni mediterranom izlučeninom i sa neogenimi vrstama izlučenih iz sladkih voda, te ako još nadovežemo, da se u području Save nalaze tvorine naplavina, onda smo izrpili sve glavne geoložke sastojbine bosansko-hercegovačkoga tla.

Preostaje sada da kažemo, u kakvom odnošaju stoje ove sastojbine sa plastikom i tvorenjem tla i sa šumskom vegetacijom.

Ne samo kredoviti vapnenci, nego, što je osobito pažnje vredno, i vapnenci starijih formacija pokazuju one čudnovate fenomene, koje smo višni označivati kao pojave kraša. Površje toga kraša je koničko, grebenasto i balvanasto, osobito cievčasto, posvud sa pukotinami i razsjelinami izpremrežano, sa lievkovitim ponori, u kojima meteorička voda odmah propada, pa bilo je koliko mu drago. U tom kraškom predjelu neima naročitih dugačkih i popričnih dolina, nego tu ima samo većih ili manjih duliba, koje se protežu paralelno uzpored gorskih kosa, u kojima se stiče voda, kiša, snieg i led, te malobrojna vrela i potočići, koji se vijugaju i posve mirno teku. U tom kraškom predjelu vidimo naglo propadanje potoka u nutarnjost labirintičkih gora sa špiljama, iz kojih se takovi potoci neriedko nakon duljega ili kraćega toka opet pomole u

nizinah, te ovdje, ako to u dulibah biva, često poplave sve nizine u proljeću i u jeseni, te onda tlo zaplave.

Ovo posve nepravilno površje i spomenuta osebujnost kod toka vode prieči izvažanje drva, te je vrlo tegotno i skupo. Na mjestih, na kojih se nalaze mnogo-brojne naslage verfenskih škriljevaca, u tom triadičkom vapnencu izadje propala voda na medji tih nepropustljivih škriljevaca kao vrelo na površje. Tamo neima oskudice na vodi, niti na vlagi, a posvud nalazi se i bujna vegetacija.

Krašoviti predjeli imaju ponajviše samo vrlo plitke slojeve plodovite (te-žatne) zemlje, iz koje prodire više manje gol, neplodan kraški vapnenac na površje. Ovi odnošaji tla nastali su kako uslied težke raztrošljivosti kraških vapnenaca, tako i uslied njihovog sadržaja ilovine. Zemlju dakle, koju vidimo kao razderano pokrivalo na krškom vapnencu, nesmijemo smatrati kao proizvod raztrošenja vapnenca, nego kao zadnji preostatak trećedobnih tvorevina gline,ila i laporanja, koji je sa vapnenci lošo spojen. Ovaj nije ništa drugo, nego korienje šumske vegetacije.

Korienje ovo prodire ovdje onđe kroz razmjerno tanki sloj zemlje sve do vapnenca, te se za ovaj čvrsto priveže. Ako se dakle kod pustošenja šumâ barbarskom pašom stoke i korienje ozliedi, te izumre, onda prestane svaki spoj medju slojem zemlje i vapnencom. Pošto se pako gornji sloj crnice najprije pretvara i izgubi, preostaje samo onaj tanak sloj zemlje, koji je tada izvrgnut direktnom mehaničkom uplivu meteoričke vode. Na taj način počima izplahivanje tla, zemlja bez sveze sa vapnencem počme se gibati nizbrdice, pa eto gologa kraša!

Ovaj pojav o postanku kraša naime, da treba najprije samo šumu poharati, onda pašom svaku svezu izmedju zemlje i vapnenca prekinuti, poznat je već davna i žiteljstvu kraških predjela, samo što si ga nezna točno protumačiti. Žiteljstvo kraških predjela označuje ovaj pojav tvrdnjom, „da na krašu kamenje raste“. Pa ipak je to naravni proces, a to biva ovako: Odmah nakon toga, što je šumske vegetacije nestalo, počme raztvaranje gornjega humosnoga sloja, onda izplahivanje tla, te konačno gibanje zemlje, a nakon svega toga pojavi se gô kamen sve to više i više. Na golih brdskih glavica natječu se dakako jaki sjevero-zapadni vjetrovi (bure).

Osobito pako unapredjuje — a to je malo komu poznato — paša ovaca pretvaranje tla u krš u mjestima, koja nijesu zaštićena prama vjetru, jer ovca nadje svaku pojedinu biljku, te ju sa svojimi zubići većim dielom sa korienjem izčupa i tako svaki vez tla prekida. Pomislimo na golemu štetu, koju čine ovce na paši, ako kažemo, da je Bosna i Hercegovina prije njekoliko godina imala 2,065.720 ovaca.

Za uzdržavanje ono malo zemlje, što no još krije vapnenac u kraških predjelih, prvi je uvjet, da se uzdrži gusta, visoka vegetacija, osobito još i s toga razloga, što se tlo u vrieme, kad neima dugo kiše, vrlo lako izsuši. Predjeli, koji su na pristranku od juga prama jugo-zapadu izvrženi najvećoj suši u ljeti, najbrže ogole i najbrže se pretvaraju u goli krš.

Zato se pojavlja krš najviše u predjelih od pojasa najvišega gorja prama jugu kako u Bosni, tako i u Hercegovini, te upozoruje već iz daleka na štetnosne posljedice ekstensivne kulture tla u pokrajinah, koje neimaju niti dovoljno dubokoga sloja zemlje, niti dovoljno tekuće vode i vlage, — u obće, koje su izvržene izsušavajućoj buri, žestini sunca, te jakoj kiši. Osim toga nalaze se velike puste kršovite goletine sjeverno od jur spomenutoga pojasa, n. pr. kod Banjaluke, te osobito često u jugo-iztočnoj Bosni.

Nasuprot tomu liepo uspjeva rastenje drveća u kršovitom tlu u predjelih, gdje se voda i vlaga ne može tako lako izgubiti ili u škulje i razsjeline između kamenja propadati te u dublinu odteći, osobito pako ondje, gdje više stogodišnja šumska vegetacija svoje humosne ostanke sa zemljom neprestano mjesi. S tog razloga treba dakle da se na vapnencovih gorah više, nego igdje čuva humosni sloj, jer je isti na mnogih mjestih pravim nosiocem produktivnosti. Oprezno pomladjivanje uz slabo progajivanje šume ovdje je od prieke potrebe.

Predjeli, u kojih prevladaju druge tektoničke vrsti, razpoznавaju se već iz daleka od predjela od tлом od vapnenca. Grebeni onih gorâ, koje se sastoje iz verfenskih slojeva i paleozojskoga škriljevca, jesu široki, više manje zaobljeni, bočine su produljene, te kad nebi bilo dubokih dolina i gudura, onda nebi bilo valjda nigdje vidjeti gô kamen.

Najježnije gorstvo pokazuju srednjomorske naplave i novije naplave riekâ. Prama Savi stvaraju iste samo brežuljke ili pače valovito tlo.

Površje ovoga kamenja pokrito je tvorbom vlastitog raztrošenja. Zaista i ovdje prija jako humificiranje vegetaciji, osobito rastu drveća u visokoj šumi, ali i ovdje nije humus, sa iznimkom kompleksa flyšovih (serpentina i gabbra), uvjetom rastenja drveća i bilja u obće.

Dugotrajno ogolenje šumskoga tla, sastojećega se iz ovih vrsti kamenja, nije toliko štetnosno, kao što je ogolenje šum. tla, sastojećega se iz vapnenca.

Veliki dio šumom zapremljenog tla sa nježnim reliefom mlađega flyša — dakle sa pješčanikom sredomorskih slojeva i novodobnih riečnih naplava — ima duboke slojeve kulturne zemlje, pa je na taj način za poljsko gospodarstvo prikladan.

Sličnu oprieku, koju opazimo kod škriljevca i pješčenika, ako sačinjavaju pokrov tla, opažamo i kod vodotoka. Na tlu od škriljevca i pješčanika zastaje meteorička voda posve na površini ili samo malo izpod nje; ovdje ima dakle svagdje dosta vode, a ponajviše u otvorenih koritah, onda u malenih, iz neznatne duljine izvirućih vrelih, potočićah, močvarah i crietistah.

Vodotok upliva dakako u velike na odplavljenje tla na strmih bočinah meteoričkom vodom, zato je ovdje vrlo važno neprestano uzdržavanje šumâ. Izjećenje šumâ na strmih bočinah radi uživanja tla za livade imalo je na mnogih mjestih, osobito u kotaru Prozorskem, tu posljedicu, da su ista pusta i gola, postala.

Na svih ovih vrstih tla moglo bi se uspješno uzgojiti velike šume sa dobrim ubokorienjem.

Na werfenskih slojevih, u kojih ima dosta vlage, uspjeva i raste izvrstno omorika; na tlu od škriljevca uspjeva ova vrst vrata bolje, ako se nalazi u višjem položaju. Na tlu iste vrsti, koje ima mnogo silikata, opažamo kao karakteristički znak vrlo dobar uzrast pitomoga kestena (*Castanea vesca Linn.*), zelene johe (*Alnus viridis*) i kozjeg zanoveta (*Cytisus austriacus Jacq.*).

Na kompleksih flyša i na novodobnih naplavah od rieka nalazimo osobito dobro uspjevajući cer pozni (*Quercus cerris Linn.*) te dub (*Quercus pubescens Willd.*) i to na mjestih, gdje se nalaze u flyšu slojevi serpentina i gabbra.

Pošto se ali na ovih vrstih tla i na boljih mjestih samo plitki sloj zemlje nalazi, pokazuju hrastovi naprečac svojim jakim uzrastom slab prirast tako, da drvo treba do 250 godina i više, dok ponaraste kao stablo.

Lošija mjesta na istih vrstih tla zaprema obično bor crni (*Pinus austriaca Hös.*), ovdje ondje i bor bieli (*Pinus sylvestris Linn.*). Radi toga mogu se slojevi serpentina i gabbra već iz daljine razpoznati.

Premda povoljni položaj površina u prije spomenutih predjelih nepričeći, da se ponamjeste svakojake spreme za transport drva na kopnu, ipak se odpremanje drva uspješno obaviti može samo tokom vode. U tu svrhu mogu i nekoje veće rieke za odpremu drva poslužiti.

Konačno kazati će nješto i o alluvialnih naplavah. Tlo, koje je postalo od ovih naplava, obično je snažno, a takovo naplavljeno tlo oko Save pravi je eldorado za hrast lužnjak (*Quercus pedunculata Ehrhd.*).

Drugi glavni faktor bilinskoga života jest podnebje (klima). Bosna i Hercegovina neima nikakovo osebujno podnebje. Klimatički odnošaji podvrženi su ovdje uplivu sredomorske kotline i sjevero-iztočnih stepskih krajeva. Radi toga odlikuje se bos. herceg. podnebje manjom vlagom uzduha, te manjom množinom kiša po ljeti. Isto tako karakteriše se podnebje u Bosni-Hercegovini time, što se ovdje nalazi takovih vrsti drveta, koje bez ikakve štete mogu podnašati ljeti privremenu sušu, kao n. pr. omorika, bieli bor, crni bor, pitomi kesten, cer, naboito listnati hrast, crnograb, žestika, jelenski rog, rašljka, bazga ili crna zova, i šiha. Nadalje izražuje se manja vлага uzduha u Bosni i Hercegovini takodjer time, što ovdje nadvladjuje hrast, bukva i jela sve druge vrsti drveća.

Prema tomu valja iztražiti uzrok, zašto neima tamo ariša, limbe i sriemze, onda zašto se tamo pokazuje omorika u kompaktnijih sdruženih ponajviše na vlažnijih werfenskih slojevih u već spomenutoj manjoj vlagi uzduha. Pošto ovi slojevi sačinjavaju najdoljni triadički horizont, možemo si odtud protumačiti i često čudnovato razito razprostranjivanje smreke. U ostalom nalazimo u predjelih na sjeveru od pojasa najvišega gorja više vlage, nego u predjelih na jugu od istoga.

Prije spomenuto gorje čuva južnom predjelu njegovu višu toplotu u zimi, a naprotiv zaštićuje sjeverne predjele od upliva toplih morskih vjetrova, te time stvara ondje prilike za ljutu zimu. Tako n. pr. pada toplomjer u Sarajevu dosta put na 25° — 30° izpod ništice.

U južnom predjelu zlojestna „bura“ nije u pogledu svog postanka i do mašaja ništa drugo, nego polarno strujanje zraka. Bura ponajviše onda duva i hara, kad se aeroklinoskop iz nutra Evrope prama jugu kloni; vjetar „borino“ opet imade mjestni izravnajući značaj, jer borino imade svoj uzrok u nejednakoj toploti zraka na visokoj, manje ili više šumovitoj gori razmedjici s jedne strane, a s druge strane brže se ugrijajućeg golog kamenja južnog predjela. Gdje bura često puše, tamo prieči ona uspievanje drveća ili ga pretvara u grmlje. Često se govori, da okrčivanje šumâ u kršovitim predjelih buru vrlo jača, pošto da sa šumom izčezava zaštita, koja poput nasipa žestinu bure lomi.

Nu ova se mekanička zaštita šume u istinu ipak proteže samo na neznatne daljine, jer bura neduva vodoravno, nego se baca kao kakav slap iz visine. Okrčivanje šumâ zaista jača spomenuti „borino“ i to s toga, što je tlo sve to više direktnom uplivu sunčane žage izvrženo, pa tim nastaje razlika između konstantnog podnebja gorâ i između sveudilj rastuće topline podnebja golih obronaka. Dakle kad i nebi bio kraš pošumljen, nego izmjenice samo sa gustim tlo zasjenjivajućim grmljem obrašten ili djipom zatravljen, onda nebi mogao „borino“ biti nikad tako žestok i štetnosan kao sada.

Kultiviranje kraša mora se prema novim naravoslovnim činjenicam ravnati i prama tomu upriličiti, a onda će moći i žiteljstvo odtud očekivati znatnu korist. U ostalom ima nade, da će se znatan dio krašovitog tla brzo i sa umjerenim troškom privesti u to stanje, da će se moći za poljsko obradjivanje i uživanje upotrebiti. Žitelji u kraških predjelih Bosne i Hercegovine trebaju do duše drva, nu netrebaju nikakva dugačka i debela stabla, jer za izradjivanje gradje manjkaju radne snage i druga potrebita sredstva.

Puno prešnje treba žiteljstvo kraških predjela lišća za hranu stoke, pošto livada i pašnjaka sbog prije spomenutih uzroka razmjerno vrlo malo ima, te ni livade ni pašnjaci nijesu izdašni, a osim toga neima ni prikladna tla za uzgoj hranivih biljka. Ovoj oskudici pomoglo bi se samo uzgojem nizkih i srednjih šumâ kao jedino prikladni način šumarenja u tih kraških predjelih.

Kao cilj kultiviranja kraša mora se dakle u prvom redu odabratи valjan uzgoj, te racionalno njegovanje ovih šumskih forma na svih za to prikladnih stojbina.

Na drugih stojbinah mogla bi se prema snazi tla i sredstvima uzgajati i visoka šuma.

Na taj način moći će se liepa namisao kultiviranja kraša ipak u toliko oživotvoriti, da već sadašnja generacija žiteljstva bude mogla djelomice učestvovati na blagodatih iste. Pokušaji, da se kraš makar i u većoj mjeri opet sa šumom ozeleni, nemogu uspjeti radi otpora žiteljstva i radi nesnosljivih troškova.

Prije spomenuta veća vlaga u sjevernom djelu Bosne djeluje i na veću množinu vode u šumskom tlu, a prema tomu i na pravilnije razdielenje kiše. U proljeću pada i ovdje više izdašne kiše, nego po ljetu, ali ni to

nije često. Ovaj pojav možemo si protumačiti tim, što se po ljetu vjetrovi od strane mora, koji su puni vlage, nemogu kondensirati na vrućih pećinah južnog djela Hercegovine i Bosne, a to kondensiranje može nastupiti tek tada, kad se vjetrovi prebace preko gorskih grebena na zašumljene hladnije česti sjevernog djela zemlje.

Ali bi se ipak varao onaj, tko bi iz takvoga povoljnoga meteoroložkoga djelovanja šume htjeo izvesti, da valjda dosta šume ovdje neima, te bi iz ovoga razloga htjeo zapriječiti svako krčenje šumâ u prilog poljskoga gospodarstva. Baš protivno je istinito. Jer ako se nalaze izmedju prostranih šumâ veća nepošumljena mjesta, koja dakako nesmiju biti pusta i gola, nego n. pr. poljskom kulturom zapremljena, onda djeluje ovakovo razdieljenje kulture još bolje na klimatičke odnošaje, nego šuma sama po sebi. U prvom slučaju diže se toplota, te se time unapredjuje izparivanje šumâ; mjestna cirkulacija, nočni hlad i kretanje uzdušnih slojeva, napunjениh parom, unapredjuje opet kondensaciju, koja u obliku oblaka i magle nedopušta, da nezašumljeno tlo postane prevruće ili prehladno, te u obliku kiše polja i livade zavlažuje. Ako neima izmedju prostranih šumâ nepošumljena mjesta, onda više put manjka potrebita toplina i kretanje uzduha, te se ni izpare šumske voda dizati i dalje gibati nemogu.

Prema tomu nije sa klimatičkih razloga opravdano, ako neupotrebimo zašumljene ploštine, koje su za trajnu poljodjelsku uporabu prikladne. Isto tako griešimo, ako rabimo absolutno šumsko tlo za poljedjelstvo, imenito na strmih bočinah i na gorskih glavicah, te u ravnicih na mršavu tlu s jalovom mrtvicom, kao n. pr. na vapnencu u Bosni i Hercegovini, koji nepropušta vodu.

(Nastaviti će se).

Prilog za uredjenje knjigovodstva i blagajničkoga rukovanja kod gospodarstvenih ureda imovnih obćina bivšeg krajiškog područja i kontrole kod kr. zemaljske vlade.

Kao što ima svaka struka kojekakvih manjkavosti i nesavršenosti, tako osjećamo njeku prazninu i u računovodstvu, te blagajničkom rukovanju kod gospodarstvenih ureda imovnih obćina.

Neka mi bude kao skromnomu činbeniku gospodarstvenog ureda dozvoljeno onako baš po srcu izjaviti svoje mnjenje, kako bi valjalo na uhar toga službovanja kod gospodarstvenog ureda, pa i same kontrole kod visoke kr. zemaljske vlade uvesti reformu; a molim već unaprije, da mi se bud s koje strane ne priveže grieħ na dušu, ako misli svoje istinito i vjerno orišem.

O knjigovodstvu počam od ustrojstva imovnih obćina godine 1874, pa sve do konca godine 1881. reći ću naprsto: bilo pa prošlo! Jedan je računovodja vodio knjige ovako, drugi onako, glavnu svrhu ipak je svaki postigao.

Kontrolu je imao tako zvani revizionalni odbor, koji je sastojao iz tri lica iz zastupstva imovnih občina. Obični je bio rezultat njihove censure: sve u redu pronašli!

Tek početkom godine 1882. položen je temelj knjigovodstvu i blagajničkom rukovanju naputkom C. četvrti odsjek i to počam od § 51. do 82.

U tom naputku stvoreni su obćeniti i posebni propisi: a blagajničko rukovanje, obredjivanje prihoda i razhoda, uredjenje računskih knjiga i sastavak godišnjega zaključnoga računa.

Medju ostalimi §. §. određuje §. 51. naputka: da predsjednik i upravitelj sačinjavaju blagajničku upravu, a §. 54. da imade ova blagajnička uprava izdavati blagajni doznačne naloge, dapače zadnja stavka §. 54. naredjuje, da blagajna gospodarstvenog ureda ne smije primati takove doznačne naloge, koji nijesu po propisu sastavljeni, nego ih mora na nadopunjene povratiti doznačujućej blagajničkoj upravi.

Nastaje sada pitanje: tko je blagajnička uprava, a tko je blagajna?

Gospodarstveni uredi sastoje većim dijelom još i danas iz predsjednika, kojemu je dijelokrug označen u ustanovi drugog odsjeka naputka C; iz upravitelja gospodarstvenog ureda, kojemu je djelokrug označen u §. 20. trećeg odsjeka i iz protustavnika, koji je podjedno i računovodja sa djelokrugom označenim u §. 22.

Ostali činovnici: kao procjenitelji ili procjenbeni pristavi, oficijali, šumarski pristavi ili vježbenici jesu svaki uz opredijeljen jim djelokrug zamjenjajući organi gospodarstvenog ureda u pogledu blagajničkog rukovanja i knjigovodstva, kako to §. 53. određuje.

Po tumačenju ovih ustanova sačinjava blagajničku upravu dakle predsjednik i upravitelj, a blagajnu protustavnik kao računovodja i opet predsjednik i upravitelj, jer ovi imadu ključe od blagajne.

Sve tri ove službene osobe predstavljaju dakle u jedanput i blagajničku upravu i blagajnu t. j. doznačujuću i izvršujuću vlast, koja se nikako sdržiti smjela nebi, jer ova dvostruka vlast izdaje sama sebi na ime gospodarstvenog ureda, odnosno na ime protustavnika kao blagajni pismene naloge, dapače jedna drugoj vraća te naloge, ako nijesu po propisu sastavljeni.

Iz ovoga razlaganja sledi, da se po današnjem ustrojstvu ne može nikako zadovoljiti propisom naputka C, koji je predmetom ove moje skromne razprave; pa je baš ova okolnost mene ponukala, da izadjem u javuost, nebi li se kako tomu doskočilo, da se ta nespretnost odstrani, te blagajna i knjigovodstvo što bolje i preciznije uredi i preustroji.

Po mom nemjerodavnom mnjenju moglo bi se to ovako učiniti.

Blagajnička uprava imala bi se i nadalje sastojati iz predsjednika i upravitelja. Ova bi na temelju godišnjega proračuna i posebnih viših odredaba izdavala doznačujuće naloge blagajni gospodarstvenog ureda, a vršila bi podjedno i kontrolu nad blagajničkim rukovanjem ne samo pogledom na obredjivanje i zaračunavanje, nego bi dapače češće i škontraciju preuzeti imala; jednom

rieči: blagajnička uprava bila bi nadzorno tielo blagajne i blagajničkog rukovanja i knjigovodstva u prvom redu.

Blagajnu bi sačinjavao: blagajnik i njemu dodieljeni knjigovodja ili protustavnik. Ova bi dvojica imala blagajničke ključe, te bi prvi rukovao s novci, ja uz to i nekoje knjige vodio, dočim bi drugi ovog prvog kontrolirao i vodio ostale računovodstvene poslove, koje bi viša vlast imala opredeliti. Sačinjavala bi dakle ova dva organa upravljujuće ili rukujuće tielo blagajne i knjigovodstva gospodarstvenih ureda.

Prema ovomu nastala bi potreba, da se namjesti kod svakog gospodarstvenog ureda još po jedan blagajnik.

Time bi se doduše troškovi za upravu imovnih občina povećali, nu ako se uvaži, da bi se tim postigao ne samo napredak u gospodarstvu, nego dobra uprava, dobra kontrola i brz postupak, onda bi ovi troškovi prema postignutoj svrsi posve opravdani bili.

Što se tiče glavne blagajne, u koju bi se pohranjivala imovina imovne občine, preostala iza jednomjesečne potrebe, nadalje tudji novci, polozi i t. d., mogao bi se treći ključ (Tresor) predati ili zamjeniku vladina povjerenika ili predsjedniku uz suzatvor blagajnika i protustavnika.

Izkustvo nas dosadanje uči, da nebi tada trebala nastupiti stagnacija u blagajničkom rukovanju, kako to danas biva, jer bi uвiek ova blagajnička činovnika bila na ured vezana, dočim sada upravitelj kao upravljujući organ blagajne, a podjedno i kao upravitelj cielokupnog imovinskog gospodarstva, mora skoro svaki čas po svom šumarskom poslu na put odlaziti.

Reći će se: ako upravitelj ode, može ga procjenitelj zamjeniti. To je sve lijepo, ali ima u godini mnogo dana, gdje mora i nadšumar i procjenitelj u šumu, a protustavnik ostane u uredu sām; pa jer kao takav ne smije po prospisu bez drugog činovnika novac primati, mora svakoj stranki reći, da dodje drugi put.

Kako to na stranku djeluje, lako si je tumačiti, pa mnoga stranka, koja bi možebiti u času, dok ima novca, što i platila, ode u nepovrat.

Zakonodavac je kod stvaranja četvrtog odsjeka naputka C. imao pred očima samo blagajničko rukovanje i knjigovodstvo, a nije se primjetilo, da je upravitelj kao nadšumar vezan i na vanjsko poslovanje, pa je tako od upravitelja gospodarstva postao prijamnik poreznog ureda.

Nu gospodarstveni ured nebi se smio nipošto sravniti, a niti prispolabljati poreznom uredu ili kojemu drugomu blagajničkomu zavodu, jer je gospodarstveni ured kombinovani ured i sastoji se iz šumarsko-tehničke i blagajničko-knjigovodstvene struke.

S toga baš razloga valjalo bi odieliti i emancipirati šumsko gospodarstvo od knjigovodstva kod gospodarstvenog ureda, a opet ga spojiti načinom, kako je prije obrazloženo.

Time sam orisao svoju želu o uređenju gospodarstvenog ureda pogledom na blagajničko i knjigovodstveno poslovanje, upravu i nadzor blagajne u prvom redu, a sad prelazim na drugi dio t. j. na censuru i kontrolu računarskog ureda visoke kr. zemalj. vlade.

Visokom naredbom od 8. ožujka 1893. br. 9167. odredjeno je, da se sve blagajničke knjige skupa sa prilozi mjesečno predlažu na censuru kr. računarskom uredu, a naredbom od 7. veljače 1893. br. 5132, odredila je visoka kr. zemaljska vlada, da svaka imovna obćina ima doprinošati stanovitu svotu u zemaljski budget za računarske činovnike imovnih obćina.

Ovu visoku odredbu pozdraviše svi gospodarstveni uredi kao hvale vriednu, jer je time računarski činovnik gospodarstvenog ureda dospio u položaj, da mu račune pregledaju organi, koji su tom poslu dorasli, a ne neuki seljaci.

Kada je već šumarski odsjek postao samostalan, kada već imovne obćine doprinošaju tangentu za trošak svojih revidenta, bilo bi poželjno još samo to, da ti činovnici, ostajuće i nadalje u statusu računarskih činovnika visoke kr. zemaljske vlade, budu pridieljeni neposredno šumarskom odsjeku.

Razlog tomu premještaju ili pridielenju, mislim, da bi bio posve opravdan, ako bi se uvažilo, da je računovodstvo uzko spojeno sa šumskim gospodarstvom, pa da vrlo često računarski ured treba upute i savjete od šumarskog odsjeka, a ovaj opet treba svaki čas razjasnenja u pogledu knjigovodstva i raznovrstnih zaračunavanja kod pojedinih gospodarstvenih ureda od računarskog ureda.

Danas primjerice izdava šumarski odsjek gospodarstvenim uredom naredbe, koje određuju razne izplate. Gospodarstveni uredi zaračunavaju po tih naredba izdatke, a računarski ured, neznaajući za te naredbe, ne zadovoljava se prigodom censure sa navodom broja naredbe, nego zahtjeva od gospodarstvenog ureda podpuni prepis naredbe.

Neka mi se oprosti, ako ovdje izjavim, da je zaista čudnovato, kada računarski ured, dakle sama visoka kr. zemalj. vlada, zahtjeva od gospodarstvenog ureda prepise svojih vlastitih naredaba.

Gospodarstveni uredi opet zabavljeni drugimi poslovi, moraju te naredbe u podpunom prepisu predlagati računarskom uredu.

Zar nebi bilo manje posla i gore i dole, da se računarski ured smjesti u šumarski odsjek?

Nehotice mi se namiće misao, da računarski ured visoke kr. zemaljske vlade, u kojem se danas računski kontrolni organi za imovne obćine nalaze, imade posve drugi smjer i zadaču, nego li bi imao naš šumarski računarski ured; — naime: on vrši kontrolu nad autonomnim zemaljskim kućanstvom i nad proračunom, dočim bi računarski ured za imovne obćine imao vršiti kontrolu ne samo sa računarskoga, nego bi ju obavljati imao i sa šumsko-gospodarstvenoga stanovišta nad gospodarstvom imovnih obćina u bivšoj vojnoj Krajini.

Zar nebi dakle bolje bilo, da se računarski ured za imovne obćine po primjeru kod državne šumske uprave spoji sa svojim šumarskim odsjekom,

s kojim stoji u svezi i neprestanom saobraćaju, nego da ostane sa računarskim uredom, koji ima posve drugu zadaću !

Ako uzmemu jednu censuralnu opazku na mjesecni račun, naći ćemo u njoj svakojakih primjetaba, koje neimaju nikakove svrhe, niti praktične vrednosti, a prouzrokuju silnu pisariju i gore i dole.

Tako se primjerice medju ostalim zahtjeva, da svaki radnik, koji na račun dužne šumske odštete u šumi radi, ima vlastoručno podpisati u odradnom izkazu, da je zbilja toliko zasluzio, koliko mu je šumarski činovnik naznačio, ili ako je nepismen, da ga podpišu dva svjedoka.

Zar nije dovoljno, ako upravitelj i protustavnik sastave izkaz odradnje ? Zar da se više vjeruje šumoštetniku, nego činovniku, koji mora medju inimi dužnosti još i ogromnu službovnu jamčevinu položiti i t. d.

Ocijenjujući računar, ured račune samo sa računarskog gledišta, gubi se mnogo vremena u bezbroju sličnih i inih opazaka, koje se samo na formalnosti odnose, koje bi se, ako su s računarske strane i posve opravdane i na svojem mjestu, bez uštrba na valjanost računa napustiti dale, ako bi se uzeo obzir i na ine okolnosti, pod kojima se šumsko-gospodarstveni računi polažu.

Neprotivim se strogoj kontroli, kad ta kontrola posvećuje svoju pažnju hiljadam i stotinam, a ne ovakovim sitnicam.

Zašto se nebi računarski činovnik izaslao k gospodarstvenim uredom i u šumarije, da tamо iznenada preduzme škontraciju blagajne, a ne da se zakopa u papirno more spisa, pa da sebi i drugom pravi suvišne poslove !

Neka imovne obćine doprinesu još jedanput toliko za putovanje računarskih činovnika, koliko već plaćaju za kontrolu, pa će se eventualnim nepodobština na put stati. Ta na takovih troškovih nebi smjeo ni jedan gospodar štediti, jer čim više štedi, tim može više izgubiti.

Bilo bi dapače dobro, kada bi računarski ured kod šumarskog odsjeka vodio osim kontrole i škontracije još i koncentrirano knjigovodstvo za sve imovne obćine tako, da bi mogao u svako doba kontrolisati gospodarenje imovnih obćina u okviru proračuna, a i sami zaključni računi mogli bi se temeljiti censurirati.

Ovo je mnjenje moje, a držim, da i moji cienjeni sudrugovi isto tako misle, pa možebit u tom pogledu još i bolje, te bi vredno bilo, da i oni svoja očekivanja priobće, a do mjerodavnih faktora stoji uvažiti ono, što je bolje i koristnije.

Bilo u dobar čas!

A leks. U g r e n o v i ċ,
protustavnik II. banske imovne obćine.

P a b i r c i.

Kako u svakoj struci, tako ima i u šumarstvu nedostataka, a pogotovo u našem hrvatskom šumarstvu, koje kr. zem. vlada preko svog novoustrojenog odsjeka marnom dosljednosti nastoji usavršiti. Nu baš zaato, što smo još daleko od oživotvorenja naših idealâ, i što će svaki kamenčić, koji se gradnji te zgrade pridonese, dobro doći, odlučio sam napisati njekoliko opazaka, ne u sustavnoj cjelini, van onako pobrkano, kako mi je što na um došlo.

Tu u prvom redu sjetiti ču se na vanjske upravljujuće šumare, koji su ponajviše upućeni, da se do mile volje naužiju idiličkoga života na ladanju, jer su im sjedišta obično na selu. Sreća ako je u šumarevom sjedištu župnik, učitelj i bilježnik, te ako ti nisu medju sobom zavadjeni, jer će moći barem s njekimi občiti. Inače je upućen na seljaka. A da šumar medju seljaci radi svoje službe nije obljudljen, to će svatko rado priznati, koji naše odnošaje ovdje poznaje.

God. 1891. imao se je obaviti popis žiteljstva. Jer se je to imalo u svih predjelih na jedan te isti dan učiniti, trebalo je jošte više naobraženih osoba, koje će u isto vrieme, ali u raznih krajevih obćine taj posao obaviti,

Došao u tu svrhu u obćinu izaslanik kr. kotarske oblasti, da se posavjetuje sa obćinskim vijećem, koga će za taj posao izabratî. Župnik, učitelj, bilježnik svaki od njih dobio je svoj predjel, nu trebalo je još njekoliko popisatelja. Tu se gospodin izaslanik sjeti, pak će reći: „ta imamo još i g. šumara i njegovog vježbenika“. Ali o tom zastupnici ni da čuju. Da je samoga nečastivoga spomenuo, nebi se bilo toliko uzvrpoljilo, koliko sad, kad je spomenuo šumare. A zašto to? Zato, jer je ovdje riedka koja kuća, u kojoj neima što to kriom-čerenih šumskih proizvoda, pak neželi nijedan seljak, da mu šumar blizu kuće, a još manje u kuću dodje.

A ipak mora šumar ponajviše sa žiteljima živjeti, od njih dapače većim djelom kupovati stvari, koje su mu potrebite u kućanstvu i gospodarstvu.

Nadalje mora šumar, ako hoće imati iolo bolje odjelo ili obuću, što na selu obično nedobije, radi toga putovati u bližnji grad, a to je uvjek sa troškom skopčano. Ako pako oboli, treba liečnika, onda je po gotovo propao, jer za jedan posjet traži liečnik skupa sa podvozom najmanje 10 for. Na selu riedko gdje ima čitaonica. Gdje je neima, tamo si šumar mora sam držati po koji časopis, a osim toga i hrvatski strukovni organ, a za napredna je šumara takodjer od potrebe, da si barem još koji svjetski strukovni list drži. Od šumara se nadalje očekuje, da je članom šumarskoga društva, gospodarske podružnice, Hrvatske Matice, lovačkoga društva, društva za podupiranje siromašnih slušatelja u Križevcîh, da se pridruži strukovnim izletom i t. d. K tomu treba da svom stališu primjereno živi on i njegova obitelj, i to sve od 600 for., -- tako barem su plaćeni šumari u gornjoj Krajini. Uz današnju skupoću i potrebe nije kot. šumar kadar svemu tomu udovoljiti, jer uz gornja beriva nije niti tako situiran, kako se u stručnoj teoriji minimum beriva obrazlaže. Čujmo što

o tome piše bivši c. kr. austrijski zemaljski nadšumarnik R. Micklitz u svom djelu „Forstliche Haushaltungskunde“ u II. izdanju. Na strani 97. piše on doslovce ovako: „Gesteht man einem Forstverwalter (kod nas kotarski šumar) und seiner Familie etwas bessere Genüsse zu, als uns bei dem Schutzpersonale angemessen erscheinen mag, dann wird nöthig, dass sein Einkommen ihm die Ausgabe kleiner Geldbeträge fur Bücher manches Opfer für mässige Anforderungen der Gastfreundschaft und Wohlthätigkeit, für Heranbildung seiner Kinder und wohl auch für das bescheidene Auftreten in geselligen Kreisen erlaube. Unter dieser Voraussetzung, und wenn auch der Verwaltungsbeamte in Speise und Trank in den Schranken sich hält, welche dem Hilfs- und Schutzpersonal gezogen sind, wird sich leicht nachrechnen lassen, dass bei den hohen Preisen der Lebensbedürfnisse in unserer Zeit der Forstverwalter, welcher alle seine Bezüge kaum um 50 Procent höher als ein zum Forstschutz und Hilfsdienst Berufener anschlagen kann, zu den schlecht besoldeten Organen gehört und dass ihm zu einem sorgenfreien Leben wenigstens das Doppelte erforderlich wird“. (U toj knjizi na str. 110 kaže se, da su onda šumari imali 900, 950 i 1000 for. plaće).

Ali reći će tko, ta šumar ima putni paušal i dobiva dnevnice. Jest dobiva, ali nepitajte ga, kako sastavlja kraj s krajem. A osim toga nemogu se paušal i dnevnice računati u plaću, pošto su to samo sredstva za mogućnost ovršenoja izvanske službe. Šumar ima paušal za uzdržavanje konja u iznosu godišnjih 350 for. Nu šumar nemože svaki dan van ići, i on treba odmora. U takovih slučajevih imao bi ga zamjeniti vježbenik. Ali ako ide vježbenik van, a šumar ostane kod kuće, onda se po obstojećoj naredbi ima vježbenik voziti na šumarevom konju. Abstrahirajući od toga, kako je šumaru neugodno dati svoga konja drugomu, a opet kako je neugodno vježbeniku voziti se na tudem konju, jer ako se dogodi konju kakova nesreća, tko će trpit? mora na taj način konj svaki dan voziti, a bogme u brdovitim predjelih dan na dan kasati, riedko može koji konj na dulje vremena uzdržati, on će uskoro noge posve pokvariti.

Poznajem mnoge šumare, koji imaju dva konja za službu, akoprem imadu paušal samo za jednoga konja. Stoga bi bilo opravdano, kad bi se šumarom u brdovitim predjelih dao paušal za dva konja, jer onda bi mogao kako tako trošak uzdržavanja podmiriti. To mu sad nije moguće uz paušal za jednoga konja od ciglih 29 for. 16 nvč. mjesечно, jer od tud nije kadar kupiti sieno, zob i slamu za konja i podmiriti veterinara, kovača i kolara, a osim toga još dozvoliti, da se njegov vježbenik badava vozi.

Ovo potonje držim da je najveća nepravda, što je nanešena šumarom. Jer jedan konj može biti samo za jednu osobu — u ovom slučaju samo za šumara, jer je konj njegovo vlastništvo. Vježbenik bi samo u tom slučaju mogao imati pravo na tog konja, kada bi taj konj bio vlastništvo službodavca t. j. imovne obćine i kada bi ga imovna obćina kupila i hranila, odnosno troškove za to nosila, kao što to čini vojnički erar sa svojimi konji.

Mnijem, da imovna obćina nije vlastna razpolagati sa tujim vlastničtvom, jer konj, kojega šumar za svoje novce kupi, nije i nemože biti vlastničtvu imovne obćine. S toga bi se i šumarski vježbenici za službena putovanja imali paušalirati, kako je to kod njekih imovnih obćina i učinjeno, ili bi se morali na koji drugi način zato odšteti.

Nu šumar dobiva i paušalne dnevnice od $87\frac{1}{2}$ novč. na dan i to samo onda, ako je središte šum. sreza barem preko 8 klm. udaljeno od središta šumarije, a inače ništa. Zaista krasna odšteta prema ostalim zemaljskim činovnikom, gdje zadnji dnevničar imade 1 for. dnevnicu.

U koliko mi je poznato, u nijednoj drugoj struci ne postoji propis, da činovnik smije zaračunati miljarinu i dnevnicu tekar onda, ako prevali put preko 8 klm., jer mu to pravo pripada i onda, ako prevali put samo od 3 klm. Pa ipak je tako kod šumara.

Ovakove dnevnice, koje su šumaru odmjerene sa $87\frac{1}{2}$ novč. a vježbeniku sa 50 novč. na dan, mogle su biti dovoljne njekad, dok je na hrastu osim žira još i što šta raslo, nu one su sada, kad je sve poskupilo, vrlo malene.

Mora se priznati, da su prošla ona vremena, kada je drvotržac dostavljao šumaru podvoz i obskrbu u šumu, a hvala bogu, što su ta vremena prošla, jer je tim padao i ugled šumara i jer je napokon svaki kupac nastojao, da si taj trošak posredno nadoknadi, često put i na uštrb imovne obćine. Ovu okolnost imale bi i imovne obćine uvažiti, te svome činovniku dati takove dnevnice, da bude neodvisan, te da bude prema svome stalištu primjerenog živjeti. Jer šumar osim svojih redovitih dohodata neima nikakovih nuzgrednih. On se nesmije baviti mјerničkom praksom, on nesmije uzimati nikakovih pristojba za poslovanje na privatnom posjedu u privatnom interesu n. pr. kod doznake i premjere stabala na privatnom posjedu, kod izvidjenja gajića, koje su uzgojili pojedini žitelji na krašu i t. d.

Za vrieme kad sam služio kod vojništva, učili me, da poručnik ima, ako dobiće stan u naravi, pravo na toliko i toliko soba. Isto tako ustanovljeno je kod satnika, četnika i sve dalje do vojskovodje. Valjda je tako uredjeno i kod ostalih činovnika, samo šumari neznaju nikad koliko jim u to ime pripada. Čuo sam u razgovoru sa kolegom bogate imovne obćine, da isti ima stan od pet soba, a poznam opet šumara, koji služi kod siromašnije imovne obćine i taj je imao tri godine stan u naravi i to od jedne sobe, jedne posve male sobice i kuhinje.

Bilo bi s toga veoma dobro, da se ustanovi kolika je kompetencija pojedinog činovnika. Jer imovne obćine nastoje, da se za šumare, gdje je to iole moguće, sagradi posebna zgrada, bilo bi veoma koristno, kada bi se po građevnih vještacib izradilo njekoliko uzor-nacrtta s odnosnim troškovnicama. Tim bi se višeput prišedio trošak, a nestalo bi raznih neprilika.

Uz ovakovu eksistenciju traži javno mnjenje, pa i sami šumari, da se od šumara zahtjeva akademička naobrazba. Ako se to zahtjeva od šumara, koji služi u gradjanskom djelu Hrvatske, neprigovaram, jer tamo je šumar sve u

jednoj osobi, on je upravljač, procjenitelj, geometar i t. d., a osim toga ima on veoma obsežan djelokrug, jer mora samostalno raditi. Ali kod imovnih obćina je to posve drugačije. Tu je uzakonjen tako zvani šumarnički sustav, gdje je šumsko-gospodarstveni ured sve i sva. Bez njegove privole i naloga nesmije upravitelj šumarije baš ništa samostalno učiniti. Prigodice podsjećam na tu okotnost, da su šumari do nedavna morali šumske prijavnice predlagati na preizpitivanje gospodarstvenom uredu imovne obćine.

Razumjeva se samo po sebi, da se osoblje, koje стоји под takovim skrbničtvom, slabo plaća, ali onda nemojmo ni zahtjevati, da kandidati za takova mjesta ulažu veću glavnici za svoju naobrazbu. Ako zahtjevamo akademičku naobrazbu, onda se moramo razkrstiti sa šumarničkim sustavom, koji se je i onako već preživio i koji sa svojim skrbničtvom ubija duh i svaki polet.

Kad već govorimo o akademičkoj naobrazbi, spomenuti ću njeku odredbu, po kojoj se zahtjeva od kandidata, koji želi stupiti u državnu službu s onu strane Lajte, da mora biti u praksi bar godinu dana prije, nego što kani na visokoj školi u Beču učiti šumarstvo. Po mom mnjenju ova je određba u dvojaku pogledu shodna, a to s toga, što slušatelj prvo predavanje s puno većim razumjevanjem sluša i uči i što bi se okario učiti šumarstvo mnogi i mnogi slušatelj, koji si šumarev život predstavlja samo kao liepu šetnju po debelom hladu, da se naučiće svježeg gorskog zraka ili da lovi zeceve i srne, jer mnogi misli još i sad, da je to glavno zanimanje svakoga šumara. Ovako nakon jednogodišnje prakse može mladić uviditi, da li mu se život šumara svidja, a ako ne, a on bi imao i sad dosta vremena, da se posveti drugomu zvanju. To ne može učiniti onaj, koji je posvetio tri godine jednoj nauci, pa došav u praktičnu službu, tekar sada bude razočaran, dakako na svoju žalost prekasno, — da prekasno za sebe i za struku.

Svaka struka razvija se i napreduje. Tako i šumarska. S toga je za šumara neobhodno potrebito, da uviek uči. Nu za učenje treba knjiga, a te su obično veoma skupe, te si pojedinac nemože iste nabaviti. Za šumara bilo bi veoma potrebito, da može stručne knjige dobiti iz kakove knjižnice. Ovakove knjižnice mogle bi imovne obćine za šumsko-gospodarstvene ureds ustrojiti, s kojima bi se svaki šumar mogao koristiti.

Mi imamo šumarsko društvo, koje drži svake godine po jednu skupštinu. Nu pošto je polazak ovakovih skupština i velikim troškom spojen, s togā se slabo posjećuju. Bilo bi dobro, kad bi se barem šumari jedne okolice češće sastajali, — recimo šumari jedne županije ili jedne imovne obćine. Tim bi se kolegijalnost i uzajamnost u struci širila, a i mnoga pitanja bi se mogla u prijateljskom razgovoru ugodnije i laglje razpravljati i razjasniti, nego što se to učiniti može u skupštini, koja ima više službeni značaj.

Naše šumarsko društvo lijepo uspjeva, ali još ni s daleka ne onako, kako bi moglo. Ima na žalost još mnogo šumara, koji nijesu članovi toga društva. Ja sam poznavao šumarske vježbenike, koji su već četvrtu godinu služili, a da još nijesu bili članovi toga našega jedinoga društva. Dapače poznam njeke šu-

mare, koji već 9 godina služe, pa još ni danas nijesu članovi našega društva, pa se ipak čudom čude, kad čuju, da jedan ili drugi lugar nije članom šumarskoga društva.*

Što sam do sad pisao, bilo je učinjeno u ozbiljnih trenutcih. Sad mi dopustite, da vas pozabavim pripovjedčicom iz prakse. Ta pripovjedčica je istinita, a ne bajka. Pripovjedat će o doživljajih jedne „zaplijenjene kobile“.

Bijaše to negdje oko 21. kolovoza g. 1892., kada je neki kotarski šumar, čuvši, da se u šumskom predjelu recimo Z. po štetočiniteljih šuma sječe, poslao svog nadlugara sa njekoliko lugara u taj predjel, da prepriče štetu. I zbilja zatekoše nepoznatoga štetočinca, gdje na konju prenaša ukradenu jelovu krovnu dasku. Štetočinac opaziv lugare pobježe netragom, a lugari zaplieniše konja i dočeraše ga u šumariju.

Drugi dan u jutro došao je k šumariji S. M., te reče, da je konj njegovo vlastništvo, nu da mu je po nepoznatom sa paše ukraden; da on dakle za tu štetu niti zna, niti može biti odgovoran za to, što je njetko drugi njegovog konja ukrao, te htjeo na njemu prenašati ukradenu dasku. Uz sav taj izgovor, konj nije povraćen.

Treći dan donio je isti S. M. njekakav dopis od nadležnog obč. ureda i predao ga oružničkoj postaji, koja se nalazi u sjedištu šumarije. Taj S. M. dao je kod svog občinskog ureda u zapisnik spisati, da mu je konj na paši ukraden, te da je od njekih žitelja dočuo, da su toga konja odveli lugari, a usled toga moli občinski ured oružničku postaju, da ista shodno učini, kako bi S. M. dobio svoga konja.

Medjutim je šumarija doznala, da je pravi štetočinac sin S. M-a, o čem je obaviestila dotičnu kr. kotarsku oblast na 25. kolovoza rečene godine.

Na 1. rujna dodjoše lugari opet u selo S. M-a, te onđe opazili pravoga štetočinca, koji bijaše zaista sin S. M-a, samo što se nije zvao Božo, kako je to prvobitno javljeno kr. kotarskoj oblasti, nego Simo, te je proti istomu 4. rujna podnešena prijavnica, počto je konj već 14 dana zaplijenjen bio, a štetočinac ga odkupio nije, a podjedno umoljena je i kr. kotarska oblast, da dozvoli, da se konj proda.

Jer kr. kotarska oblast na to ništa odgovorila nije, i jer je čuvanje i uzdržavanje konja šumariji od najveće neprilike bilo, odputovao je tadanji upravitelj šumarije 14. rujna u bližnji gradić s toga, da se nakon posavjetovanja sa svojimi predpostavljenimi zaplijenjeni konj ipak proda i odtud kvar namiri.

Na savjet svojih predpostavljenih brzjavio je šumar dvaputa kr. kotarske oblasti: „jeli se smije konj prodati.“ Nedobiv tog dana nikakav odgovor, povratio se je sa zaplijenjenim konjem opet kući. Dne 15. rujna stigao je brzjavni odgovor, da se konj ima i nadalje držati u pritvoru.

Na to je šumarija 19. rujna požurila riešenje, jer za 7 novč. na dan, kako je to po naredbi za branovinu ustanovljeno, neće nitko da drži konja,

* Takovi su šumari sâmi sebi na sramotu. Nadajmo se, da će i oni stupiti u naše kolo, pa ćemo jim od srca oprostiti njihov nehaj.

imenito s toga ne, jer se svatko boji, da će sām S. M. sa svojimi ortaci konja ukrasti. S toga je pogodjena prehrana sa 30 novč. na dan.

Na 24. rujna bijaše ročište kod kr. kotarske oblasti, koja je od šumarije udaljena oko 90 klm. Nadlugar je kod razprave prisustvovao, ali radi odsutnosti okrivljenika nije se mogla razprava dovršiti.

Šumarija je na to dne 7. listopada požurila riešenje, jer je konj već 49 dana zaplijen bio, i jer će troškovi prehrane nadmašiti vrednost konja.

Kr. kotarska oblast odgovorila je na to, da se konj svakako predra na čuvanje občinskom uredu onoga mjesta, odkuda je štetočinac.

Šumarija je odgovorila, da prehranitelj neda konja, dok mu se nemamire troškovi; nadalje je predložila izkaz troškova zapliene i prehrane, koji su onda iznašali 18 for. 44 nč., te je podjedno umolila za podmirenje istih.

Nedovoljno šumarija nikakvog odgovora od kr. kotarske oblasti, čekala je do 24. listopada, kad na jednoč dobi od predpostavljenih uputu, da u smislu zadnjega dopisa kr. kotarske oblasti predra konja občinskom uredu onoga mjesta, odkuda je štetočinac. To je šumarija napokon i učinila, te je 24. listopada predala konja občinskom uredu.

Narodna poslovica veli: „Konac djelo kras.“ Tako je bilo i u tom slučaju. Občinski ured, primiv konja, nije imao prečega posla, nego predra konja samomu S. M-u, t. j. onomu, od koga je po šumskom zakonu bio zaplijenjen t. j. oduzet.

I tako se je šumarija sa zaplijenjenim konjem preko dva mjeseca mučila samo zato, da štetočinac dobije dobro ugojenog konja natrag bez ikakova troška i to prije, nego što je razprava dovršena.

Tako je ta stvar ostala do 16. veljače 1893. Sada je šumarija pobrala sve spise, te jih uz popratnicu predložila predpostavljenoj oblasti.

Teda negda je šumariji od kr. kotarske oblasti ipak stigla presuda od 10. travnja 1893., po kojoj se okrivljenik S. M. obsudjuje na platež šumske odštete od 28 for. 3 novč., na troškove zapliene od 21 nč., na prehranbene troškove od 20 for. 38 novč. i napokon na platež putnog troška nadlugaru od 27 for. 86 novč. dakle ukupno na 76 for. 48 novč.

Akoprem je od 10. travnja 1893. kada je presuda izrečena do danas izminulo godinu dana, te unatoč, što je šumarija 26. rujna 1893. urgirala, nije još ni jedan novčić utjeran t. j. S. M., koji je počinio štetu i kojemu je bila zaplijenjena kobila, nije za sve to do dana ni novčića platilo, ali je ipak svoju kobilu natrag dobio, te se valjda još i danas šnjom služi. Šumarija imati će sreću, da plati prehranbene troškove, a osim toga blamirala se je užasno sa nadlugarom, koji je oko 180 klm. dugi put prevaliti morao k razpravi, a da nije za to ni novčića dobio.

Pa recite mi, da i šumaru ruže ne cvatu!

A. K.

Sadnja jednogodišnjih borovih biljaka.

Prem uspjeva bor najbolje na pjeskovitom tlu sa primjesom ilovače, sadi se ipak najviše na siromašnom pjeskovitom tlu, pošto se na boljem tlu sade plemenitije vrsti, a ponajpače hrast.

Kako duboko imade se zasaditi jednogodišnja borova biljka?

Obično se sadi tako duboko, da i najdolnje iglice dodju u tlo, dočim samo vrh i najgornje iglice vire iz zemlje. — Ostale vrsti drveća ne sade se tako duboko, te se može uztvrditi, da se i borove biljke bez štete, dapače uspješno na više saditi mogu.

Razumjeva se samo po sebi, da će iglice, došav u dodir sa zemljom, brzo sagnjiti, što svakako nemože biti koristno po biljku. — Vrieme je u proljeće često put vrlo suho tako, da se gornja vrsta pjeskovitog tla pretvorí u prah. Ako se sada sadi biljka na gore spomenuti način, onda se mora taj prah na koju god stranu zgrnuti, dok se nedodje do vlažnog tla, u kojemu se onda izkopa jama za biljku. — Ako nadodje jaki vjetar, onda će on onaj slobodni, lako gibajući se prah nanjeti u izdubinu okolo biljke, koja će se za kratko vrieme napuniti. Duboko usadjena biljka usahne i za kratko vrieme neima joj niti traga. — I kiša može vrlo lako piesak nanjeti u izdubinu oko biljke, te ju posve napuniti.

Slabijim biljkam veoma škodi onaj piesak, te uslied toga mnoge poginu i sagnjiju, dočim ostali dio polagano i težkom mukom napreduje. Tomu opješćivanju može se doduše donjekle predusresti na taj način, da se dotična mjesta pokriju granjem; nu odtud neće biti znatne koristi, pošto je taj postupak prilično skup.

Iz svih tih razloga sade se jednogodišnje borove biljke najbolje na taj način, ako najdoljne iglice proviruju iz vuhljivoga tla. Ako se mora prije sadnje suhi piesak odgrtati, onda treba biljku zasaditi tako duboko, da dolnje iglice proviruju iz tla i onda, ako bi vjetar ili kiša odgrnuti piesak oko biljke nanio. U tom slučaju ima biljka uviek dosta zraka i svjetla. — Često se doduše dogadja, da vjetar oko biljke nanešeni piesak opet razpuše tako, da jedan dio biljke ostane sloboden, ali ni to nije niti daleko tako pogibeljno za biljku, kao što je podpuno opješćivanje.

Na taj način obavljene sadnje bile su tako uspješne i izvrstne, da se nijakovi popravci naknadno obaviti morali nijesu.

I na lošijem tlu, zaraštenom travom, vrlo je probitačno na ovaj način, saditi borove biljke, jer biljka može lako i kroz gusto izraslu travu prodrijeti

P r o -

o potrebi i pokriću razhoda hrv.-slav. šumarskoga družta va za upravnu obdržavanjoj 24. rujna

Stavke broj	P r e d m e t	G o d i n e			O p a z k a
		1893.	1894.	1895.	
		zaista izdano	preliminirano		
		for. a. vr.			
Potreba (Razhod):					
1	Stanarina	180.—	180	—	
2	Paušal za ogrev i razsvjetu	—.—	24	—	
3	Nagrada tajniku družta	200.—	200	200	
4	Tajniku pisarnički paušal	100.—	100	100	
5	Nagrada uredniku »Šumar. lista«	200.—	400	400	
6	Istomu paušal za korekturu.....	100.—	100	100	
7	Uredniku paušal poštovni.....	20.—	30	30	
8	Nagrada suradnikom »Šum. lista«	208.—	300	300	
9	Štampanje »Šumarskoga lista«...	1353.77	1340	1560	
10	Vez i odprema »Šumar. lista«...	213.88	225	240	
11	Časopisi strukovni	40.50	50	50	
12	Troškovi oko knjižnice(nabava, vez)	41.87	45	50	
13	Pisaće potrebe predsjedničtv...a	—.—	16	16	
14	Poštarina i biljege predsjedničtv...	18.98	40	30	
15	Razne tiskanice	32.95	60	40	
16	Troškovi glavne skupštine	39.60	50	50	
17	Listonoše, služnici	14.—	25	30	
18	Razni troškovi za promicanje struke	7.93	300	200	
19	Vanredni troškovi (pokućtvo, nad-grobnici vienci)	—.—	40	40	
20	Podpore	12.05	50	50	
21	Razhod pripomoćne zaklade .. .	—.—	150	—	
	Ukupno...	2748.53	3725	3486	

račun

godinu 1895., predložen i odobren po XVIII. glavnoj skupštini,
1894. godine u Zagrebu.

Stavke broj	P r e d m e t	Za godinu 1895. preliminirano	God. 1893. zaista primljeno	O p a z k a .
Pokriće (Prihod):				
1	Kamati utemeljiteljne glavnice	572	30.—	
2	Prinos od 26 podupirajućih članova	435	399.95*	
3	Podpora iz zemaljskih sredstava	600	400.—	
4	Članarina od 167 članova I. razreda	835	781.90	
5	Članarina od 497 članova II. razreda	994	865.—	
6	Predbrojnina za "Šumarski list"	20	132.—	
7	Ini prihod (upisnina, diplome, međutimni kamati i t. d.)	30	52.70	
8	Prihod pripomoćne zaklade	—	212.71	
		3486	2874.26	
	Odbiv od prihoda za g. 1893. razhod sa	—	2748.53	
	Ostalo je	—	125.73	

T. j. ako se od svote prijetka odbije prihod pripomoćne zaklade od 212 for. 71 novč., onda se pokazuje koncem god. 1893. manjak od 86 for 98 novč., koji je manjak zaista pokrit od prihoda u god. 1894. (vidi zaključni račun za godinu 1893.).

U Zagrebu, dne 17. rujna 1894.

Ferdo Zikmundovsky, predsjednik.

Vatroslav Rački, tajnik.

* Bez viška, koga će dati imov. obćine za god. 1895.

Zaključni

o blagajničkom rukovanju hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva za
dne 24. rujna

I. Razhod.

Tekući broj	Poimence	Bilo je preliminirano	U istinu izdano		Opazka
		for.	for.	nč.	
1	Stanarina i podvorba				
2	Ogrev i razsveta družt. pisarne	204	180	—	
3	Nagrada tajniku družtva	200	183	34	
4	Tajniku paušal za pisara	100	91	66	
5	Nagrada uredniku „Šumar. lista“	200	200	—	
6	Uredniku paušal za korektora	100	100	—	
7	Uredniku paušal poštovni	20	10	—	
8	Nagrade suradnikom „Šumar. lista“	300	208	—	
9	Štampanje „Šumar. lista“	1320	1353	77	
10	Vez i odprema „Šumar. lista“	220	213	88	
11	Časopisi za uredničtvo	50	40	50	
12	Knjižica (vez i nova nabava knjiga)	45	41	87	
13	Pisaće potrebe predsjedničtva		18	98	
14	Biljeti i poštarina	116	32	95	
15	Razne tiskanice		39	60	
16	Troškovi oko glavne skupštine	50	14	—	
17	Listonoše, služnici i t. d.	25	7	93	
18	Troškovi za promicanje struke i družtva u obče	43	—	—	
19	Razni vanredni troškovi (pokućstvo, selenje i t. d.)	40	—	—	
20	Podpore	150	12	05	
21	Razhod pripomoćne zaklade	150	—	—	
		Ukupno	3333	2748	53

Dano iz odborske sjednice upravljačeg odbora hrv.-slav.

Predsjednik:

Ferdo Zikmundovsky.

račun

upravnu godinu 1893., predložen XVIII. glavnoj skupštini, obdržavanoj 1894. u Zagrebu.

II. P r i h o d .

Tekući broj	Poimence	Bilo je preliminirano for.	U istinu primljeno		Opazka
			for.	nč.	
1	Kamati utemeljiteljne glavnice	223	30	—	
2	Prinosi podupirajućih članova	390	399	95	
3	Prinosi pravih članova I. razreda	950	781	90	
4	Prinosi pravih članova II. razreda	950	865	—	
5	Predplata predbrojnika na Šumar. list . . .	110	132	—	
6	Podpora zemlje	400	400	—	
7	Razno (pristupnina, diplome i t. d.)	160	52	70	
8	Prihod pripomoće zaklade	150	212	71	
Ukupno . .		3333	2874	26	
Odbiv odtuda razhod sa . .			2748	53	
Ostaje . .			125	73	
Ako se od svote prijetka odbije prihod pripomoće zaklade sa 212 for. 71 novč., budući je taj prihod koristonosno uložen u korist pripomoće zaklade, onda se pokazuje koncem god. 1893. manjak od 86 for 98 nč., koji je zaista pokrit od prihoda u god. 1894.					
Glasom potvrđnice u blagajničkom računu dne 17. rujna 1894. po p. n. gg. Aut. Borošiću i V. Račkom svestrano i sa stanjem blagajne u redu promadjen.					

šumarskoga društva, držane u Zagrebu 23. rujna 1894.

Tajnik:

Vatroslav Rački.

LISTAK.

Osobne vesti.

Umro. U Moslavini umro je okružni šumar gospoštije preuzv. gdje. Štefanije pl. Majlath Udalrich Seifried 4. rujna t. g. On se je rodio 2. lipnja 1858 u Njemačkom brodu u Češkoj, a svršio stručne nauke na bečkoj visokoj školi. Počeo je služiti kao šum. pristav na gospoštiskom dobru Orahovica, a kašnje u istom svojstvu kod vlastelinstva baruna Prandau, te je god. 1887 postao šumarom u Moslavini.

Pokojnika hvale kao vrstnog stručara i vrednog prijatelja svojih sudrugova, koji oplakuju njegovu ranu smrt. Umro je od sunčanice. Sprovodu prisustvovao je i preuzv. g. Ladislav grof Majlath, koji je vjernom činovniku položio na grob krasan vienac pod nadpisom: „vjernomu, uzornomu činovniku iz zahvalnosti.“

Pokoj mu duši!

— U Negoslavcih umro je 20. rujna t. g. okružni šumar vlastelinstva vukovarskog Alois Pilz. Život ovoga pokojnika nije nam poznat, jer nijesmo o tom nikakove vesti dobili.

Počivao u miru!

Družtvene vesti.

Zapisnik sastavljen dne 24. rujna 1894. prigodom obdržavane XVIII. glavne skupštine hrv.-slav. šumarskog družtva.

Dnevni red izerpljen je ovako:

1. Predsjednik družtveni pozdravi prisutne članove družtva svrsi shodnim riečmi, zahvaljujući im na mnogobrojnu posjetu skupštine, ter pozdravlja zastupnike ugarskog šumarskog družtva kr. šumarnike gg. Rosipala i Kuzmu i kao gosta g. kr. šumarnika Földya.

2. Izvješće družtvenoga tajnika o djelovanju uprav. odbora za god. 1894. prima skupštinu na znanje, koje se izvješće ovomu zapisniku prilaže.

3. Gosp. predsjednik predstavlja medjuto prispjelogu gosta g. Taušanovića, kao predsjednika zem. gospodarskoga družtva iz Srbije.

4. Izvješće odbora ad hoc za izpitivanje družtv. računa za g. 1893 prima skupštinu na znanje, ter se prema predlogu odbora podieljuje bivšemu predsjedničtu družtva absolutorij za g. 1893.

5. Ustanovljenje proračuna za god. 1894.

Po upravljajućemu odboru predloženi proračun prima skupština do znanja zajedno sa preinakom, predloženom po g. šumarniku Radoševiću, da se stavka proračuna 12. troškovi za družtvenu knjižnicu povisi na 100 for. a vis. kr. zem. vlada predstavkom umoli, da družtvenu podrštu povisi na 1000 for. obzirom na povećane družtvene potrebe.

6. U odbor za preizpitivanje računa za god. 1894. izabiru se gg. članovi Bajer i Kosović.

7. Ustanovljenje mjesta i predmeta stručne razprave za XIX. gl. skupštinu prepusta se upravljajućemu odboru družtva.

8. Gosp. predsjednik predlaže, da se imenuju začastnimi članovi hrv.-slav. šum. družtva g. predsjednik ug. šumarskoga družtva Albert Bödö i bivši predsjednik družtva g. kr. šumarski ravnatelj Milan Durst, obzirom na velike njihove zasluge, što su ih oko unapredjenja šumarskih prilika u Hrvatskoj i Slavoniji stekli. Skupština prima jednoglasno predlog g. družtvenoga predsjednika, kličući im živili!

9. U svrhu izbora II. podpredsjednika družtva i dvaju članova u upravljajući odbor i jednog zamjenika prekida družtveni predsjednik sjednicu na kratko vrieme, da

se članovi međusobno sporazume i predlaže podjedno za skrutatore izbora gg. članove Radoševića i Hajeka.

Nakon toga proglašuju skrutatori posljedak izbora, kojim se biraju za II. predsjednika g. kr. šumarnik Rosipal sa 47 gl., za odbornika g. Borošić, a zamjenici g. Kozarac i g. Vraničar.

Točka 11. dnevnog reda, tičuća se preinake družvenih pravila, skida se sa dnevnog reda, pošto u tu svrhu izabrani uži odbor svoj podnesak još izradio nije.

Nakon pročitanja bje ovaj zapisnik stante sessione ovjerovljen i po za to izabranih članova gg. Zobundiji i Slapničaru podpisana.

Zapisnik sjednice upravljujućeg odbora hrv.-slav. šumarskoga družtva, obdržavane 1. rujna 1894. u sgradi Markov trg br. 3. pod predsjedanjem predsjednika družtva velem. gospod. Ferde Zikmundovskoga i u prisutnosti gg. odbornika M. Vrbanića, Bogosl. Hajeka, Drag. Trötzer, Vil. Dojkovića, Ivana Partaša i tajnika Vat. Račkoga, izpričani Rob. Fischbach i M. Radošević.

Predmeti vjećanja.

Točka 1. Čita se zapisnik odborske sjednice od 6. svibnja 1894. ovjerovljenja radi.

Zapisnik je ovjerovljen bez primjetbe po gg. M. Vrbaniću i Bogosl. Hajeku.

Točka 2. Prema zaključku sjednice upravljujućeg odbora od 6. svibnja t. g. točka 3 imala bi se obdržavati ljetošnja glavna skupština hrv.-slav. šum. družtva u gradu Zagrebu, te se toga radi stavlja predlog, da upravljujući odbor zaključi, kad bi se t. j. u koje vrieme imala glavna skupština u gradu Zagrebu obdržavati, odnosno da se obavi izbor užeg odbora, koji će imati potrebito upriličiti za obdržavanje glavne skupštine, za doček stranih članova i t. d., te gledje izleta istih u Samobor, eventualno do Osredka.

Zaključeno je jednoglasno, da se glavna skupština hrv.-slav. šum. družtva obdržava na 24. rujna t. g., nadalje, da učestnike glavne skupštine u ime uprav. odbora dočekaju na držav. kolodvoru na 23. rujna gg. odbornici Vil. Dojković, Drag. Trötzer i tajnik i napokon ustanovaljen je izlet učestnika na 25. rujna u Samobor, Bregane-Mokrica, ako bude povoljno vrieme.

23. rujna na večer biti će sastanak učestnika u restauraciji Schneiderovoj. Glavna skupština držati će se rečenog dana u maloj saborskoj dvorani u 10 sati prije podne.

Poslovodjom izabran je g. Vil. Dojković i povjeren mu sastavak programa glavne skupštine, koji se program ima objelodaniti u „Šum. listu“ i u „Nar. Novina“ i kojemu svoj dolazak učestnici prijaviti imaju.

Točka 3. Rudolf Hacker iz Ploškovic (u Českoj) šalje svoj oglas o šumskih sijačih strojevah uz zamolbu, da mu se priobdi, kada bi i koliko takovih oglasa mogao pripisati u svrhu, da se isti porazdiele medju prisutne članove glavne skupštine.

Zaključeno je, da se Rud. Hacker obavesti o tom, da u svrhu razdielenja njegovog oglasa medju učestnike glavne skupštine pripošalje 150 otisaka, a ako želi, da se njegov oglas priloži „Šum. listu“, onda da dostavi 900 otisaka i da plati 10 for. u ime odštete.

Točka 4. Gosp. odbornik Mijo Radošević priobćuje dopisom od 25. svibnja t. g., da su se slijedeća gg. predbrojila, da će dati doprinos za gradnju „šumarskoga doma“ i to: Adal. Bernstein, posjednik paromlina u Begtežu 50 for.; Stjepan Crljen 5 for.; Ernest Janković, vl. blagajnik 6 for.; Vatr. Mačić, vl. nadl. 6 for., Ant. Mihelčić, vl. nadl. 5 for.; Dr. Dinter, pristav 5 for.; An. Horaček šum. činovnik 10 for.; An. Trontl, šum. činovnik 10 for.; Nik. Dalihar, lovac 10 for.; Jos. Zampari, tesar 2 for.; Ivan Šnidaršić, tesar 2 for.; P. Oremović, činovnik 5 for.; Iv. Časni, nadl. 5 for., Val.

Petrin, trgovac 5 for. i Al. Kalman trgovac 5 for. — ukupno 131 for. i to u obrocih, kako su u dotičnom izkazu naznačeni.

Upravljujući odbor uzima sa zahvalnošća na znanje, a po predlogu g. predsjednika ima se izjaviti zahvalnost i g. odborniku M. Radoševiću na maru, što ga je uložio, pribaviv znatan prinos za gradnju šum. doma.

Povodom ovim na stavljeno pitanje po g. predsjedniku, što bi se najshodnije učiniti imalo, da se obećani prinosi za gradnju šumar. doma u Zagrebu uplate, zaključeno je, da se doprinositelji pozovu, da očituju, u kolikih će obrocih obećane prinose u upitnu svrhu platiti unutar dviju godina, pošto šum. društvo već sada razpolaze sa gotovinom od 17.000 for., koja bi se uplatom obećanih prinosa za gradnju šum. doma povisila na blizu 19.000 for., te se je prema tomu primaklo i vrieme, da se ozbiljno misliti može na gradnju šum. doma.

G. odbor. Dojković mniye, da bi dobro bilo, da članovi šum. društva uplate kao prinos za šum. dom stanoviti postotak od njihove plaće, te da se u tu svrhu shodno zaključi.

Po predlogu g. predsjednika zaključeno je, da se predlog o doprinosu za šum. dom uplatom stanovitog % od plaće članova stavi na pretresivanje ovogodišnjoj glavnoj skupštini.

Točka 5. Uprava vlastelinstva kneza Odescalchi priobćuje dopisom, da pristupa kao pripomoći član hrv.-slav. društva sa prinosom od godišnjih 10 for.

Uzima se na znanje.

Točka 6. Udova Adela Ciganović zahvaljuje se na pripisanim 30 for., primljenih u ime podpore.

Uzima se na znanje.

Točka 7. Kr. zemalj. vlada, odjel za unut. poslove, priobćuje dopisom od 5. lipnja 1894. br. 22.342, da jo šum. družtvu doznačeno kod kr. sl. zem. blagajne podpora od 200 for. za izdavanje priloga „Šum. listu“ pod nadpisom „Lugarski viestnik“.

Ovaj iznos jur je podignut.

Zaključeno je, da urednik „Šum. lista“ u družvenom časopisu objavi kako podieljenu novčanu podrpu od 200 for., tako i buduće izdavanje priloga „Lugarski viestnik“ i da pozove članove suradnike, da „Lugar. viestnik“ svojim perom podupiraju.

Točka 8. Tajnik šum. družtva V. Rački čita dva svoja predloga i to, da se ponovno zaključi o tom, da li se kani izdati pučna knjiga za lugare i lovece ili ne? a u jestnom slučaju, kolika se nagrada ima raspisati za najvrstnije takovo djelo? nadalje, koliko tiskanih tabaka ima obsizati knjiga za lugare i lovece? i napokon da se nacrti osnova poučnog sadržaja upitne knjige.

Drugi je predlog, da se zaključi, da svaki član upravljujućeg odbora, kad kakav važni predlog u sjednici na pretresivanje stavi, podjeđno nacrti i obrazloženje dotičnog predloga pismeno.

Motivacija obiju predloga sadržana je u pismenom podnesku tajnikovom.

Zaključeno je, da se prije predlog gleda izdavanja poučne knjige za lugare i lovece ostavi in suspenso dotle, dok se neodluči o izdanju djela „Hrv. slav. lovdjija“, kojega je rukopis predan g. prof. Partašu, da ga pregleda i oceni.

Glede drugog predloga zaključeno je, da će g. predsjednik imati zaključak izvesti onda, kad mu dotični predlagatelj motiviran predlog stavi.

Bezpredmetno.

Točka 9. Predsjedništvo kranjsko-primorskog šum. družtva dostavlja poziv o obdržavanju glavne šumarske skupštine na 5, 6 i 7. kolovoza t. g. u Landstrassu i moli, da se od strane hrv.-slav. šum. družtva izašalje jedan zastupnik.

Točka 10. Kr. žup. tajnik u Požegi g. Vezić priobćuje dopisom od 21. lipnja t. g., da je pripisao jedan otisak „zakona o lovu“.

Ta knjiga pohranjena je u knjižnici družtva.

Uzima sa zahvalnošću na znanje.

Točka 11. Preuz. gosp. ban zahvaljuje se predsjedničtvu hrv.-slav. šum. družtva na bračavno priobćenih mu izjavah sučiti i saučešća prigodom preminuća majke presv. grofice.

Uzima se na znanje uzklikom: Slava!

Točka 12. Imovno-obč. šumarija u Zavalju priobćuje dopisom od 8. srpnja t. g. br. 293, da su lugari Dane Čučko i Obrad Vuksan izjavili, da nijesu u god. 1890.—1893. primali „Šum. list“, a prema tomu da se oproste od plaćanja dužne članarine i to prvi u iznosu od 8 for., a drugi od 4 for.

Buduće je težko konstatovati, da li su gornji lugari pod prijašnjom upravom hrv.-slav. šum. družtva dobivali „Šum. list“ spomenutih godina ili ne, stoga se predlaže na odpis gornjih svota.

Zaključeno, da se dug odpiše.

Točka 13. Imovno-obč. šumarija u Krasnu priobćuje dopisom od 5. srpnja t. g. br. 215, da su dužnici članarine lugari Dmitar Aleksić iz Starog sela, Nikola Babić iz Oštarije i Vasilij Skrenić iz Škara odpušteni od službe.

Ovaj je odpis uzstadio povodom pozivnica, da se od gornjih lugara ubere dužna članarina prigodom izplate njihovih beriva.

Prvi lugar dužan je članarine za g. 1893. 5 for.; drugi za g. 1893. 5 for. i treći za god. 1891.—1893. 6 for.

Nastaje pitanje, da li će se ti dugovi odpisati ili će se dotičnici utužiti.

Zaključeno, da se dug odpiše.

Točka 14. Josip Novotny, nadšumar sada u Hermannseifenu u Českoj kao član hrv.-slav. šum. družtva priobćuje dopisom od 9. kolovoza t. g., da nemože platiti dužnu članarinu za g. 1893. sa 5 for., stoga, što da je svoj izstup iz družtva prijavio god. 1893. prigodom njegovog odlazka u Česku i što nije primao Šum. list. god. 1893.

Po bilježki u imeniku čanova I- razreda prijavio je gorerečeni član svoj izstup tekar 13. veljače 1893. dočim bi bio morao taj izstup u smislu §. 11. družtva. pravila prijaviti već koncem god. 1892. te bi uslied gornje ustanove pravila morao platiti dužnu čianarinu za g. 1893.

Nemože se konstatovati, da li je dobivao „Šum. list“ ili ne god., 1893. pošto je odpremu „Šum. lista“ upitne godine nadzirao bivši tajnik Iv. Kolar.

Zaključeno, da se dug odpiše.

Točka 15. Umirovlj. lugar Ivan Kovačević, sad u Nov. Glogu moli, da se oprosti od plaćanja dužne članarine za g. 1891.—1893. sa 6 for. pošto da je već god. 1891. dne 17. prosinca bio proglašen po liečniku nesposobnim za službu lugara i što u godini 1892. i 1893. nije više dobivao „Šum. list“, jer je već prije u mir stavljen.

U knjizi imenâ čanova II. razreda nije zabilježeno, da je umirovljen.

Zaključeno, da se dug. odpiše.

Točka 16. Puškar Antun Stangl ml. iz Ferlaha moli, da mu se priobći pod kojimi platežnim uvjeti mogao bi on oglasivati svoje oglase u „Šum. listu.“

Zaključeno, da se puškar Stangl obaviesti glede plaćanja uvrstbine u smislu cjenika.

Točka 17. Tajnik družtva predlaže savezno s gornjom točkom više dopisa, s kojima su pripisani oglasi i natječaji u svrhu priobćenja u „Šum. listu“, te moli, da se jedan put za uveik ustanovi ciena po petit redku za oglase i natječaje, koji bi

se imali u „Šum. listu“ otisnuti u svrhu, da se može pristojba do sad priobćenih oglasa naknadno ubrati od dottičnih stranaka u korist družtvene blagajne.

Po predlogu g. predsjednika zaključeno je, da urednik „Šum. lista“ sastavi cjenik za uvrstbine i da ga objavi u družtvenom časopisu.

Točka 18. Gospodarstveni ured II. banske imovne obćine u Petrinji priobćuje dopisom od 17. srpnja t. g. br. 599, da je gospodarst. odbor spomenute imovne obćine u svojoj sjednici 30. svibnja zaključio, da se ima dosadanji prinos za hrv.-slav. šumar. družtvo od 10 for. na 20 for. povisiti i to počam od 1. siječnja 1805. te da je taj zaključak kr. zem. vlada jur odobrila.

Uzima se do ugodnog znanja.

Točka 19. Kr. lugar Josip Prpić iz Krasna priobćuje dopisom od 13. srpnja t. g., da mu se oprosti dužna članarina od g. 1891.—1893. sa 6 for., pošto da je „Šum. list“ u I četvrtu god. 1891. donio poziv, da će se svaki član, koji neuplati dužnu članarinu u prvom četvrtu godišta, smatrati kao da je iz družtva izstupio bez obzira na §. 7. družtv. pravila i da mu se neće slati „Šum. list“, te da se je on uslied toga smatrao kao da je izstupio iz družtva bez posebne pismene prijave. U ostalom da nije ni „Šum. list“ dobivao.

Zaključeno, da se dug odpiše.

Točka 20. Kr. umirovlj. nadlugar Ivan Katalinić sad u Vratniku priobćuje, da je članarinu svake godine plaćao na ruke nadležne mu šumarije, dočim da nije dužan platiti članarinu za god. 1893. jer da je već 6. kolovoza 1892. umirovljen, te tim prestao biti članom šum. družtva.

Isti je dužan za g. 1893. svotu od 2 for. Da li je gornji nadlugar g. 1893. „Šum. list“ dobivao, nemože se znati, pošto se „Šum. list“ za sve lugare šalje na adresu dottične šumarije.

Zaključeno, da se dug odpiše.

Točka 21. Bivši lugar križev. imov. obćine Stjepan Šiptarić moli, da se oprosti plaćanja dužne članarine za g. 1892 i 1893. u iznosu od 4 for., pošto je navodno nedužan odpušten od službe, te sbog siromaštva nemože svoj dug namiriti.

Zaključeno, da se dug odpiše.

Točka 22. Tajnik družtva priobćuje, da su knjižnici hrv.-slav. šum. družtva poklonili knjige sliedeća p. n. gg.: Ferdo Zikmundovsky „Zschokkés Der Gebirgsförster od g. 1825. Catalog der Ausstellungen des k. k. Ackerbau-Minister.; Unger turopoljski šumar — Ang. Ganghofer: „Das forst. Versuchswesen 1880. 5 svež.; Seckendorff dr. „Mittheilungen aus dem forstl. Versuchswesen Osterr, I. i II. svez; nadalje Cerviček Fr. djelo Dr. Kletke: „Gesetz den Diebstahl an Holz betreffend“ od g. 1874., Grossbauer. Fr. „Das Winkler'sche Taschendendrometer, g. 1864., Knorr „Studien über die Buchen-Wirthschaft god. 1863., Dr. Albert „Lehrbuch der Waldwerthberechnung god. 1862. i od istog pisca: „Lehrbuch der gerichtlichen Forstwissenschaft g. 1864., Abel „Die Baumpflanzungen in der Stadt u. auf dem Lande; Wessely „Oster. Monatschrift für Forst-, Jagd- u. Naturkunde g. 1877. i 1879.—8 svez.; Tržeschtik: „Vademecum des angehenden Garten-Ingeniers g. 1873. i Hempl „Centralblatt“ für das gesam. Forstw. g. 1882. 5 svez., a od g. 1893. celi tečaj.

Knjige su pohranjene u knjižnici.

Prima se zahvalom na znanje.

Točka 23. Tajnik predlaže izkaz onih članova, koji su umrli ili jim je nepozato boravište u svrhu, da se odpiše dužna članarina i to: Ciganović Gjoko, bivši šumar umro, a dužan je za g. 1892.—1893. članarini od 10 for.; Ilijé Dušan, taksator umro, a dužan je za g. 1890.—1893. iznos od 20 for.; Kiseljak Vladimir, prof. dužan je za g. 1893. iznos od 5 for.; Kainz Alfred, šum. upravitelj nepoznatog boravišta ostatak za g. 1893. sa 2 for.; Riemer Ladislav, šumar umro, a

dužan je za g. 1891.—1893. svotu od 15 for.; Sabljak Josip, šumar umro, a dužan je za g. 1893. iznos od 5 for.; Lazić Nik. imov. obč. lugar umro g. 1892. ali to nije u imeniku naznačeno, te bi bio prema tomu dužan 2 for. za god. 1893., Koharović Stj., obč. šumar umro g. 1893. a dužan je za g. 1889.—1893. iznos od 22 for.; Vuković Petar lugar umro, a dužan je za g. 1893. iznos od 2 fos. i Jelić Tomo lugar brinjske šumarije, nepoznatog boravišta, dužan je za g. 1891.—1893. iznos od 6 for. ukupno 89 for.

Zaključeno je, da se dugovi odpišu.

Točka 24. Tajnik čita izkaz novih članova, koji su pristupili u društvo poslije zadnje odborske sjednice od 6. svibnja t. g.

Po upitnom izkazu pristupiše u društvo sliedeći i to kao članovi I. razreda: Brodsky pl. Ferdo, šum. vježbenik; Grozdanić Milan, šum. vježb.; Pleše Nikola, šum. vježb.; Rukavina pl. Rudolf, im. obč. šumar; Čop Andr., šum. pristav; Lončarić Jos. šumar.; Kramer, vlastelin riečički, a kao članovi II. razreda lugari: Domitrović Mir., Vignjević Milanko; Sabljak Ivan, Kolić Dane, Zec Mihajlo, Šumonja Mladen, Polovina Simo, Sabljak Joso; Sabljak Marko, Vladislavljević Luka; Čubelić Stevo; Bezprksa Fran, Gjukić Lazo, Ivorek Stev.; Igjidić Stevo, Komlenac Stevo; Lukčić Josip, Paravina Gjuro; Popars Kosta; Radaković Mato, Škrbina Andro, Podović Stevo, Lotina Glico, Lončarević Mojo, Nenadić Rade, Rajšić Gjuro; Dabić Todor, Deanović Jovo, Kondić Mojo, Boroević Gjuro, Plavljanić Nik., Marković Stevan, Pejaković Gjuro, Selanac Ivan, Velebit Matija, Relac Stojan, Perenčević Glico, Andrašić Vinko, Blažević Ant., Draganić Teod., Elbetarić Mijo, Franić Jos., Imašević Mart., Jelenčić Lin., Lalić Mijat; Mandić Dav., Mikojević Nik., Majanović Blaž; Margaletić Mijo, Pirizović An.. Posavčević Žiga, Strinaric Vin, Šagovac Gj., Vukičević Jovo, Vukelić Andr., Trifunović Ost., Živković Ignat, Sekundek Ivan, Stojanović Živ., Šojić Mil., Šokač pl. Martin Drakulić Stj., Delić Dane, Kovačević Bude, Sever Bude, Šimunić Mit., Budislavljević Mile, Bobić Dm., Čučak Dane, Dujmović Jovan, Kovačić Petar, Svilas Mile, Vuksan Obrad, Marjanović An., Šimić Nik., Bunjevac Ivan, Dvorneković Tomo, Heelec Tomo, Gutwald Vjek., Mikarić Jos., Majdak Jos., Minić Mar.; Pavleček Iv., Rožić Alojs, Bedeković Mir., Diklić Arso, kr. nadlugar u Karlobagu. Ukupno 86 članova, od kojih je 10 I. razreda.

Zaključeno, da se prijavljenici primaju kao članovi u hrv.-slav. šum. društvo.

Točka 25. Tajnik prinjeće, da je od cijelokupnog duga na članarini članova I. razreda od prošlih godina u iznosu od 1113 for. 91 novč. do sad uplaćeno 694 fr. 10 nč., ostalo još na dugu 419 for. 81 novč., a od članova II. razreda od ukupnog duga prošlih godina sa 475 for. ostalo je na dugu još 370 for.

Uzimajući na znanje, zaključeno je podjedno, da se dužnici u smislu §. 33 (ods. VI. Posebne ustanove) pravilah utužiti imaju.

Točka 26. Tajnik sporazumno sa g. urednikom „Šum. lista“ predlaže, da se u sjednici od 21. siječnja 1894. stvoren i zaključak pod toč. 7 ad a na predlog g. odbornika Dojkovića „da se putem kr. zem. vlade izhodi oprost od poštarine za dopisnice, koje će služiti u svrhu sabiranja statističkih podataka“ — stavi izvan dnevnoga reda t. j. izvan krijepti obzirom na to, što je vrlo dvojbeno, dapače sigurno, da se hrv.-slav. šum. društvo neće podieliti takav oprost poštarine kao privatnom društvu, odnosno, što je prema zaključku prošle odborske sjednice od 6. srpnja t. g. točka 20 zaključeno i u „Šum. listu“ jur objelodanjeno, da će hrv.-slav. šum. društvo jedino posredovati, da se dotičnom iztraživanju potrebiti podatci pribave, a među takove podatke spadaju i statistički podaci.

Prima se po predlogu na znanje.

Točka 27. Galičko šumar. društvo šalje svoj program za glavnu skupštinu i poziva članove hrv.-slav. šum. društva na tu skupštinu, koja će se obdržavati 14., 15. i 16. rujna t. g. u Lavovu.

Uzima se na znanje s tim, da se isto društvo brzojavno pozdravi.

Točka 28. Gosp. odbornik R. Fischbach brzojavlja iz Koprivnice, da u položaju žalosti nemože zastupati šum. društvo kod higijenskog kongresa u Budapešti i moli, da se ta čast drugomu povjeri.

Zaključeno je, da se kongres brzojavno pozdravi i podjedno da se izpriča nedolazak g. izaslanika Fischbacha radi neočekivane zapriče.

Točka 29. Gosp. podpredsjednik Vrbanić stavlja predlog, da se smrću prof. Kiseljaka za izpravljeno mjesto povjerenika povjerenstva za polaganje drž. izpita za samostalno vodjenje šum. gospodarenja predloži drugi stručnjak kr. zem. vlasti popunjena radi.

Zaključeno je, da se u tu svrhu sposobna ličnost predloži odboru u budućoj sjednici, da se prema tomu dotičnik u smislu §. 3 normat. naredbe zemalj. vlade od 18. listopada 1886. br. 33094 preporučiti može.

Točka 30. Gosp. predsjednik predlaže, da bi se prije glavne skupštine obdržavača još jedna odborska sjednica.

Zaključeno je, da se odborska sjednica obdržavati ima 23. rujna u 9 sati prije podne.

Pošto bje tim dnevni red ove sjednice izerpljen, zaključena je ista i nazočni zapisnik u sjednici od 23. rujna 1894. pročitan, ovjerovljen i podpisan.

Zakoni i normativne naredbe.

U zaštitu šumâ zagrebačkog gorja izdala je kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, naredbu od 5. listopada 1894. br. 45468, upravljenu na upravnî odbor županije zagrebačke, koja doslovce ovako glasi:

„Da se predusretne žalostnim poslijedcama elementarnih nesgodah, koje bi obližnje pučanstvo, obitavajuće na južnom podnožju zagrebačkog gorja, stići moglo bud uslijed samovoljnog krčenja, bud uslijed zatiranja šumah, nalazećih se na rečenom gorju, nužno je, da se još za vreme učine i provedu shodne odredbe na temelju ustanovah šumskoga zakona i zakona od 26. ožujka 1894., kojim se ureduje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumah, stojećih pod osobitim javnim nadzorom.

Povodom tim nalazi kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, javnog interesa radi odrediti, da se po kr. županijskom šumarskom nadzorniku imadu sve šume, koje se prostiru na južnoj strani zagrebačke gore i njezinih kosah i obroncima i to : u području gradskom kao delegat kr. zemaljske vlade, a u području županije zagrebačke kao šumarski izvjestitelj toga upravnoga odbora svestrano i strogo u šumsko-redarstvenom pogledu na licu mjesta iztražiti i tom sgdom konstatovati:

- a) da li se je koja šuma pretvorila u drugu vrst težatbe i da li je u jestnom slučaju za krčenje šume izhodjena propisanim putem oblastna dozvola (§. 2. š. z.);
- b) kako i da li dotični šumoposjednici sa svojimi šumami gospodare u smislu ustanovah šumskoga zakona, imenito §§. 3., 4., 10., 11., 12., 13. i 16.;
- c) sve šumske predjele, koji bi se obzirom na svojstvo tla i obzirom na strmi položaj, te potrebitu zaštitu tla, sbog zapričeњa i ublaženja pogibelji od popuzinah, vododerinah i bujicah imenito u području vrelovja, prikupišta vodah i dalnjeg toka slieveajućih se napram gradu Zagrebu potokah, imali u smislu §§. 6. i 7. šum. zakona proglašiti kao šume zaštitne uz opredjeljenje izvjestnog postupka u gospodarenju.

Županijski šumarski nadzornik imat će nakon konstatovanja činjenicah, navedenih pod a), b), c), svoje obrazloženo izvješće podnjeti i konkretne predloge staviti glede gradskog područja ovoj kr. zemaljskoj vlasti sbog radi shodne dalnje upute gradskog poglavarsvta u Zagrebu, dočim glede područja županije zagrebačke tom upravnom odboru, koji će u slučaju priupadnosti šumovlastnikah i dokazane potrebe glede proglašenja zaštitnih šumah na temelju obnašača županijskog šumar. nadzornika izreći imati uporabom dotičnih ustanovah šum. zakona odluku u molbenom tečaju.

Primjećuje se, da valja osobito strogo postupati proti onim šumovlastnikom, koji su samovoljno krčili šume, odnosno koji nisu uđovoljili u zakonitom roku dužnosti pošumljenja na onih površinah, koje su izsječene.

U tom slučaju valja dотičnog šum. vlastnika kazniti novčanom globom uz opredeljenje pravnoga roka, u kojem izsječene ili samovoljno izkrčene šumske dielove posumiti mora i taj postupak prema potrebi obnavljati sve dotle, dok se zakonskim propisom uđovolji.

Prvomolbena odluka glede proglašenja zaštitnih šumah ima se bez daljnog povjerenstvenog izvida na temelju pronalaza žup. šum. nadzornika izreći, te u istoj:

1. naročito iztaknuti, da dotična šuma spada medju one, koje podpadaju pod ustanove §§. 6. i 7. šum. zakona;

2. točno naznačiti broj katastralne čestice, površinu i omedjašenje;

3. obširno propisati izvjestni postupak, po kojem se u buduće u toj šumi gospodariti ima, uz najstrožiju zabranu krčenja šumskoga tla s tim, da se za tu šumu u smislu §§. 1., 4. i 14. lit. b) zakona od 26. ožujka 1894., kojim se uređuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumah, stoećih pod osobitim javnim nadzorom, nakon pravomoćnosti odluke podnjeti ima gospodarstvena osnova ili gospodarstveni program na odobrenje u roku od trijuh godinah, eventualno, ako je potrebno, dok međutim gospodarstvena osnova ili gospodarstveni program odobren bude, sječni red i ogojna osnova;

4. da stranki s toga naslova nepotjeće nikakovo pravo na odštetu.

Proti posjednikom zaštitnih šumah, koji bi propustili držati se propisanog izvjestnog postupka u gospodarenju, odnosno koji nebi predložili u opredeljenom roku zatražene gospodarstvene osnove ili programe, ili možebiti nerazborito gospodarili, valja uporabiti najstrožije ustanove §. 15. gore navedenoga zakona od 26. ožujka 1894.

Županijski šumarski nadzornik dužan je, da se prigodom svojeg službenog putovanja osvjeđoči o tom, da li se dotične pravomoćne odluke doista u cijelosti provadjavaju, te da one šumske posjednike, koji nebi i-punjavali dužnosti svoje, koje jim upitne odluke nalažu, smješta prijavi, da se proti istim u smislu postojećih propisah postupati može.

Ob ovoj naredbi obavješće se podjedno gradsko poglavarstvo u Zagrebu s tim, da kr. županijskomu šumarskomu nadzorniku prigodom predstojećeg šumsko-redarstvenog iztraživanja šumah, nalazećih se u gradskom području, u svakom pogledu na ruku ide.

O učinjenom očekuje se u svoje vrieme obrazloženo izvješće.

— O umirovljenju lugara i imovnih obćina. Naredba kr. zemalj. vlade, odiela za unutarnje poslove, od 8. listopada 1894. broj 26.747, upravljena na sve zamjenike vlad. povjerenika imovnih obćina bivše Krajine, izim gjurjevačke i križevačke imovne obćine.

„Kod umirovljenja lugarskoga osoblja, namještenog kod imovnih obćina bivše vojne Krajine, redovito se dogadja, da od dana, kad dotični lugar molbenicu za umirovljenje gospodarstvenom uredu predloži, pak do umirovljenja, koje stiže od ove kr. zemaljske vlade, prodje mnogo vremena.

Dotle pak, dok nije od ovdje konačno umirovljenje stiglo, imao je dotični službenik pravo na svoja „aktivna beriva“, bilo da je službu još vršio, bilo da je dobio dopust, kod kuće čekao svoje umirovljenje konačno; u posljednjem slučaju su imove obćine morale s jedne strane plaćati službenika, koji službu obavlja nije, a s druge strane, namjestiti na njegovo mjesto drugoga, novoga službenika, koji je također plaću brao.

Da pako u buduće imovne obćine kraj velikog broja svojeg lugarskog osoblja nemoraju znatne svote izplaćivati onim službenikom, koji u ustvenom interesu možda hotice svoje umirovljenje zavlače, a službe nevrše, kao i onim, koji su mjesto njih namješteni, obnašla je kr. zemaljska vlasta, odjel za unutarnje poslove, sbog uvedenja

jednoličnosti kod svih imovnih obćina u uredovanju glede umirovljenja lugara, odnosno službenika u savezu sa ovdašnjom naredbom od 18. studenoga 1890. br. 45.149, kojom je propisano, kakove izprave ima lugarsko osoblje predložiti svojoj molbenici za umirovljenje, još sliedeće odrediti:

1. Svaki službenik imovne obćine, koji bi se na temelju postojećih propisa nakon dovršenja propisanih službenih godina kod imovne obćine u mir staviti imao, ima molbenicu za umirovljenje putem predstavljene oblasti upraviti na gospodarstveni ured dotične imovne obćine.

a) Molbenici ovoj ima molitelj priložiti one izprave, koje se ovdašnjom naredbom od 18. studena 1890. br. 45.149 zahtjevaju; dočim u onom slučaju, kada na kojem dekretu nije službena zakletva potvrđena, treba da ga dade providiti potvrdom onog gospodarstvenog ili inog ureda, kod kojega je dotičnik svojevremeno prisegu položio.

b) U slučaju, ako bi mirovinska zaklada lugara i službenika imovnih obćina imala mirovinu moliteljevu podmirivati iz svojih kamata, a umirovljenik je kao vojnik i rodjeni krajšnik služio kod obostojalih vojno-krajiških četa do konca listopada 1871. tada ima osim gornjih izprava predložiti još i matičin list, izdan po nadležnom popuniteljnom zapovjedništvu.

c) Gospodarstveni ured imovne obćine ima toj molbenici priložiti opis osobnosti, u kojem moraju biti naznačene sve promjene, koje su se desile sa dotičnim službenikom od početka njegovog službovanja do časa, kada je zamolio umirovljenje, osobito se iztači moraju sve presude u disciplinarnih iztragah, pošto se prema uspjehu iztrage ravna, ima li se dotično vrieme suspenzije u mirovinu uračunati ili ne.

2. Ako koji službenik imovne obćine prije navršenoga roka propisanog službovanja kod imovne obćine umirovljenje zamoli, ima toj molbenici osim pod toč. 1. već spomenutih izprava priložiti liečničku svjedočbu izdanu po liečniku, koji u javnoj službi stoji i u kojоj ima biti točno naznačeno, od čega dotičnik boluje, je li za službu za vazda nesposoban ili treba samo neko vrieme odmora za oporavljenje.

Gospodarstvenom uredu pristaje pravo, da može glede svakoga ovakovog službenika odrediti nadpregledbu po drugom kojem liečniku, koji javnu službu obnaša.

3. Gospodarstveni ured ima svaku molbenicu za umirovljenje svoga službenika, odnosno liečničku svjedočbu, na temelju koje je službenik za službu nesposobnim za vazda pronadjen, predložiti gospodarstvenom odboru.

4. Gospodarstveni odbor ima zaključak stvoriti glede umirovljenja, koji se sa molbenicom, odnosno liečničkom svjedočbom po gospodarstvenom uredu posebnim izvešćem predložiti imo ovoj kr. zemaljskoj vladi na odobrenje.

5. Kada od ove kr. zemaljske vlade stigne gospodarstvenom uredu odobrenje zaključka gospodarstvenog odbora glede umirovljenja službenika imovne obćine, ima gospodarstveni ured beriva dotičnom službeniku obustaviti koncem onoga mjeseca, u kojem je to odobrenje gospodarstvenom uredu stiglo.

Upravitelj gospodarstvenog ureda pako imade nakon toga takovog službenika posebnim dekretom, u kojem navesti valja zaključak odborske sjednice, odpis ove kr. zemaljske vlade, kojim se taj zaključak odobrava, zatim da je danom obustave njegove aktivne plaće umirovljen, shodno obavijestiti s pozivom, da u roku od 4 (četiri) mjeseca, računajući od dana uručenog mu dekreta, predloži sve propisane izprave, ako to već prigodom podnešenja molbenice slobog umirovljenja učinio nije.

6. Kada službenik, koji je tako umirovljen na temelju molbenice njegove, odnosno liečničke svjedočbe, gospodarstvenom uredu sve gore spomenute izprave predloži, tada ih ima gospodarstveni ured s mjestima ovoj kr. zemaljskoj vladi predložiti, koja će ustanoviti uračunivo službeno vrieme, odmjeriti i u tečaj staviti dati mirovinu od prvog sliedećeg mjeseca, iza kako su aktivna beriva toga službenika obustavljena bila.

7. Gospodarstveni ured ima svojim službenikom pri sakupljanju više spomenutih izprava na ruku ići, a naročito ima matične listove, koje pojedini si službenici nemogu tako lasno privatnim putem pribaviti, bez odylake od dotičnih popunitenih zavojnjicima za sve one službenike, koji su do konca listopada 1871. kao krajški vojnici služili, zatražiti, te ih pohraniti kod sebe i po potrebi priložiti odnosnom izvještaju, kojim se predlaže umirovljenje dotičnog službenika.

Napose ima gospodarstveni ured svoje službenike odmah upozoriti, da sve svoje izprave pri ruci drže, a ako jim koja uzmanjka, da to odmah gospodarstvenom uredu prijave, koji će „ureda radi“ manjkajuću izpravu potražiti imati.

Ovom naredbom ne mienjaju se ustanove ovdašnje naredbe od 16. listop. 1891. br. 28.583, odnosno od 9. siječnja 1894. br. 49.750.

Šumarsko i gospodarsko knjižstvo.

Izpod tiska izašle su slijedeće nove knjige:

Lederstrumpf „Der Fuchs“. Seine Jagd und sein Fang. Mit zahlreichen Abbildungen. 60 S. Neudamm 1894., ciena 1 mrk.

Dr. Leuckart Rud. „Bibliotheca zoologia“. Orig. Abhandlungen aus dem Gesamtgebiete der Zoologie, 18 Hft. 1 Lief. Stuttgart, E. Nägeli, ciena 18 mrk.

Schulze, Erw. „Florae germanicae Pteridophyta“ 8° (VIII., 29 S.) Kiel, Lipsius i Tischer, ciena 80 fen.

Calwer's E. G. „Käferbuch“, 5 Aufl. 14—17 Lfg. Stuttgart, J. Hoffmann, ciena 1 mrk.

Encyklopädie d. Naturwiss., 2 Abth. 83—85 Lfg. 3 Abth. 22 Lfg. Breslau, Frewendt, ciena 3 mrk.

Lampa, Assist. Dr. Ant. „Naturkräfte u. Naturgesetze“ (In 12 Lfg.), 1 Lfg. 8°, Wien, Wiener Volksbuchhand. J. Brand, ciena 20 novč.

Tubeuf, Privatdocent Dr. Karl. „Pilzkrankheiten der Pflanzen, ihre praktische Bedeutung und Bekämpfung“. Ein Wort an Forstleute. Lex. 8°, München, M. Schorss, ciena 1 mrk.

Dr. Chon Ferd. „Beiträge zur Biologie der Pflanzen“, 7 Bud, 1 Heft. gr. 8°, Breslau, J. U. Kern, a stoji 9 mrk.

M. M. Radošević „Prilozi životoslovju vinove loze“, Požega brzotiskom Lavoslava Kleina.

„Glavni izvještaj o gospodarstvu, obrtu, trgovini i prometu u okružju senjske trgovačke komore za god. 1893., Senj tiskarski zavod H. Lustera.

Lovstvo.

Liepa ali riedka lovina u našem kraju. Tek četvrta godina teče, odkad je imovna občina gjurgjevačka prekodravsko lovište „Rapaš“ na 10 godina iznajmila, a zakupnik toga lovišta je „podravačko lovačko družtvu“.

To družtvo sastoji se od 4 osobe, a nežali ni truda ni troška oko unapredjenja lova. Uslijed toga umnožila se je svakovrstna divljač u lovištu toga družtva tako, da ima sad tu što gnjetela, trčaka i zeceva više hiljada komada. Samih srna ima sigurno preko 400 komada, a jelena 7 komada sa jednom samo jelenkom.

Prošle godine bila su ondje samo 2 jelena sa jednem jelenkom, a došli su iz Ugarske, pak našav ovđe mir i zgodan predjel, udomiše se kod nas tako, da su još 5 drugova k sebi dojavili, te se sad nadamo, da će ta krasna visoka divljač kod nas ostati, jer joj broj godimice raste.

*

Ovih dana došao je predsjednik toga lovačkoga društva g. Kögl iz Zagreba u lov na jelene, pak je nakon četir dnevnog neumornog i uztrajnog hodanja, čekanja i traženja 10. rujna u hrastovoj branjevini Telek imao sreću samo za čas vidjeti jelena.

Ovaj časak ili bolje reći trenutak, upotrebio je naš obće poznati vješti lovac tu priliku, te nabasav na rogatu zvjerku, prilegne k licu svoje uboito oružje, povuče odponac, puška puče, a moj jelen ljoskac o zemlju, kakav je dug i širok. Ali gle bide i nevolje! Jelen se podiže, te teturajuć ode u gustu branjevinu „Telek“.

Uztrajnim traženjem i sledom traga ranjenog jelena podje našemu lovcu skoro pronaći ubijenog jelena.

Prije pogled na orijašku i divnu zvjer očara sve prisutne lovece, jer je jelen zaista velik, a uzradova neobično i strielca, kad je uočio divne velike rogove sa dvanaest parožnjaka.

I tako pade 10. rujna t. g. po predsjedniku tog društva ubijen prvi jelen dvanaesterac u prekrasnem lovištu „Repaš“, a težio je 210 kilograma.

Čestitamo predsjedniku i svim članovom toga lovačkoga društva, jer zaista ulažu sve moguće, da se zvjerad čuva i uzgoji, pak odkad je imovna občina gjurgjevačka dala ponačiniti prosjeke po cijelom šum. predjelu „Repaš“, pretvoren je isti u perivoj. U tom lovištu podignuto je ntekoliko čekališta u visini branjevine i više za čekanje visoke divljači, koja se ovdje užgaja.

Osim toga troši se veoma mnogo na uzdržavanje i hranjenje kako gnjetela, tako i trčaka i zeceva, a troši se i na hranu za visoku divljač, kao i na nadziratelje lova, koji su stalno namješteni i dobro plaćeni, te je to u jednu ruku doprinieko k tomu, da se divljač u tom lovištu za kratko vrieme neobično umnaža.

Bilo sretno i dalje!

K.

Sa drvarskog tržišta.

Prodaja šuma investicionale zaklade. Dne 18. listopada t. g. obdržavana je dražba kod krajiškog investicionog povjerenstva, te su prodane ove čestice: Šumske čestice, Sočna br. 5, procijenjena na 120.481 for., kupljena za 142.390 for., kupac „Unionbank“ u Beču; Sočna br. 8, procijenjena na 146.200 for., kupljena za 161.500 for., kupac „Societe d'importation de chene“ u Barču; Boljkovo br. 10, procijenjena na 132.717 for., kupljena za 155.673 for., kupac Albert Lamarche; Sveno br. 12, procijenjena na 119.993 for., kupljena za 128.838 for., kupac Albert Lamarche; Pavao br. 14, procijenjena na 108.435 for., kupljena za 108.850 for., kupac A. Gašparac u Vrbanju; Narače broj 20, procijenjena na 225.003 for., kupljena za 243.111 for., kupac L. L. Hirsch et Comp. u Sisku; Somovac br. 22, procijenjena na 203.763 for., kupljena za 238.700 for., kupac „Societe d'importation de chene“ u Barču; Blata br. 24, ostala neprodana. Skupa procijenjeno za 1.056.592 for., kupljeno za 1.179.062 for. — Za svih 7 čestica dobiveno je 122.470 for. više, nego što su procijenjene.

Različite viesti:

Odlazak šum. nadsavjetnika viteza Fiscalia iz Bjelovode. Ferdinand vitez Fiscali, ravnatelj šum. zavoda u Bjelovodi i šum. nadsavjetnik, napustio je 18. ožujka o. g. svoje dosadanje službovanje.

U predvečerje toga dana pririredili su djaci odlazećem ravnatelju bakljadu, a zatim je bila svečana večera, koju je priredilo gradsko zastupstvo. Na svršetku programa govorio je gradonačelnik, zahvaljujuć se u ime grada šum. nadsavjetniku za sve ono, što je tečejem 28-godišnjeg dielovanja u Bjelovodi osnovao, želeći njemu i nje-

govoj obitelji svako dobroj. Na to se je nadsavjetnik Fiscali srdačnim riečmi zahvalio, te zamolio, da ga i nadalje zadrže u ugodnoj uspomeni.

U nedjelju 18. ožujka sakupio se je oko 10 sati pred podne u sobi ravnateljstva cieli učiteljski zbor i svi učenici šum. zavoda, da se oproste od ljubljenoga ravnatelja i učitelja.

Ponajprije govorio je profesor Dr. Sallač, spomenuv, da je zavod tekar pod upravom Fiscalijevom stekao sveobče priznanje i da se je tekar od tog vremena digao na onaj stupanj, na kojem stoji danas. Nadalje spomenuo je isti profesor velike zasluge ravnatelja glede umnožavanja raznih sbirka i njegovo važno djelovanje u pitanju državnih izpita, te se zahvalio odlazećemu ravnatelju na podporah, kojimi je podupirao učiteljski zbor, i komu je bio pravim prijateljem.

Nadsavjetnik Fiscali bio je tako ganut, da je samo u kratko odgovoriti mogao, zahvaljujući se svim učiteljem na njibovoj podrpsi, a osobito onim, koji su sami njekad kao njegovi učenici na zavodu boravili. Učiteljski zbor predao mu je na uspomenu album sa slikama svih učitelja.

Poslije toga uputiše se svi prisutni u predavaonici II. tečaje, gdje su na ime sudrugova govorila dva slušatelja u njemačkom i českom jeziku, zahaaljujući se svome ravnatelju, a tom prigodom predaše mu tableau sa slikama svih na zavodu nalazećih se 86 učenika, koji su poredani oko slika učitelja i ravnatelja.

Oprostna svečanost završila se je u crkvi, gdje je izpovjednik prior P. A. Pavlik čitao tihu misu.

Pošto je dosadanji ravnatelj zavoda i šumarski nadsavjetnik vitez Fiscali umirovljen koncem ožujka o. g. imenovan je Dragutin Czaslavsky ravnateljem zavoda i savjetnikom šumarskog društva, te je svoju službu nastupio 15. listopada o. g.

Czaslavsky bio je do sada šumarnik na kneževskom Colloredo-Mannsfeldovom imanju u Zbirovu.

Vodjenje ravnateljskih posala do tog vremena povjerilo je ravnateljstvo česko-šumarsko-školskog društva ravnateljskom zamjeniku Dr. Vilimu Sallaču.

Glavna uprava Waldsteinovog šumskog posjeda povjerena je dosadanjem šumarniku istog posjeda Hermanu Ditrichu u Stiahlu sa istodobnim promaknućem i premještenjem u Bjeluševu.

Sitnice.

Uništenje omorikovog prelca. Od sijaset raznih preparata, koji se rabe na zator ovoga prelca, pokazala se je najboljom kalijeva sol od ortho-dinikro-kreosola.

— Vodena raztopina ove soli ubija prelčeve gusjenice, a osim toga je vrlo jeftina, te ne škodi šum. drveću. — Mnogimi pokusi došlo se je do sliedećeg rezultata: Raztopina u omjeru od 1 : 30, 1 : 50, 1 : 100 i 1 : 300 ubija poškopljene gusjenice u 12, najdulje u 24 sata. I raztopina u omjeru od 1 : 400 i od 1 : 500 ubija u najviše slučajeva sve gusjenice, a raztopina od 1 : 1000 uništila je u 24 sata još uviek $\frac{2}{3}$ gusjenica. — Najbolja je raztopina u omjeru od 1 : 300 i 1 : 500. — Što se tiče neškodljivosti ovoga sredstva po drveće samo, učinjeni su pokusi na smrekovom, borenovom, jelovom, hrastovom, bukoyom i javorovom listu i t. d., a na tom lišću, poškopljenom sa raztopinom u omjeru od 1 : 300, nije se je pokazao nikakav trag, da mu je škodilo. Ovi pokusi izvadjali su se na starijem i tvrdjem lišću u mjesecu srpnju i kolovozu. — Isti pokusi izvadjali su se i na mlađih dve godine starih smrekovih biljkah, kojim poškopljena raztopina u omjeru od 1 : 500 nije baš ništa naškodila niti poslije više tjedana. — Što se tiče djelovanja one raztopine na ljudе i šumsku zwjerad, zna se doduše, da je substancija ove raztopine otrovna, nu pogibelj otrovanja izuzevava, jer se rabi samo razrijeđena raztopina i jer sigurno neće pasti nikomu na

um, da raztopinu pije ili da si s njom pere rane. Suha substancija mora se čuvati od vatre, nu i ta pogibelj izčezava, ako se nakvasi vodom i tako rabi.

Kod porastlina (sastojnâ) do 50 godina starih, rabi se ovo sredstvo razmjerne lako, a samo kod veoma visokih porastlina nebi se mogla uspješno rabiti ručna ili vrtna štreajka, nego bi se morali upotrebiti drage tehničke podpunije sprave.

Kod štreanja mora se paziti na to, da se raztopina u što moguće sitnih mlazovih po vrhuncih stabala zaprška, odkud padaju kapljice i po ostalih granah. Raztopina dolazi djelom direktno na gusjenice, a djelomice dolaze ove u doticaj sa poškopljenim lišćem, te na taj način poginu. — Ako bi za vrieme suše raztopina gusta bila, onda će se ona za prve kiše opet raztopiti i nastaviti svoje djelovanje. — Čim se gusjenice počnu penjati na stabla, neka se odmah počme sa štrejanjem.

Kalijeva sol od ortho-dinikrokreosola dobiva se u tvornici anilina (prije Bayer & Com.) u Eberfeldu, a stavljaju se u promet pod imenom „Antinonin“. Raztopina pripravlja se na samom mjestu, na kom se hoće štreati, a to na taj način, da se uzme 1 kilogram paste, koja sadržaje oko 30% soli, te se onda raztopi u 450 litara vode.

Živi dobrnjak ili sat. Njeki ptičar u Štajerskoj ustanovio je živi sat po tom, kako se koja ptica budi.

Prvi znak dade zeba, koja počima pjevati već u 2 do $2\frac{1}{2}$ sata s jutra. Od $2\frac{1}{2}$ do 3 sata čuje se prepelica; od 3 do $3\frac{1}{2}$ čuje se pjesma pjenica. Od $3\frac{1}{2}$ do 4 dolazi na red crni kos, koji umije tako izvrstno oponašati fičukanje (žviždanje), da je njeki franceski ptičar naučio kosa u svom vrtu oponašati marseillaisu (junačku narodnu pjesmu).

Od 4 do $4\frac{1}{2}$ pjeva ševa, od $4\frac{1}{2}$ do 5 čuješ sjenicu, a poslije 5 sati probudi se vitez vrabac. Po tomu spada vitez vrabac medju pospance.

Uništenje šumskih požara. U iztočnoj Pruskoj uništaju šumski požar protutvrom. Nadšumar Guse iz Frankfurta navadja za to više primjera. Kad se je za velike suše upalila 32 godina stara šuma u Johanisburgu, širio se je požar silnom brzinom, te je zahvatio površinu od 40—50 hekt. Na to su brže bolje na branjevini, koja je od požara 15 met. udaljena bila, zapalili vatru. Suhu drač i korov, koji se je u branjevini nalazio, gorio je pomamno, te se je iz početka plamen vukao po tlu, a kad se je zapalilo i drveće, lizao je plamen prema onoj strani, gdje je bio prije palež, jer je ovdje bio zrak razriedjen uslied vrućine, a kad su se plamovi obih vatra sastali, plamsali su u vis, te uslied toga nije požar hvatao u širinu prvo bitnom silom.

Na taj način ograničen je bio požar na prostor od kakovih 180 hekt., dočim bi bio u protivnom slučaju zahvatio bar pet put toliko više.

Kod loženja protuvatre mora se na to paziti, da ju ne zapalimo blizu požara, jer onda ne bi ništa koristilo. Ovo je po mnjenju rečenoga nadšumara najuspješnije sredstvo za gašenje velikih požara.

Proizvodjanje staničevine (cellulose) u Austriji. U Austriji proizvadja se staničevina sve više, pa ako se ovo proizvodjanje ne može ni s daleka o bok staviti sa proizvodjanjem staničevine u Švedskoj i Njemačkoj, ipak ima i u Austriji mnogo tvornica, koje se bave s ovakovim proizvodjanjem iz drveta. Najveće poduzetništvo za proizvodjanje staničevine bez dvojbe je ono Leykam-Josefsthalško dioničko društvo papirnice, a to društvo troši na godinu 60 do 80 h'ljada punih metara drva za proizvodjanje staničevine. U tu svrhu dobavlja potrebita drva iz gornje Austrije, Koruške, a djelomice i iz Kranjske. Koruška ima sad dve takove tvornice, jednu u Lavanthalu kod Wolfsberga, a drugu blizu Eisenkappela, gdje je njekad bila sljevaonica ocalu Rechberg.

Prvo društvo troši oko 20.000 pun. mt. neizradjena drveta iz vlastitih svojih velikih šumâ za proizvodjanje staničevine, a dopremanje punog metra neizradjenih drva

stoji od šumskog ureda do tvornice 4 for. Sad se namjerava takova tvornicu sagraditi u Liesethalu. U Austriji ima do sad 161 tvornica za proizvodjanje drvljiva, u kojih se pravi oko 500,000 mt. drvljiva i 30,000 mt. staničevine. Izvaža se mnogo više, nego što se uvaža, te je god. 1891. izveženo 280.000 četv. mt. staničevine u vrednosti od 500.000 for.

Sgrtanje šušnja u šumah. U koliko se može u njekoј šumi dozvoliti sgrtanje šušnja bez loših posledica za samu šumu, zavisi ponajviše o vrsti drveća, tla i o kakvoći stojbinskih odnošaja. Kod uživanja šumske stelje (šušnja) neka nam posluže slijedeća na izkustvu od više godina osnivajuća se pravila:

1. Branimo sgrtanje šušnja u šumi tako dugo, dok drveće ne prestane rasti t. j. dokle god treba drveće hranivih tvari za svoje rastenje. Prema tomu ne dozvolimo šušanj sgrtati u kološecih i branjevinah sve dotle, dok drveće ne postigne najveći prirast drvene gromade i dok nije posve ponaraslo u poduž.

2. Sgrtanje šušnja neka se dozvoli samo u matorih, sjecivih ili skoro sjecivih šumah, koje ne trebaju toliko hraniva za svoje rastenje, kao što to trebaju mlade još za sjekiru nedorasle šume.

U onih matorih šumah, u kojih će se stabla za 5—6 godina morati posjeći, ima se sgrtanje šušnja posve zabraniti, jer ga poslije sjećnje matorog drveća treba kod obradjivanja tla za mladikovinu, koja će na šumištu porasti, a ta mladikovina zahtieva jaka hraniva iz crnice.

3. Manje zadovoljevajuće se vrsti četinjača nijesu tako osjetlive, kao one vrsti listnjača, koje potrebuju hraniva. Čim je lošije tlo, tim je škodljivije sgrtanje šušnja.

4. Pjeskulje su vrlo osjetljive, te se stoga moraju čuvati od sgrtanja šušnja. Samo se može sgrtanje šušnja dozvoliti ovdje, gdje se u pjeskuljah nalazi u primjerenoj dubljini podzemna voda, koja uslied svog bugačljivog dizanja pridonaša u kojenje vodu i hranive soli.

Vapnena ilovina, glinovina ili laporovina nije tako osjetliva, kao što je na vapnu oskudna ilovina ili glinovina. Čim je šumište (šumsko tlo) jalovije, tim ga više treba čuvati od sgrtanja šušnja.

5. Srednje i sitne šume treba više štediti od sgrtanja šušnja, nego gvozdove (krupnogorice), pošto se iz prvih šumâ koristno uvnoviti mogu sitnija stabaleca (kolje, prut, šibje i t. d.), koja davaju glavni užitak i pošto za njihovo rastenje treba da ima u tlu više hraniva, nego što ga trebaju krupna i matora stabla u gvozdu. Osim toga opredieljuje se u prvih šumah kraća obhodnja, te se uslied toga šumište više put razgali, što kod gvozda nebiva tako često.

6. Sviše progajljene porastline (sastojine) treba od sgrtanja šušnja braniti više, nego pravilno sklopljene porastline.

7. Sgrtanje šušnja tim je škodljivije, čim se šušanj u kraćem vremenu sgrće. S toga bi trebalo, da snažno tlo opočine bar 4, a mršavo tlo bar 6 godina, za koje vrieme nebi se smjelo dozvoliti sgrtanje šušnja.

8. U dulibah, u kotlastih prodolinah, u vlažnih dolinah, po stazah (putovih) i na prosjecih, na sjevernih i iztočnih strminah ili bočinah može se sgrtanje šušnja (listine) prije dopustiti, nego u suhih, vjetru i suncu izvrženih položinah ili na južnih i zapadnih strminah.

9. Ako je steralj mahovine u šumi bar 8 centm. jak, ili ako se nalaze naslaga još nezrijele crnice, onda se može djelomice dozvoliti sgrtanje šušnja.

10. Sgrtanje šušnja neka se obavi tako, da se sgrće samo svježi šušanj ili povodina šume, ako se je djelomice raztvorila; nu ne smije se pri tom sgrtati i dolnja jur posve raztvorljiva crnica. Stoga nije probitačno, ako se šušanj sgrće željeznimi grabljami, nego treba šušanj sgrtati (sgrabljati) sa drvenimi grabljami.

11. Za sgrtanje šušnja neka se opredeli vrieme samo nješto malo prije, nego što će list sa drveća početi opadati.

V. R.

Umorio lugara kod vršenja službe. U Podvrškom, občine Cernik, raznosio je 10. o. mj. lugar Pavao Grubešić tamošnjim žiteljem izvoznice. Linart Topčić zatražio je od lugara izvoznicu, koja mu nije pripadala, te su se toga radi počeli svadjeti, koja je svadja prešla u tučnjavu, a tim povodom opalo je lugar iz dvojevke hitac u Topčića, te ga tako pogodio u trbuhi, da su mu odmah crive izpala. Nu prije nego se je Topčić mrtav srušio na zemlju, imao je još toliko snage, da je lugara sjekirom udario po glavi. Kad se je Topčić srušio, doletili su njegov brat Ivo i sinovac mu Andrija, koji su sjekirama počeli udarati po lugaru, dok se i ovaj nije srušio na zemlju i za pol sata preminuo.

Ovako pripovedala slučaj svjedok Linart Crljenković, dočim Marko Trobić i Mato Crljenković tvrde, da je lugara ubio Topčić time, što ga je sjekirom po glavi udario. Budući da izkaz ove dvojice nije vjerojatan, jer je lugar imao više ozleda po telu, a Topčić ga je samo jedanput udario, uhićeni su po oružnicih Ivo i Andrija Topčić i svjedoci Marko Trobić i Mato Crljenković, te predani kr kot. sudu u Novoj Gradiski.

Red, y Naredba. Vu nachinu chuvati, y na kulikom dopuscheno bilo vsivati Loze y Luge Topolovechke na ztran, y prossnu Groffov Juliussa y Josa Keglevicha po Slavnoj Varmegyij Zagrebechkoj prepisana, ter za ztalno obderžavanye ochivezto vuchiniti, kakoti y miložtivna Kraljevszka Zapoved od 22. Meseca Grudna Leta 1769. vsze Orszage zpadajucha, y doszada vre znana znovich na pervosze poztaviti naredyena.

§. 1.

Ako prem Slavna ova Varmegya nikaj menye miszlti bi szi mogla, kak dabi Gozpode Topolovechke koterich Predyi Knezm takove pravicze, y szlobodne Lizte bili dali, da oni szlobodno vsakojachko Loz, y Lugov prez vsakoga potrebnoga predi pri nyih, ali nyihoveh Officzerih oglaszenya vsivanye imati mogu, ali pak dabi szami Knezi ob szebi poleg toga, kajti Knezi, y od drugih Deszetinyakih y kmetichev razluchenji jeszu, prevzetenoszt takvu jemalisi, da pri Gozpode, y Offyezereh nyihoveh oglasziti sze dusni nisz, szlobodno vendar, kaj y kak nyimsze vidi, y dopada prez vsakoga reda, y razluke, po Lozah, y Lugeh szecheju, y halasze, akoli nistarmanye bibila ta vu Imanyu Topolovechkem navada; kajti ova bi bila hman navada, y bole rechena prevzetenost, ter k tomu suprotivna obchinzem zapovedjam, miložtivnem Kraljevkem naredbam, y iztoga Urbariuma odlucheyu; zata vszaka takova, kak recheno je, hman navada, ali budi zverhu te imana Pravicza y Lizti zatergavajusze y pod nikaj mechu, ter naredyujesze, y zapoveda da tak dobro knezi, kak y vsaki drugi Deszetinyak, y Kmetich jednako Redu, y Naredbi vu nachinu chuvati, y na kulikom dopuscheno bude vsivati Loze, y Luge prepisanem prilagoditi, y poverchi moraju sze y tak kaj sze Loz, y Lugov doztoi ne szamo vszidgar, y zbog vszake potreboche pri szvojoj zemelskoj Gozpody ali nyihoveh Officzir.h oglasziti, y dopuschenye imati, nego y vsza koja ovdi za ztalno obdesavanye prepiszavaju sze, y ochivezta chine, jednako z Deszetinyaki, y Kmetichi obderžavati, zversavati, y izpunyevati dusni buda. Drugach da jednaku takaj kastigu ovem odluchenu za vszako prekeresene terpeli buda, y da zvun, toga Gozpodji nyihovoj zemelskoj za potreti nyihove szlobodne knezke Lizte, v podesgnati nye pod druge navadne terhe vu Szudu Gozpodiszkom put pravicev szloboden oztane, znati imaju.

§. 2.

Iztina je, da po miložtivneh Kraljevszkeh naredbah vszi musi nagovarjajusze, dabi Hise, Hleve, Stale, Stage, y zpodobna druga Ztanya iz tverdoga blata, neobsig, noga czigla, y kamenya sebi delati obchinskom tulikaj nachnom znano je, da Topolo

vechki Knezi, Deszetyaki, Kmetichi hiso szvoje pod nachin dvorov Gozpodzkeh delaju, druga ztanya dalnye potreboche zcifravaju: kajti metemtoga vendar na doln ynih krajih povodnye visse puti velike bisze pripechale, y vode szim, tam po szelih razvale, da vu takvo vreme kvara takovoga pri imetku szvojem takvem nachinom v tajplajuchemsze terpeti, nebudu morali, hise y ztanya nekuliko visse zdigati tak; da vu delanyu oveh prizpodobu vszu rodu, y ztalissu muskomu obdersavati budu morali dopushcha sze. Szuprotivnem pako nachinom, dasze Loze od tulikoga drev nepotrebnnoga szekanya obchuvaju; dasze med musmi oszbenjki vre do szada tuliko puti prepovedani zatergneju, da sze vszagdasnye med družinum larme, szvade y jali, koja najvishe poleg poszbenih zaporov dogadjajusze, preprichiju, neszamo Knezom, Deszetinchakom, Kmetichem, da nikakove poszbeitne zapore, komore, y kak oni zovu chardake odszehdob neszmeju izdelavati, nego y Gozpodji, u nyihovem Officzirom da za takoveh komor, y cherdakov delanye dreva, iz Loz y Lugov pod nikakov način davati szmeli nebudu ostro prepovedasze, y Kajti Szlavnoj ovoj Varmegyii povedano bi bilo, da Topolovechky podlosniki nekoteri poleg his, na dvorischu ali pod jednem krovom, nekoteri pako zvan szela szim tam po Lozah, y Lugeh takove Cherdake, y zkupna, ali poszbeitna ztanya zdelana imaju; zato kajsze oneh, kotera poleg his na dvorischu, ali pod jednem krovom, vu szelu vendar, vre dogotovlena nahagyajusze, doztoi vu takoveh vsivanyu pushchajusze; za buduche samo vreme delanye oveh, y zpodobnem prepovedasze. Kajsze pako drugeh zvan szela, po Lozah, y Lugeh podignyeneh dotiche, da vsza, y szlednya on hip, kak naredba ova ochivezta vuchinisze, Gozpodari imaju podreti, y razmetati zapovedasze, y da chverztu nato pazku imati moraju odregyujesze.

§. 3.

Da vre tada negda Topolovchani navchesze y primu szlammate kreve delati zninosze nyimchini, da Gozpora nyihova dezke za krove nyim potrebne iz szvojeh Loz, y Lugov dati zabztuny dusna nisu Nistarmeny kajti vu Imanyu Topolovechkom od negda navada bi bila hise muske z dezkmami pokriviati, szamo, y jedino za hisu ne pako druga ztanya razmevajuch, dezke nyim nakalatiszi dopusztila budu, tak vendar: da on koji hisu zdezkami hotel bude pokriviati, takove z navadnemi chavli seleznimi na visse meztih prebijati mora; nijeden pak smel nebude, kak doszada navada bila je, na jeden dezke kraj dreveni chavel, ili klin zabiti pak dezku poleg dezke na letvu obesziti, zbog chesza Gozpora y Officziri nyihovi paziti imaju, da takovomu szamo za pokrivanje his dezke dadu, koj pravoga krova z chavli seleznimi dezke pribijajuch delati hotel, y premogel bude drugach tak ovi hise, kak y drugi vsza oztala ztanya szlamum pokriviati morali budu.

§. 4.

Povedano na dalye pred Szlavnum ovum Varmegyium je, da Topolovechky podlosniki, kada y kuliko njim hisa, ali koje drugo ztanya oztarne, takovo terse y prodadu. Zato vsako ztanya y his terstvo nyim prepovedasze; dapache, da bolyssse fatale izbiraju, y med nove messaju odluchuje sze. Ako vendar koj gozpodar bisze podzupil odszehdob koje staye prodati, Gozpodji szlobodno bude, ali izto prodano ztanye, ali pogogyenu penez czenu zavjeti.

§. 5.

Poklam kam vre tulike zapovedi dane bibile, da za ogeny dotehdob, kakgoder ztojeche drevo, vnogo menye raztuche joss y sivo ni szmeti poszchi, dolagoder na zemlye ležechege nahagyaszze; zato ne szamo vsem podlosnikom, nego y Gozpodji, kakoti, y Officzirom, Harambassem, Vojvodam, Lugarom Topolovechkom ostro prepoveda sze, da niti oni vzeti, niti ovi odkazati, niti Gozpora, ali nyihovi Officziiri dopuztiti za ogenu drevo raztuche dotehdob podsztupesze, doklam vsza lešicha, budi on Knez, budi

Deszetinyak, budi Kmetich, ne poberu, y potrosse: dapache kajti z med takoveh lesech drev moglo bisze naiti, kaj za ov, ali za on poszel moglo bisze prilagoditi; z bog toga skerb oszbezujnu budu imali, da videchi kakvochu potreboche proszechega, zmed oveh predi, kaj dadu, nego dabi za vszaku nikaj, ali chizto malo znamenijuchu potrebochu siyo drevo poszechi dopuztiti.

§. 6.

Da Podlosniki Topolovechky nebudu tak, kak do szada vszako vreme y vszakys Chasz vu Loze, y Luge hoditi, y da nebudu Officirzi Gozpodszky dopushchali tulikaj, posztavlasze ztanovito vreme, y to: da za stanye potrebna dreva ne drugach, y drugo vreme, nego vu Grudnu, y Proszinczu meszczu, poklankam pak vsza na zemlyi lescha poberu, y potrosse, za ogeny od Vszesvet do Vuzma szechne nebudu szlobodno: y z bog toga zvan oveh vremen nijeden zmed podložnikov vu Lozu, y Lug iti, niti za takovo drevo prozitit szmel bude; y ako dojde proziti, Gozpoda nyemu dusna dati nebudu. Zvun toga vszagdassnye pelde kašeju da vu zpoznanyu potreboche ovoga ali onoga Podlošnika vnoge vkanlivozti, y hymbane dogadyajusze. Zato Gozpoda nebudu vszakomu previgevanye, y zapoznanye potrebochich za ufala; nego nyim zapovedasze; da na ov oszbezujni poszel jednoga iztinszkoga chloveka odrede, koj proszecheh poleg dusnoga zpoznanya potreboche kakvochu previdi, zpozna, y razluchiti znal bude.

§. 7.

Vsako pako drevo, budi ono za ogeny, budi za kakovo ztanye, moralosze bude tia pri korenju podszechi y zato Topolovchani nebudu szmeli, kak doszadachinili szu, kada povodnye jeszu, ali chizto na ladjah vu Loze, y Luge hoditi, y iz ljadil drevo szechi; nebudu tulikaj smeli terchke viszoke oztavlyati. K tomu kak vu letu 1786. zapovedano biloje, znovieh vezda zapovedasze, daszi vszako szelo jednu, po dve, tri tulikaj velike pile prezkerbi, takove pri selszkem Sudeu chuva, y znyimi drevo za bervenya piliti vsaki Gospodar vuchini. Da pak pile ove prezkerbijusze, y potlam prezkerblene budu, z nyimi drevo prez sprichavanya pililo sze bude; ni szamo Gozpoda zemelyzka, nego, y on kotar pozavleni Varmegyinszky Gozpon veliki, ali mali Szudec zlyudztwo truczali budu, y primarjali.

§. 8.

Za preprecheti nadalye vsaku vkanlivozt y hymbariu, kako vre Gozpoda toliko puti prepovedala jeszu; tak y opet vezda po Szlavnoj Varmegyii prepoveda sze, da Lugarom, ali budi onem, koji dreva vu Lozu odkazuvat poszlanii budu, nikakovi dari niti mite dati imaju sze, y ako bi sze zapopal koj da je dal, y ov, ali on priel, znati imaju Gozpoda, da takvoga Lugara, ali Officira za odkazanye dreva odlinchenoga teki iz lugarie, y officrie zhiti, y iz verchi, on pako, koj dar, y mitu da, 25 paliczami kastigatisze mora.

§. 9.

Dopuschasze Gospode Topolovechkoj, da szmed szvojih loz, y Gajov jeden falat mogu na visse let zagajiti, tak, da vsza ona leta nikakovu chizto haszen Podlosnikom szvojem imati nedopushchaju, y dati dusni nebudu, ter kada vu onom falatu mладa dreva objachesze, y Loza zaguzti, zopet drugi, tretji falat, y tak nadalje po redu za gajeni mogu biti. Jednakim tulikaj nachinom Podkožnikom Topolovechkom prepovedasze, da ne szmeju prez vsakoga van iznimanya po vseh Lozah Gozpodszkikh marhu, y Sivinu na passu pušchati, nego po oneh, y vu takovi ztrani, kade njim predi toga Gozpora, ali Officiri njihovi dopushenije dadu; vu takova pako mezta Pasztiri niti Sze-kire, niti orudelje drugo, z-chim-bi mochi drevo pokvariti, nosziti, kakoti niti ondi

ognya kuriti, y nalagati szmeli nebudu. Tulikajshe, pokedob Gozpoda zemelszka kovachem vuglenya vu Loza h szvojih zabztuny sgti dati dusna nebi bila, ako ki prez dopushehenya, y vuchinyenye predi pogodbe Vugleniczu bi na pravil, y vusgal, takov ni szamo 21 palicz ima prieti, nego tulikaj Gozpoda vuglenye nyemu zavjeti szlobodna budu.

§. 10.

Na plote, y graje pod vsaky nachin nachinyati navadne drevia szekuch vnogo Loze kvari sze, oszebujno vu Gmanyu Topolovechkim kade mus zkoro vsaki svoj falat zemlye graditi hotelbi, y potlam sitek iz nyevzeme, protice na meztu puzti tako, da ali od nadojdutcheh hman vremen zegniju, ali takove pazi tiri zesgu, ali povodaya odnesse pak za drugi sitek drugoga prozters ide zizkavat. Zato izissel bude Gozpon onoga kotara Varmegyinszki veliki, ali mali Sudec z-officiri Gozpodzkiem, y pregledal bude, gde meztu boyle odptera, y guschese mu marhe prehajanyu podversena jeszu, ter na priliki kvar terpeti poztavlena, y za takova szamo meztu dotehdob, doklam sivi plot zraste, da Gospoda za graju drevia dopuzte, odredi. Da pako sivi plot berse zahnesze, on chasz razdrel bude, kuliko koja hisa Verb, Topolov, Jalshih, ali Shipka za szaditvu takovem meztu dusna bude, y da pervo dojdutche protuletej zaszadi, pod kastigu 12 palicz zaprve, y ako ne sazadi, vsakomu tulikaj Gospodaru zaszaditi zamude chemu 12 palicz omeknuti vuchini; ar potlam sivi ovakov plot primezes y zrazte Gozpona za protce Lozu szechi dati dusna chizto nebudu.

§. 11.

Da pako Red, y Naredba vu nachinu chuvati, y vsivati Loze, y Luge Topolovechke preprizana na czily, y konecz szvoj dotti more, koteri goder Knez, Desrtinyak, Kmetich prez znanya, y naglasenya pri Gozpose, ali officzerih, iz kakvoga goder zroka, y zbog kakove goder potreboche vu Lozu isshel bude, y onde kakov goder kvar vuchini: koj tulikaj oglasizse, vissi vendar vuchini, y vzeme nego dopušenomu bude, zadnih koj goder ovega Reda, y Naredbu vu nachina chuvati, y na kuliko dopushcheno je, vsivati Loze po Slavnoj Varmegyii prepeszenu, y vre ochivezto vuchinyenu vu kakvoj goder stranki prekrssi, y zbog koje vre doszada kastiga ztanovita ni posztavlena, takovomu vszakomu, y za vssaku pregresku pervi put 12 samo, poltam pak tuliko puti, kuliko puti zapopadjen bude 25 palicz Gozpona, ali ujihovi officiri on hip mogu dati, y zvun toga takova kvara, gledech na vrednozt drevia poszchenoga, ali drugach izkvarjenoga, platiti moral bude.

§. 12.

Kajti Slavnoj ovoj Varmegyii povedano bi bilo, da kada najbolyje Gospoda, ali officziri Topolovechky Loz vusivanje prekoredro preposedaju, onda Podložniki kakoti zjedinyeni, zkupa szpravljaju sze, ter tak visse zkupa szpravljaju se, ter tak visse zkup szloženi vu Loze vlezneju, y vnosinu vszakojachkeh drev povalyaju; zbog, toga vszagoga szela od strane Slavne Varmegyie postavlenomu Sudcu, Panduru, Przešniku zapovedasze, da berseli kaj takovoga v-pamet vzemeju, on hip prevzetenost ovakovu preprechiti y ako to nebi mogli mahom Gospolu velikomu, ali malomu Szudezu nakanyenyce szelanov svojeh, ali Sudezey preposedati, y ochituvati moraju, ali ako zeznaju vre kvar, y pregresku vuchinyenu, kriveza zezvedeti, y preposedati dusni budu, drugach kako goder bi sze to dogodilo (da ypak kakoti z-jedinjeni vise skup spravleni, y szloženi vu Loze bi navalili.) vsakomu poszze Sudcu Panduru, y Priszežniku onoga Kotara Gozpon Sudec 25 paliez ima dati vuchiniti.

§. 13.

Jeszu zadnih nekoteri zmed podložnikov Topolovechkeh koji terszja na gori Erdelyszky vu Imanyu Moslavechkom, y Szlavne Varmegyie Križevechke imaju, ter kolye na tugi y kotar szvoje zemelyzke Gozpose odpelyavaju, nekoteri, koji iz drevia vszakojachku mestriu znadu, y tyraju, ter za ovu visze drev povalyajuch koje k-nyi-

hovoj mestru prilichno babilo zizkavaju, nekoteri, koji ali za ribariu, ali drugach ladje, ali chune derže ali svoje meline imaju, ter za meline, ladje, y chune dreva potrebuju, nekoteri kotle sganyarszke derse. y sguch raku, ali sganiczu vnosinu drev trossiju, ter ova vsza tak stimaju szebi morati, da niti za ova oglasziti pri Gozpode, ali njihoveh officireh nechejesuze. Zato znano vszem chini sze, da ovakova y tak nekotereh szamo haszen niti med dervariju za ztanye, niti za ogeny rachunati sze more, onda da Gozpoda zemeljska zmed eveh vszeh nikaj nijednomu szvomu Podložniku za nikaj dati dusna nisu, nego vszaki za ova, ako hoche imati y neche kashtige gore posztavlene terpeti, z-Gozpodum ali nyihovemi Officiri pogoditi sze, y z-gotovem novcem platili mora. To vendar Gozpoda y Offycyri njihovi znali budu, da za ovakove potreboche dreva tersech obdersavali budu miložtivnu Kraljevszku naredbu vu nachinu chuvanya, y osivanya Loze, y Luge vre vu Litu 1769, 22 mesecza Grudna van danu. Dano iz Velikoga Izpravischa dan 3. Maloga travna Leta 1793 vu Zagrebu dersanoga. Po Ivanu Nepomucenu Babochayu Slayne Varmegye Zagrebechke V-Notariushu m. p.

Lectum et cum Notarial Impressa Expeditione Collatum:

per Danielem Farkas,
Cottus Zagabiensis.

P o z i v.

Opetovano umoljavaju se p. n. gg. članovi hrv.-slav. šnmarskoga družtva, koji do sad nijesu uplatili članarinu za god. 1894., da ju što prije poštarskom naputnicom pripozlati izvole, pošto je po §. 7. družtvenih pravila već odavna minuo rok, do kojega se članarina platiti ima.

Isto tako po poslednji put opominjaju se oni p. n. članovi, koji nijesu svoj stari dug od prošlih godina uplatili, da to o d m a h učine, pošto će se u protivnom slučaju pripošiljanje „Šum. lista“ bezuvjetno obustaviti, a dug utjerati onim načinom, štono ga pripisuju družtvena pravila.

U Zagrebu, 23. listopada 1894.

P reds j e d n i č t v o h r v - s l a v . š u m a r s k o g a d r u ž t v a .

O p a z k a.

Prva dva članka: „Njekoliko o našem višjem šum. državnom izpitu“ (s opazkom bivšeg odgovornog urednika), te „Šume i šumarstvo u Srbiji“ (nastavak) bili su već složeni po slagaru još pod bivšem odgovornom uredniku, pa radi kratkog vremena nijesam mogao na tih člancih ništa u bitnosti mienjati (osim nješto malo u interpunkciji, gdje se je to još učiniti moglo).

S toga sam oba članka s opazkom bivšeg odgovornog urednika ne promjenio ostavio onako, kako su napisani i već složeni bili.

Vatr. Rački.

Za uredničtvu odgovara Vatr. Rački, kr. zemalj. šumarski nadzornik — Tisak C. Albrechta